

IVALON LUKION OPETUSSUUNNITELMA

JOHDANTO

Ivalon lukion opetussuunnitelma nojautuu valtakunnalliseen opetussuunnitelmajärjestelmään, jonka osia ovat:

- Lukiolaki ja -asetus
- Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja lukiokoulutuksen tuntijaosta
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista

Tämän vuoksi opetussuunnitelmassa ei kirjata enää edellä mainittuihin normeihin liittyviä sisältöjä.

Ivalon lukion opetussuunnitelmassa on kaksi päälukua: Yleinen osa sisältää opetussuunnitelman perusteiden määräämät asiat lukion toimintaperiaatteista, opiskelijan ohjauksesta, yhteistyöstä huoltajien ja eri tahojen kanssa, opintojen suoritusohjeista ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Kurssikuvaukset-osa esittelee Ivalon lukiossa tarjottavat valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit sekä koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit.

Vuosittain laadittavassa työsuunnitelmassa tarkennetaan seuraavia asioita:

- Yhteistyö huoltajien kanssa
- Opiskelijahuolto ja opiskelijahuoltotyöryhmän toiminta
- Aihekokonaisuuksien konkretisointi

Lisäksi vuosittain laaditaan opinto-opas, josta löytyvät vastaavat asiat kuin tästä opetussuunnitelmasta, mutta lyhyemmin ja ajankohtaisesti kerrottuna.

I. YLEINEN OSA

TOIMINTAPERIAATTEET

Toiminta-ajatus, arvopainotukset

Ivalon lukio on yleissivistävä, ylioppilastutkintoon johtava ja jatko-opintoihin valmentava oppilaitos. Toiminta-ajatuksenamme on antaa opiskelijalle laaja yleissivistys ja samalla tuoda esille alueen erityispiirteet: Eri saamelaiskulttuurit ja pohjoisen luonto. Tavoitteena on, että opiskelija oppii vaalimaan omaa kulttuuriperintöään sekä oppii ymmärtämään ja arvostamaan monikulttuurisuutta.

Koulu tukee nuoren yksilöllistä kasvua ja kypsymistä aikuisuuteen. Koulun kasvatustyön tavoitteena on toiset huomioon ottava, itsensä tunteva, oppimishaluinen, aktiivinen ja vastuuntuntoinen nuori, jolla on käsitys taustastaan ja tavoitteita tulevaisuuteen.

Lukio-opetuksen lähtökohtana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus. Ihmisoikeuksia määrittäviä keskeisiä asiakirjoja ovat YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus.

Toimintakulttuuri, opiskeluympäristö, työtavat

Ivalon lukio tarjoaa turvallisen ja itsenäistävän opiskeluympäristön, jossa otetaan huomioon sekä yksilön että yhteisön tarpeet. Tarkoituksena on, että opiskelija oppii työskentelemään itsenäisesti ja vastuuntuntoisesti tavoitteidensa mukaan, mutta myös yhteistoiminnallisesti erilaisissa ryhmissä. Tavoitteena on kehittää nuoren opiskelunvalmiuksia ja korostaa hänen aktiivista roolia tiedon valikoijana ja jäsentäjänä.

Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen tulee nähdä osana arkisia valintoja ja koulussa tehtäviä päätöksiä. Kouluympäristön tulee myös tukea keskinäistä vastuuta, sekä sosiaalisten kontaktien ylläpitämistä. Koulu pyrkii toimimaan vuorovaikutuksessa muiden oppilaitosten ja ympäristön kanssa.

Toiminnan jatkuva kehittäminen ja koulun itsearviointi

Ivalon lukion toimintaa pyritään kehittämään jatkuvasti. Sisäisen kehittämisen lisäksi toimintaa kehitetään yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa, esim. oppilaskunta, huoltajat ja muut oppilaitokset. Kehittämiskohteet määritellään vuosittain työsuunnitelmassa. Kehittämiskohteiden kartoittamisessa käytetään apuna koulun itsearviointia.

Itsearviointia suoritetaan eri tavoin ja arviointikohteet määritellään vuosittain työsuunnitelmassa. Arvioinnin tulokset julkistetaan vuosittaisessa toimintakertomuksessa.

Ivalon lukion tuntijako

Oppiaine	Pakolliset Kurssit	Syventävät kurssit	Koulukohtaiset syventävät ja soveltavat kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3	1
Äidinkieli ja kirjallisuus, saame, SMK, SMI, SMP	6	3	
Ruotsi B1	5	2	3
Englanti A1	6	2	2
Ranska A2	6	2	
Saksa B2		8	2
Saksa B3		8	1
Ranska B3		8	1
Venäjä B2		6	4
Venäjä B3		8	2
Inarinsaame B2		8	
Inarinsaame B3		8	
Koltansaame B2		6	
Koltansaame B3		6	
Pohjoissaame A2	6	2	
Pohjoissaame B2		8	
Pohjoissaame B3		8	
Matematiikka A	10	3	3
Matematiikka B	6	2	3
Biologia	2	3	2
Maantiede	2	2	2
Fysiikka	1	7	4
Kemia	1	4	2
Uskonto evl.	3	2	
Uskonto ort.	3	2	
Elämäkatsomustieto	3	2	
Filosofia	1	3	
Historia	4	2	
Yhteiskuntaoppi	2	2	
Psykologia	1	4	
Musiikki	2	3	1
Kuvataide	2	3	2
Liikunta	2	3	
Terveystieto	1	2	
Opinto-ohjaus	1	1	

KOULUKOHTAISET KURSSIT:

Biologia-Kemia: Biologian ja kemian tutkimus	1
Kansainvälisyys	2
Norjan kieli	2
Tietotekniikka	4
Tutorointi	1
Verkkolehti	3
Yrittäjyys	1

Pakolliset kurssit	47-51
Syventävät kurssit	10
Soveltavat kurssit	
Yhteensä	75

Ivalon lukiossa noudatettava kieliohjelma:

A1-kieli	EN (perusopetuksen vuosiluokalta 3 alkanut kieli)
A2-kieli	RA (perusopetuksen vuosiluokalta 5 alkanut kieli)
A2-kieli	SMP (perusopetuksen vuosiluokilta 1-2 vapaaehtoisena alkanut kieli)
B1-kieli	RU (perusopetuksen vuosiluokalta 7 alkanut kieli)
B2-kieli	SA, VE, SMI, SMK, SMP (perusopetuksen vuosiluokalta 8 alkaneet kielet)
B3-kieli	SA, RA, VE, SMI, SMK, SMP (lukiossa alkavat kielet)

Tietostrategia

Ivalon lukion tietostrategia opetussuunnitelman liitteenä 1.

OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

Ohjausjärjestelmä

Opinto-ohjausta järjestetään kurssimuotoisena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena. Ohjaustoimintaan osallistuvat rehtori, opinto-ohjaajat, ryhmäohjaajat ja aineenopettajat.

Rehtori vastaa siitä, että opinto-ohjausta voidaan antaa. Hänen tehtäviinsä kuuluu tiedottaa lukio-opintoihin ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyvistä säännöksistä ja määräyksistä.

Opinto-ohjaajat vastaavat ohjaustoiminnan käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Ryhmäohjaajat huolehtivat käytännön koulutyöhön liittyvästä ohjaamisesta, tiedottamisesta, opintojen edistymisen seurannasta ja pitävät yhteyttä koteihin.

Aineenopettajat ohjaavat opiskelijoita opettamassaan oppiaineessa sekä auttavat oppimaan oppimisessa ja opiskelutaitojen kehittämisessä.

Ohjaustoiminnan tarkempi työnjako on esitelty vuosittain laadittavassa koulun työsuunnitelmassa.

Opiskelijahuolto

Opiskelijahuollon tavoitteena on ylläpitää myönteistä ilmapiiriä ja turvallista työympäristöä. Vastuu opiskelusta on viime kädessä opiskelijalla itsellään, mutta hänen

tukenaan ja apunaan toimivat kaikki opettajat ja kouluterveydenhoitaja. Tarvittaessa opiskelija ohjataan käyttämään myös muita kunnan sosiaali- ja terveystuon palveluita.

Opiskelijahuoltotyöryhmät, jotka muodostavat ryhmänohjaajat, opinto-ohjaajat, rehtori, kouluterveydenhoitaja ja psykologi, kokoontuvat säännöllisesti. Tarvittaessa ryhmä kutsuu muita asiantuntijoita kokouksiin.

Myönteistä ilmapiiriä luo omalta osaltaan oppilaskunta. Myös ryhmänohjaajan tuokioilla/tunneilla voidaan vahvistaa positiivista ilmapiiriä.

Siirtymävaiheessa tehdään yhteistyötä yläasteiden opinto-ohjaajien ja erityisopettajien kanssa.

Opiskelun seurannan, tukiopetuksen ja henkilökohtaisen ohjauksen avulla pyritään ennalta ehkäisemään opiskeluun liittyviä vaikeuksia.

Opiskelijahuollon tarkempi toiminta määritellään vuosittain laadittavassa työsuunnitelmassa.

Toimenpiteet kiusaamisen ehkäisemiseksi ja toimenpiteet koulukiusaamisen selvittämiseksi löytyvät koulun turvallisuusohjeista.

Opiskelun erityinen tuki

Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelu- ja ohjaussuunnitelma, jonka laatimiseen osallistuvat opinto-ohjaaja/rehtori, ryhmänohjaaja/aineenopettaja ja opiskelija itse.

Yhteistyö huoltajien, eri oppilaitosten ja muiden tahojen kanssa

Kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä huolehditaan järjestämällä lukuvuosittain joka vuosiluokalle vanhempainilta. Lisäksi tarvittaessa koteihin lähetetään tiedotteita koulun toiminnasta. Täysi-ikäisen opiskelijan asioita käsiteltäessä pyydetään asianomaisen opiskelijan lupa.

Yhteistyötä tehdään etenkin muiden paikkakunnan oppilaitosten kanssa. Muiden asiantuntijoiden (poliisi, seurakunta, palo- ja pelastustoimi, työvoimatoimisto, urheiluseurat ja muut järjestöt, yrittäjät) kanssa tehdään yhteistyötä tarvittaessa. Vuosittain yhteistyö ja sen muodot eri tahojen kanssa määritellään tarkemmin koulun työsuunnitelmassa.

OPINTOJEN SUORITUSOHJEET JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Ohjeet perustuvat opetushallituksen nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opiskelijan arvioinnin perusteisiin.

Opiskeluaika

Opiskeluaika on 2-4 lukuvuotta. Erityisestä syystä opiskelija voi anoa rehtorilta lupaa opiskella viidennen lukuvuoden.

Eteneminen opinnoissa

Jokaisessa oppiaineessa opiskelijan on opinto-ohjelmaansa sisältyvien kurssien kokonaismäärästä suoritettava hyväksytysti vähintään kaksi kolmasosaa. Sallittu hylättyjen kurssien määrä on tarkemmin määritelty kohdassa *Oppimäärän arviointi*. Mikäli opiskelija saa jonkin oppiaineen kahdesta ajallisesti peräkkäin opiskelemastaan pakollisesta tai valtakunnallisesta syventävästä kurssista hylätyn arvosanan, seuraa etenemiseste. Opiskelijan on suoritettava toinen hylätyistä kursseista hyväksytysti, jotta voi edetä seuraavalle kurssille.

Arviointiedellytysten täyttyminen

Opiskelijan kurssiarvosana voidaan määritellä vasta sitten kun arvioinnin edellytykset täyttyvät. Arvioivalla opettajalla on oltava arvosanan määräämiseksi riittävästi opiskelijan antamia näyttöjä. Annettujen näyttöjen taso määrittelee arvosanan. Myös hylätty arvosana edellyttää aina, että arvioinnin edellytykset täyttyvät. Opiskelijan poissaolo kokeesta tai tyhjä vastauspaperi kurssikokeessa eivät välttämättä mahdollista opiskelijan osaamistason toteamista.

Hylätyn kurssin suorittaminen

Opiskelijalla, joka on saanut hylätyn kurssiarvosanan tai joka on ollut hyväksyttävästä syystä poissa niin, ettei hänen tietojaan ja taitojaan ole voitu arvioida, on oikeus suorittaa kurssi uudestaan. Hän voi asianomaisen opettajan kanssa sovittuaan tehdä sen seuraavin tavoin:

1. Opiskelija voi suorittaa kurssin uusintakuulustelussa. Hylättyä kurssiarvosanaa voi yrittää korottaa kaksi kertaa saman lukuvuoden aikana. Uusintakuulusteluun osallistuminen edellyttää sitovaa kirjallista ilmoittautumista.
2. Opiskelija valitsee opinto-ohjelmaansa ko. kurssin, kun se on tarjolla.
3. Tenttimällä rehtorin luvalla /Itsenäisesti opiskelemalla kurssi uudestaan.

Hyväksytyn kurssin uusiminen

Opiskelijalla on oikeus uusia hyväksytty kurssi yhden kerran. Hän voi suorittaa uusimisen asianomaisen opettajan kanssa neuvoteltuaan seuraavasti:

1. Saman lukuvuoden aikana uusintakuulustelussa, mikä edellyttää sitovaa kirjallista ilmoittautumista
2. Osallistumalla opetukseen, kun kurssi on tarjolla
3. Tenttimällä rehtorin luvalla/Itsenäisesti opiskelemalla kurssi uudestaan

Opiskelijan kurssiarvosanaksi tulee suorituksista parempi.

Poissaolot oppitunneilta

Kurssin suorittaminen edellyttää oppitunneilla mukana olemista. Opiskelija on velvollinen välittömästi poissaolon jälkeen itse esittämään kirjallisesti poissaolon syyn jokaiselle opettajalle, jonka tunneilta hän ollut poissa. Muihin kuin sairaudesta johtuviin poissaoloihin tulee pyytää etukäteen lupa rehtorilta tai ryhmänohjaajalta. Sairaustapauksissa poissaolon syy osoitetaan lääkärin, terveydenhoitajan tai huoltajan allekirjoittamalla todistuksella.

Jos opiskelija on ollut poissa oppitunneilta tai kurssikokeesta (myös hyväksytystä syystä), opettaja voi jättää opiskelijan arvioimatta, mikäli arviointiedellytykset eivät täyty. Kurssikokeeseen tai uusintakuulusteluun osallistuminen saattaa vaatia lisänäyttöjä, joista sovitaan kurssin opettajan kanssa.

Tarkemmat ohjeet Ivalon lukion poissaolokäytännöstä löytyvät vuosittain laadittavasta opinto-oppaasta.

Uusintakuulustelut

Opiskelijalla on edellä mainituin perustein oikeus osallistua uusintakuulusteluihin, joita järjestetään säännöllisin välein. Osallistuminen uusintakuulusteluun edellyttää etukäteen tapahtuvaa kirjallista ilmoittautumista. Ilmoittautuminen on sitova. Aiheettomasti uusintakokeesta pois jääneen opiskelijan katsotaan käyttäneen uusintaoikeutensa. Uusintakuulusteluista ja niiden ajankohdista tiedotetaan opiskelijoille lukuvuoden alussa jaettavalla opinto-oppaalla.

Kurssin suorittaminen tenttimällä/itsenäisesti opiskelemalla

Rehtori voi erityisestä syystä sallia opiskelijan suorittaa tenttimällä lukion opetussuunnitelmaan kuuluvan aineen kurssin. Asiasta on sovittava asianomaisen aineen opettajan kanssa. Kurssin itsenäisestä suorittamisesta laaditaan kirjallinen sopimus, jossa on määritelty kurssisuoritukseen vaadittavat työt. Sopimuksen allekirjoittavat

sekä aineen opettaja että opiskelija. Kaikkia kursseja, varsinkaan taito- ja taideaineiden kursseja, ei voi suorittaa tenttimällä. Itsenäisesti suoritettusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.

ARVIOINNISSA NOUDATETTAVIA YLEISIÄ PERIAATTEITA

Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista. Palautteen tarkoituksena on kannustaa ja ohjata opiskelijaa opintojen suorittamisessa. Arvioinnin tulee olla mahdollisimman luotettavaa ja oikeudenmukaista. Sen tulee monipuolisesti pohjautua eri tavoin saatuun näyttöön. Yleiset arviointiperusteet tiedotetaan opiskelijoille ja ne on kirjattu myös opiskelijoille jaettavaan opinto-oppaaseen. Kurssien arviointiperusteet selvitetään opiskelijoille jokaisen kurssin alussa.

Kurssin arviointi

Jokainen kurssi arvioidaan itsenäisesti muista saman aineen kursseista riippumatta. Kurssin päättyessä kyseisen aineen opettaja arvioi opiskelijan tiedot ja taidot. Kurssiarvioinnissa otetaan kokeiden ohella huomioon myös muut näytöt kuten tutkielmat, esitelmät, raportit, projektityöt, tehtävien suorittaminen, osallistuminen tuntityöskentelyyn. Kurssi voidaan perustellusta syistä arvioida myös ilman koetta. Opiskelijoille on selvitettävä kurssien alkaessa kurssin sisältö sekä arvioinnin ja arvosanan muodostumisen perusteet. Kunkin oppiaineen pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Muiden syventävien ja soveltavien kurssien arviointitapoja voivat olla numeroarviointi tai suoritusmerkintä S (=suoritettu). Kesken olevasta kurssista annetaan merkintä K (=kesken). Kesken oleva kurssi on suoritettava loppuun seuraavaan uusintakuulustelupäivään mennessä. Jos kurssi on suoritettu itsenäisesti tai kyseessä on koulukohtainen syventävä tai soveltava kurssi, suoritus kirjataan opiskelijan kokonaiskurssimäärään vain silloin, kun siitä on saatu hyväksytty arvosana (vähintään numero 5 tai S).

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajan kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa, siten että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja muuhunkin kuin kirjalliseen näyttöön. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Toisen kotimaisen kielen B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 arviointi

Toisen kotimaisen kielen B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10.

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan asianomaisen kielen ja oppimäärän puhumiselle opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteita vasten. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

Opintojen hyväksi lukeminen

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat lukion opetussuunnitelman mukaisia. Hyväksi lukemista on pyydettävä ja siitä on tehtävä päätös ennen mainittujen opintojen aloittamista. Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

Asteikko 1-5	Lukioasteikko	Asteikko 1-3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä)	3
	10 (erinomainen)	

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettut opinnot voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli ne luetaan hyväksi pakollisiin tai valtakunnallisiin syventäviin kursseihin, tulee niistä antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä.

Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä.

Maahanmuuttajaopiskelija arvioidaan suomi/ruotsi toisena kielenä (S2/R2) vieraskielisille -oppimäärän mukaan, jos opiskelija on valinnut sen oppimääräkseen riippumatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä -kursseista. Suomi/ruotsi äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän mukaisesti suoritettut kurssit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä -kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä -kurssin arvosanaksi. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä (S2/R2) vieraskielisille oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Oppimäärän arviointi

Lukion opinnot jaetaan kolmeen osaan: pakollisiin, syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista pakollisista ja syventävistä kursseista sekä niihin läheisesti liittyvistä soveltavista kursseista. Oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosananana. Mainituista opinnoista opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit,	joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään
1-2 kurssia	0
3-5 kurssia	1
6-8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärässä ovat mukana kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä mitään niistä voi jälkikäteen poistaa. Oppiaineen oppimäärään liittyvät muut syventävät ja soveltavat kurssit arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

Lukioasetuksen määrittämin numeroarvosanoin arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin sekä valinnaisista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä arvosanan korotusmahdollisuus erillisessä kuulustelussa. Kuulusteltavan oppimäärän laajuus määräytyy opiskelijan opinto-ohjelmasta. Jos opiskelija osoittaa tällöin suurempaa kypsyttä ja oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvostelusta määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, arvosanaa korotetaan. Kunkin oppiaineen korotuskuulusteluun voi osallistua kerran.

Valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen pakollisten ja syventävien kurssien pohjalta muodostuvaa arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun asemasta seuraavasti:

- Koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa määrittelemien syventävien ja soveltavien kurssien pohjalta saadulla lisänäytöllä
- Opiskelijan arvioinnista päättävien harkinnan perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat

Lukion oppimäärän suoritus

Opiskelijan henkilökohtaiseen opinto-ohjelmaan kuuluvia pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja tulee olla opiskeltu vähintään siinä laajuudessa kuin ne on määritelty valtioneuvoston 14.11.2002 antamassa tuntijakopäätöksessä.

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän, kun hän on suorittanut hyväksytysti kaikkien opinto-ohjelmaansa kuuluvien oppiaineiden kurssimäärät ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia, joista vähintään 10 on oltava valtakunnallisia syventäviä kursseja, täyttyä. Lukion kurssimäärässä ovat mukana kaikki hänen arvioidut kurssinsa, eikä mitään voi jälkikäteen enää poistaa. Oppilaitoskohtaisista syventävistä ja soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit. Ylioppilastodistuksen saamisen ehtona on, että opiskelija on saanut lukion päättötodistuksen.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

”Opinnoissa etenemistä tai päättöarviointia koskevan päätöksen uusimista on pyydettävä kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.” (Lukioasetus 810/1998, 13 § 2 mom)

”Jos 1 momentissa tarkoitettu uusi arviointi tai ratkaisu, jolla pyyntö on hylätty, on ilmeisen virheellinen, lääninhallitus voi opiskelijan pyynnöstä velvoittaa opettajan toimittamaan uuden arvioinnin tai määrätä opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen muutettavaksi taikka määrätä, mikä arvosana opiskelijalle on annettava.” (Lukioasetus 810/1998, 13 § 2 mom)

Opiskelijoille tiedotetaan arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta vuosittain jaettavassa opinto-oppaassa.

II. KURSSIKUVAUKSET

YLEISTÄ KURSSIKUVAUKSISTA

Kurssien esittelystä

Lukion kurssit jakautuvat valtakunnallisiin pakollisiin, valtakunnallisiin syventäviin sekä koulukohtaisiin syventäviin ja soveltaviin kursseihin. Kurssit on esitelty aineryhmittäin em. järjestyksessä. Soveltavista kursseista ne, jotka selkeästi liittyvät jonkin aineen yhteyteen, esitellään kyseisen aineen kohdalla.

Valtakunnallisissa lukion opetussuunnitelmien perusteissa on kurssien tavoitteet ja sisällöt normitettu. Tämän vuoksi kurssikuvauksissa on pohjana perusteiden tekstit, joita on täydennetty koulukohtaisilla painotuksilla.

Aihekokonaisuuksista

Aihekokonaisuudet ovat lukion toimintakulttuuria jäsentäviä toimintaperiaatteita ja oppiainerajat ylittäviä, opetusta eheyttäviä painotuksia. Kaikkia aihekokonaisuuksia yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija osaa

- havainnoida ja analysoida nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- esittää perusteltuja käsityksiä tavoiteltavasta tulevaisuudesta
- arvioida omaa elämäntapaansa ja vallitsevia suuntauksia tulevaisuusnäkökulmasta sekä

- tehdä valintoja ja toimia tavoiteltavana pitämänsä tulevaisuuden puolesta

Kaikille lukioille yhteisiä aihekokonaisuuksia ovat:

- aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä kehitys
- kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- teknologia ja yhteiskunta
- viestintä- ja mediaosaaminen

Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa oppiaineeseen luontuvalla tavalla sekä lukion toimintakulttuurissa. Aihekokonaisuuksien pääasiat sisältyvät perusteiden ainekohtaisiin osiin. Aihekokonaisuuksien esittely vaihtelee aine- ja kurssikohtaisesti. Aihekokonaisuuksia tarkennetaan vuosittain myös koulun työsuunnitelmassa.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, SUOMI ÄIDINKIELENÄ

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus tähtää oman kielen ja kulttuurin tuntemiseen. Lisäksi oppiaine ohjaa kielelliseen ja kulttuuriseen suvaitsevuuuteen.

Opetuksessa keskitytään sellaisiin teksti- ja viestijäntaitoihin, jotka luovat riittävät edellytykset jatko-opinnoille, osallisuudelle työelämässä ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Koska kieli ja kulttuuri opitaan yhteisössä, vuorovaikutuksessa toisten kanssa, on tärkeää, että opiskelija osallistuu kurssien ohjelmaan aktiivisesti.

Tavoitteet:

Tekstitaidot:

Opiskelija osaa eritellä, tulkita ja hyödyntää erilaisia tekstejä ja käyttää tässä työssä tarpeellisia käsitteitä. Hän osaa myös asettaa tekstin laajempiin yhteyksiin ja arvioida sitä kriittisesti.

Viestijäntaidot:

Opiskelija pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen. Hän hallitsee kirjoitetun kielen normit.

PAKOLLISET KURSSIT

ÄI1 Kieli, tekstit ja vuorovaikutus

Tekstitaidot:

Tavoite: Ymmärtää genreajattelun tekstien tulkinnassa.

Sisältö: Kielen funktiot. Tekstin käsite.
Tekstin tulkinnan kehykset: tekstin tavoite, vastaanottaja ja viestintätilanne ja -väline.
Tekstilaji ja tekstityyppi, erityisesti kuvaus, kerronta ja erittely.
Tekstien arvioinnin perusasiat: ymmärrettävyys, kattavuus, havainnollisuus ja johdonmukaisuus.

Työtavat: Tekstien luokittelua, tulkintaa ja arviointia.

Viestijäntaidot:

Tavoite: Osaa selostaa tekstiä eri tarkoituksiin ja eri näkökulmista.

Sisältö: Ryhmätyön vaiheet. Roolit ryhmässä.
Oman viestinnän tarkoituksenmukaisuus: tavoitteellisuus ja vastaanottajan tai yhteistyökumppaneiden huomioon ottaminen.
Tekstin referointi ja kommentointi.
Kirjallisen esityksen, erityisesti referoinnin, merkintätavat.
Tekstinhuollon merkitys ja kirjoitetun yleiskielen hallintaan ohjaaminen.

Työtavat: Suullisia ja kirjallisia selostamis- ja kommentointiharjoituksia.

ÄI2 Tekstien rakenteita ja merkityksiä

Tekstitaidot:

Tavoite: Opiskelija ymmärtää tekstit tekijän valintojen tuloksiksi.

Sisältö: Tekstin "myyminen" lukijalle.
Tekstin laji, näkökulma ja rakenneperiaatteet.
Kappaleen rakenne, sidoskeinot, virke- ja lauserakenteet ja lausetyypit.

Työtavat: Tekstin keinojen erittelyä ja arviointia.

Viestijäntaidot:

Tavoite: Opiskelija oppii laatimaan laajahkon asiatekstin.

Sisältö: Tiedonhankinta: lähteiden etsiminen ja valikointi.
Kirjoittamisprosessi: aiheen rajaus, näkökulman valinta,
"tutkimusongelman" asettaminen, tekstin tarkoituksenmukainen
rakentaminen ja toisen tekstiin viittaaminen.

Työtavat: Pohtivan asiatekstin lajeja: essee ja artikkeli.

ÄI3 Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa

Tekstitaidot:

Tavoite: Opiskelija erottaa kaunokirjallisuuden ja asiatekstin lukutavat toisistaan ja tuntee kaunokirjallisuuden erittelyssä tarvittavia käsitteitä.

Sisältö: Kaunokirjallisuuden lajit.
Kertoja, teema ja motiivi.
Lyyrinen minä, metafora ja symboli.

Työtavat: Kaunokirjallisuuden keinojen erittelyä ja käyttöä.

Viestijäntaidot:

Tavoite: Opiskelija oppii esittämään ja argumentoimaan tulkintoja sanataideteoksista. Lisäksi hän huomaa kielen kuvallisen käytön mahdollisuuden omissakin teksteissään.

Sisältö: Analyysiharjoituksia.

ÄI4 Tekstit ja vaikuttaminen

Tekstitaidot:

Tavoite: Opiskelija oppii erittelemään tekstien vaikuttamiskeinoja.

Sisältö: Vaikuttamaan pyrkivien tekstien lajit.
Media- ja lähdekritiikki.
Kaunokirjallisuuden tendenssit ja sanoman käsite.
Kuvan vaikuttamiskeinot.
Argumentaatioanalyysi.

Retoriset keinot ja vaikuttavat tyylivalinnat.
Kriittistä lingvistiikkaa.
Tekstistä heijastuvat arvot ja maailmankuva.

Työtavat: Tekstien lähilukua.

Viestijäntaidot:

Tavoite: Opiskelija oppii tuottamaan argumentatiivista tekstiä ja tuntee vastuunsa viestijänä.

Sisältö: Argumentointitavat.
Viestinnän etiikka.

Työtavat: Vastineen kirjoittaminen.

ÄI5 Teksti, tyyli ja konteksti

Tekstitaidot:

Tavoite: Kurssilla pyritään tekstien kontekstin huomioon ottavaan lukutapaan. Lisäksi opiskelijan on tarkoitus tiedostua tyylin elementeistä ja niiden vaikutuksesta tekstiin.

Sisältö: Kontekstin käsite.
Historiallisen tilanteen ja kulttuurisen taustan vaikutus tekstiin: ihmiskuva, maailmankuva ja elämäntilanne eri aikakausien teksteissä.
Kirjallisuuden vaikutus yhteiskuntaan: länsimaisen taiteen tyyliä.

Tyyli tutkimusta.

Työtavat: Koe.
Tekstien vertailua tyylinäkökulmasta. Tyylikokeiluja.

Viestijäntaidot:

Tavoite: Opiskelija kykenee itsenäiseen kirjoitusprosessiin. Hän pystyy autettuna muokkaamaan tekstinsä julkaisukelpoiseksi ja kontekstiin sopivaksi.

Sisältö: Hyvään asiatyyliin ohjaamista.

Työtavat: Oppiaineen sisältöihin liittyvästä aiheesta laadittu essee.

ÄI6 Kieli, kirjallisuus ja identiteetti

Tekstitaidot ja viestijäntaidot:

Tavoite: Opiskelija kartuttaa tietojaan omasta kulttuuritaustastaan ja hallitsee kirjoitetun yleiskielen.

Sisältö: Kansanrunouden kansalliset ja kansainväliset ainekset.
Suomen kielen ja suomalaisen kirjallisuuden vaihteita.
Kielen ja kirjallisuuden merkitys suomalaisen identiteetin rakentamisessa.
Kirjallisuutemme keskeisiä teoksia ja teemoja konteksteineen.
Nyky-suomi ja -Suomi: kansallista ja kansainvälistä.
Loppuyö teemasta Kieli tai kirjallisuus ja opiskelijan oma identiteetti.

Työtavat: Kokoava kurssi. Lukion aikana harjoiteltujen suullisten ja kirjallisten tekstilajien kertausta.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

ÄI7 Puheviestinnän taitojen syventäminen

Tavoite: Opiskelija tottuu suunnittelemaan, pitämään ja kuuntelemaan puheesityksiä. Hän oppii myös johtamaan tavoitteellisia keskusteluja ja osallistumaan sellaisiin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Sisältö: Tavoitteellisuuden merkitys puhe-esityksessä ja keskustelussa.
Puheenvuoron kohdentaminen.
Aiheen rajaaminen ja puheenvuoron sisällön valinta ja järjestäminen.
Havainnollistaminen.
Verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä.
Kuunteleminen ja palautteenanto.
Keskustelukäyttäytymisen monipuolistaminen: erilaisia keskusteluja ja erilaisia osallistumistapoja.

Työtavat: Tutustumisleikkejä ja kontaktiharjoituksia. Omien esitysten ja alustusten vaiheittaista laatimista ja kokeilemistä. Puheviestintää koskevan tutkimustiedon peilaamista omiin viestintäkokemuksiin ja -taitoihin.

ÄI8 Tekstitaitojen syventäminen

Tavoite: Opiskelija vahvistuu taidoissaan analysoida ja tuottaa tekstejä.

Sisältö: Kerrataan lukiolaisen ja ammattilaisten tekstilajit.
Kerrataan erilajisten tekstien analysoinnissa tarvittavat käsitteet.
Kerrataan mielipidetekstin ja esseistisen tekstin laatiminen ja viimeistely.

Työtavat: Analyysi- ja kirjoittamisharjoituksia. Tekstinhuoltoa.

ÄI9 Kirjoittaminen ja nykykulttuuri

Tavoite: Opiskelija kykenee käsittelemään ajankohtaisia kielen, kirjallisuuden, viestinnän ja yhteiskuntaelämän teemoja ja tekstejä esseistisesti.

Sisältö: Nykykirjallisuutta ja -kulttuuria.
Mediatekstien ajankohtaisaiheita, ilmaisukeinoja, taustoja ja vaikutuksia.
Kieli ja viestintä ajankohtaisessa keskustelussa.

Työtavat: Elokuva- tai kirjallisuuskritiikin kirjoittaminen.
Keskusteluja ja esseitä ajankohtaisaiheista, erityisesti kielen, kulttuurin ja viestinnän ilmiöistä.

SOVELTAVAT KURSSIT

ÄI10 Elämä on draamaa!

Tavoite: Kurssi kehittää opiskelijan draaman tajua ja tarjoaa nuorelle tilaisuuden käsitellä itselleen tärkeitä teemoja yhteistyössä toisten kanssa.

Sisältö: Inhimillisen käyttäytymisen tutkimista toiminnan keinoin sekä katsojien että ns. esteettisen kahdentumisen avulla.
Improvisaation periaatteet. Draaman rakenne. Kohtauksen rakenne.
Kontakti katsojaan.

Työtavat: Keskittymis-, kontakti- ja improvisaatioharjoituksia. Prosessidraamaa, tarinateatteria ja forumteatteria.

Arvostelu: Suoritusmerkintä S

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS, KOLTANSAAME, INARINSAAME JA POHJOISSAAME ÄIDINKIELENÄ

Äidinkielenä voidaan opettaa Suomessa puhuttuja saamen kieliä, joita ovat inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus korostaa ja vahvistaa kielen asemaa keskeisenä ja perustavaa laatua olevana tieto-, viestintä- ja kulttuuriaineena, joihin saamelaiskulttuuri antaa oman erityispiirteensä. Kielen ja kirjallisuuden opetus vahvistaa tietoineena yleissivistävää tietämystä ja näkemystä äidinkielen kaikkien osa-alueiden kokonaisuudesta. Viestinnän välineenä äidinkieli vahvistaa kommunikointitaitoja suullisen, kirjallisen ja esittävän taidon osalta. Kulttuuriaineena äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vahvistaa yksilöidentiteettiä ja tietämystä saamelaiskulttuurista korostaen sen erityispiirteitä ja ottaen huomioon sen yhteiskunnallisen, sosiaalisen ja historiallisen kehityksen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta ohjaa näkemys äidinkielestä käsitejärjestelmänä, jolla ihminen jäsentää maailmaa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta: äidinkielen myötä opiskelija omaksuu yhteisönsä kulttuurin ja rakentaa omaa saamelaista identiteettiään. Oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus mahdollistaa vuorovaikutuksen myös eri maissa asuvien saamelaisten kesken sekä kulttuurin jatkuvuuden ja sen kehittämisen.

Äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineena on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto- sekä kulttuuri- ja taideaine. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Kielen, kirjallisuuden ja viestinnän tietoja sekä lukemisen, kirjoittamisen ja puheviestinnän taitoja opitaan erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus opastaa arvostamaan omaa kieltä, kulttuuria ja historiaa. Oppiaine ohjaa monikulttuurisuuden ja monikielisyyden ymmärtämiseen ja kielelliseen ja kulttuuriseen suvaitsevaisuuteen. Opetuksessa on otettava huomioon oppilaiden monikulttuurinen tausta sekä kaksi- ja monikielisuus.

Lukion kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on sanataiteen ymmärtäminen, tekstien erittelemine ja tulkitseminen eri tulkintanäkökulmista. Kaunokirjallisuutta lukemalla saadaan aineksia eettiseen kasvuun, saamelaisen kulttuuri-identiteetin muodostumiseen, kielelliseen ja kulttuuriseen yleissivistykseen sekä omien ilmaisuvarojen monipuolistamiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden saame äidinkielenä -opetus lisää tietoisuutta omasta kielestä ja kulttuurista. Se tähtää sellaisiin viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, jotka luovat riittävät edellytykset jatko-opinnoille, osallisuudelle työelämässä ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Sosiaalinen vuorovaikutus ja oppiminen perustuvat monipuoliseen viestintäosaamiseen ja luku- ja kirjoitustaitoon sekä taitoon käyttää kieltä tilanteen

vaatimalla tavalla. Oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn ja tulkintaan sekä erilaisten viestinten käyttöön. Opetuksessa pyritään mahdollisimman pitkälle menevään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat toiminnallisessa yhteydessä toisiinsa. Niitä yhdistävänä tekijänä on kieli ja näkemys ihmisestä aktiivisesti merkityksiä hakevana ja tuottavana viestijänä.

Saamen kieltä tulee käyttää rikastuttajana myös niissä oppiaineissa, joita opiskelijalle opetetaan suomen kielellä. Saamen kielen ja suomen kielen läheinen sukulaisuus antaa mahdollisuuksia monenlaisiin opiskelijoita hyödyttäviin vertailuihin. Saamen kielen merkitystä tulee korostaa ja sitä tulee käyttää sellaisten aihekokonaisuuksien opetuksessa, jotka liittyvät saamelaiskulttuuriin, saamelaisten historiaan, luontoon, elinkeinoihin, uskontoon ja taiteisiin. Kirjallisuuden ja kielen opetuksessa tulee korostaa saamelaisen kulttuurin erityisasemaa. Opetuksessa tulee painottaa perinteistietämyksen ja suullisen tiedon asemaa ja sitä kautta saavutettavaa taitotietoa, koska kirjoitettu tieto on suhteellisen nuorta.

Opetuksen tavoitteet

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että

- opiskelija vahvistaa omaa kulttuuri-identiteettiään ja lisää saamelaiskulttuurin tuntemustaan.
- syventää tietojaan kielestä, saamenkielisestä kirjallisuudesta, muusta saamelaistaiteesta, kulttuurista ja viestinnästä sekä osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä lukijana ja kirjoittajana, puhujana ja kuuntelijana sekä median käyttäjänä
- syventää, täsmentää ja monipuolistaa viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen vuorovaikutukseen
- oppii ymmärtämään, mitä laaja tekstikäsitys tarkoittaa
- syventää tekstitaitojaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida ja tuottaa erilaisia tekstejä entistä tietoisempina tekstien tavoitteista ja konteksteista
- oppii arvioimaan kriittisesti tekstin ilmaisua, esimerkiksi retorisia keinoja ja argumentaatiota sekä soveltamaan tietojaan tekstien vastaanottajana ja tuottajana
- syventää kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa
- oppii käyttämään entistä tarkoituksenmukaisemmin sekä puhuttua että kirjoitettua kielimuotoa ja ymmärtää niiden eron
- hallitsee kirjoitetun kielen normit ja ymmärtää kirjakielen merkityksen

- osaa valikoida ja kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoitusperiä sekä osaa hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa oppiaineen opiskelussa
- osaa nauttia kulttuurista, arvostaa kulttuuritarjonnan monipuolisuutta ja kehittyä parhaimmillaan itsekin kulttuurin tekijäksi
- saa valmiuksia edistää saamelaiden keskinäistä vuorovaikutusta yli valtakuntien rajojen
- saa valmiuksia saamen kielen jatko-opiskeluun ja kasvaa kulttuuriyhteisönsä aktiiviseksi jäseneksi.

Arviointi

Kurssiarvosanaan vaikuttavat kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus. Henkilökohtainen palaute sekä vertaisryhmältä että opettajalta on opiskelijan puheviestinnän ja kirjoittamisen taitojen kehittymisessä tärkeää. Opetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja, joiden avulla voi rakentaa myönteistä mutta realistista käsitystä itsestään puhujana, lukijana ja kirjoittajana. Itsearvioinnin pohjana on opiskelijan tietoisuus kurssien tavoitteista ja sisällöistä niin, että hän pystyy seuraamaan omaa edistymistään. Päätösarvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan saavuttama kypsyys lukijana ja kielenkäyttäjänä.

PAKOLLISET KURSSIT

Kursseilla toteutetaan aineen sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puheviestintä, kieli, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikkien kurssien sisältöihin kuuluu kirjallisuutta, puheviestintää ja kirjoittamista ja kielentuntemusta ja -huoltoa. Opiskelijaa ohjataan vaalimaan kielen puhtautta.

ÄIS1 Kieli, tekstit ja konteksti

Opiskelijan tekstikäsitys syvenee, ja hänen taitonsa lukea yhä moninaisempia tekstejä kehittyä. Hän osaa jäsentää ja arvioida viestintäympäristöään sekä omia taitojaan puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana, lukijana ja median käyttäjänä niin, että hänen viestijäkuvansa tarkentuu.

Tavoitteet: Opiskelija syventää tekstikäsitystään.

Opiskelija oppii tarkastelemaan kielenkäyttöään, lukemistapojaan ja viestintäänsä entistä tietoisemmin.

Opiskelija perehtyy puhutun ja kirjoitetun kielimuodon tehtäviin ja ominaispiirteisiin, tulee tietoiseksi kielestä ja oppii arvioimaan itseään

kielenkäyttäjänä sekä kirjallisen ilmaisunsa tueksi oppii käsittelemään omaa tekstiään kielioppaiden avulla.

Opiskelija tunnistaa tekstien havaitsemista ja tulkintaa ohjaavia tekijöitä. Opiskelija ymmärtää tekstin merkityskokonaisuutena ja tarkastelee sen piirteitä tavoitteen, viestintätilanteen ja -välineen kannalta.

Opiskelija oppii tunnistamaan keskeisiä tekstityyppejä ja lajeja.

Opiskelija tottuu huoltamaan tuottamiensa tekstien kieliasua.

Opiskelija oppii tarkastelemaan kaunokirjallisia tekstejä lukijalähtöisesti ja kommentoimaan niitä.

Opiskelija pohtii kaksi- ja monikielisyyttä ja monikulttuurisuutta sekä ymmärtää äidinkielen merkityksen jokaiselle ihmiselle.

Opiskelija syventää tietojaan ryhmäviestinnästä: hän kehittää ja oppii arvioimaan omia osallistumistapojaan ryhmän vuorovaikutuksen ja ilmapiirin sekä ryhmätyön tai keskustelun tuloksellisuuden kannalta.

Työtavat: Tiivistäminen, referointi ja kommentointi. Lukupäiväkirja.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus.

ÄIS2   Tekstin rakenteita ja merkityksiä

Opiskelija harjaantuu erittelemään erityisesti asiatekstien rakenteita ja merkityksiä ja oppii tekemään havaintoja tekstin suhteesta kontekstiin ja muihin teksteihin. Opiskelija syventää erityisesti tekstilajituntemustaan ja kehittyy erilaisten tekstien tuottajana.

Tavoitteet: Opiskelija oppii tiedonhankintastrategioita, käyttää painettuja ja sähköisiä tietolähteitä sekä löytää käyttökelpoista ja luotettavaa tietoa kirjoitelmansa tai puhe-esityksensä pohjaksi.

Opiskelija oppii tiedonhankintastrategioita, käyttää painettuja ja sähköisiä tietolähteitä sekä löytää käyttökelpoista ja luotettavaa tietoa kirjoitelmansa tai puhe-esityksensä pohjaksi.

Opiskelija oppii erittelemään tekstiä temporaalisista, kausaalisista, kontrastiivisista ja muista merkityssuhteista koostuvana kokonaisuutena, oppii tekstin erittelyssä tarvittavaa käsitteistöä ja pystyy soveltamaan sitä myös tuottaessaan itse tekstiä.

Opiskelija harjaantuu työstämään tekstiään oman ja toisten arvioiden pohjalta.

Opiskelija osaa arvioida tekstien sisältöön, näkökulmaan, tyyliin ja muotoon liittyviä valintoja.

Opiskelija perehtyy puhe-esitysten ja kirjoitettujen tekstien tuottamiseen ja muokkaamiseen; oppii suunnittelemaan ja laatimaan

puhuttuja tai kirjoitettuja asiatekstejä sekä kykenee välittämään sanomansa kuuntelijoille tai lukijoille tavoitteidensa mukaisesti.

Sisällöt: Tiedonhankinta.

Tekstuaaliset keinot: lausetyypit ja rakenteet, sanavalinnat, näkökulman valinta, nimeäminen, lauserakenteet.

Teksti rakenteellisena kokonaisuutena: sidoksisuus, kytkennät ja muut viittaussuhteet.

Kirjoittaminen prosessina: tarkoituksenmukaisen aineksen haku, kriittinen valikointi ja siihen viittaaminen ja sen hyödyntäminen omassa tekstissä sekä tekstin ja sen kieliasun hiominen erityisesti rakenteen ja tekstin eheyden kannalta.

Kirjoitelmien ja puhe-esitysten analyysi ja palautteenanto.

Informatiivisen puheenvuoron rakentaminen ja esiintymistaidot.

Novellin erittelyä rakenteellisena kokonaisuutena ja kaunokirjallisuuden lajina.

Kaunokirjallisen tekstin analysointiin liittyviä käsitteitä: kerronta, kertoja, näkökulma, aihe, teema, motiivi.

Tekstinhuollon periaatteet.

Työtavat: Analyysiharjoituksia. Essee ja artikkeli.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus.

ÄIS3 Kaunokirjalliset tekstit

Opiskelijoiden käsitys sanataiteesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee.

Tavoitteet: Opiskelija syventää tietojaan kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä.

Opiskelija kehittyä fiktiivisten tekstien analysoijana erilaisia tulkintalähtökohtia ja tarpeellisia kirjallisuustieteellisiä käsitteitä käyttäen siten, että hän pystyy tuottamaan myös kirjallisen tai suullisen tulkinnan tekstistä ja osallistuu kirjallisuudesta käytävään keskusteluun.

Opiskelija ymmärtää fiktion luonnetta ja osaa eritellä sen tapaa rakentaa kielen keinoin oma maailmansa sekä oppii vertailemaan fiktiivistä ja muuta kerrontaa.

Opiskelija rohkaistuu kirjoittamaan fiktiivisiä tekstejä.

Opiskelija harjaantuu sanoman kohdentamisen ja kontaktin taidoissa

Opiskelija syventää ilmaisukeinojensa hallintaa.

Sisällöt: Kaunokirjallisen proosan erittelyä ja tulkintaa tarvittavaa käsitteistöä hyödyntäen.
Lyriikka kirjallisuudenlajina käsitteineen.
Novelli- ja runoanalyysi.
Omaa fiktiivistä ilmaisua eri lajeja kokeillen.
Kielen kuvallisuus.
Teatteri ja draama.
Esityksen kielellinen ja äänellinen havainnollisuus.
Kohdentamisen ja kontaktin taitojen harjoittamista.

Työtavat: Runon rakenteen erittelyä. Analyysiharjoituksia.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus.

ÄIS4   Vaikuttamism keinoja

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden kieltä erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta. Hän perehtyy vaikuttamiseen ja argumentointiin ja syventää niihin liittyviä tietoja. Hän oppii analysoimaan ja tuottamaan erilaisia argumentatiivisia tekstejä.

Tavoitteet: Opiskelija osaa niin kirjoittajana kuin puhujanakin perustella monipuolisesti näkemyksiään sekä arvioida kriittisesti toisten näkemyksiä.
Opiskelija syventää medialukutaitoaan ja pystyy analysoimaan ja tulkitsemaan erilaisia mediatekstejä, niiden taustoja ja tavoitteita sekä kriittisesti arvioimaan median välittämää informaatiota ja sen vaikutuksia yksilöihin ja yhteiskuntaan.
Opiskelija osaa tarkastella saamelaisen kirjallisuuden yhteiskunnallista vaikutusta.
Opiskelija oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja myös eettisistä lähtökohdista.

Sisällöt: Suora ja epäsuora vaikuttaminen.
Vaikuttamaan pyrkivien tekstien lajeja, graafisia ja sähköisiä tekstejä.
Argumentointitavat, retoriikka ja vaikuttamisen keinot.
Argumentoitavien tekstien rakenne ja kielenkäyttö.
Vaikuttamaan pyrkiviä puheenvuoroja, keskusteluja, väittelyitä tai neuvotteluja.
Tekstien ideologisuus, lähdekritiikki ja mediakritiikki.
Viestijän vastuu; mediavalinnat ja verkkoetiikka.
Tietoisesti vaikuttamaan pyrkivää kirjallisuutta ja muita kantaa ottavia tekstejä.

Kirjallisuuden merkitys yhteiskuntakehitykselle.

Työtavat: Lukijan mielipidekirjoitukset. Vastine.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus. Kurssikoe.

ÄIS5 Teksti, tyyli ja konteksti

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden tyyliä siten, että hän osaa ottaa huomioon kontekstin merkityksen tulkinnassa, vastaanottamisessa ja myös omien tekstiensä tuottamisessa.

Tavoitteet: Opiskelija oppii tarkastelemaan niin fiktiivisiä tekstejä kuin asiatekstejäkin niiden kulttuurikontekstissa ja hahmottamaan siten saamelaisen kirjallisuuden ja muun viestinnän ja yhteiskunnan ilmiöiden vuorovaikutusta suhteessa muihin teksteihin.

Opiskelija oppii erittelemään tyylin elementtejä ja niiden vaikutusta tekstin kokonaisuuteen.

Opiskelija pystyy itsenäiseen kirjoitusprosessiin aiheen ja näkökulman valinnasta, aineiston koonnista ja järjestelystä tekstin muokkaamisen ja tyylin hionnan kautta oman pohdiskelevan tekstin laadintaan.

Opiskelija kehittää omaa ilmaisutapaansa ja kirjallista tyyliään.

Sisällöt: Eri aikakausia ja tyylejä edustavia kaunokirjallisia ja muita tekstejä erityisesti kulttuurisen kontekstin näkökulmasta.

Saamelaisen kirjallisuuden klassikoteksteihin tutustumista.

Kontekstuaalisuus, muun muassa ihmiskuva, maailmankuva ja arvomaailma tekstien määrittäjinä.

Intertekstuaalisuus eli tekstien suhteet ja kytkökset muihin teksteihin.

Tyylin ainekset; sananvalinnan, sävyn, kielen kuvallisuuden, rytmin, lausemuodon vaikutus.

Kirjoitusprosessi sekä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen sen eri vaiheissa.

Essee tekstilajina.

Oman tyylin hiontaa ja huoltoa.

Työtavat: Oppiaineen sisältöihin liittyvästä aiheesta essee.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus. Kurssikoe.

ÄIS6 Kieli, kirjallisuus ja identiteetti

Opiskelija muodostaa kokonaiskuvaa saamen kielen, saamelaisen kirjallisuuden ja Kulttuurin merkityksestä yksilölle ja saamelaiselle yhteiskunnalle.

Tavoitteet: Opiskelija oppii tuntemaan saamen kielen kehityksen vaiheita ja ymmärtää kieli- ja kulttuurikontaktien vaikutuksen.

Opiskelija oppii hyväksymään saamelaisen yhteiskunnan monikulttuurisuuden ja monikielisyyden ja ymmärtää äidinkielen merkityksen jokaiselle ihmiselle.

Opiskelija harjaantuu tarkastelemaan kielen ja viestinnän muutoksia, tunnistaa niihin vaikuttavia tekijöitä ja tiedostuu entistä paremmin omien kielenkäyttö- ja viestintätapojensa valintojen merkityksestä.

Opiskelija tuntee saamelaisen kirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurin näkökulmasta, kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana.

Sisällöt: Saamen kielen muotoutuminen ja nykyinen asema.

Kielen ja kirjallisuuden merkitys kansalle.

Saamelaista kaunokirjallisuutta aika- ja kulttuurikontekstissaan, keskeisiä teoksia ja teemoja kirjallisuudesta.

Kieli heterogeenisena ja monikulttuurisena ilmiönä.

Saamelaisten monikielinen identiteetti.

Teksti suullisessa ja kirjallisessa traditiossa: suullisesta kertomaperinteestä kirjoitettuun kirjallisuuteen.

Saamen kielen asema nykyään.

Kieliaiheinen kirjoitelma.

Saamen kielen kielenhuollon tavoitteita ja ongelmia.

Saamelaisen viestintäkulttuurin piirteitä.

Työtavat: Kokoava kurssi. Suullisten ja kirjallisten tekstilajien kertausta.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus. Kurssikoe.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

ÄIS7 Puheviestintä

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puheviestintään liittyviä tietojaan ja taitojaan sekä oppii arvioimaan puheviestinnän merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Tavoitteet: Opiskelija syventää tietoja vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puhekultuurista.
Opiskelija kehittää puhumisrohkeutta ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojaan.
Opiskelija tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Sisällöt: Vuorovaikutustilanteiden osatekijät ja ominaispiirteet.
Verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä.
Esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat.
Esiintymis- ja ryhmäviestintätaitojen harjoittelua erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
Puheviestinnän kulttuuristen piirteiden ja puhekultuurin tarkastelu.

Työtavat: Puhe-esitykset.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus.

ÄIS8   Tekstitaidot

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan analysoida ja tuottaa tekstejä.

Tavoitteet: Opiskelija vahvistaa taitoaan lukea analyttisesti ja kriittisesti erilaisia tekstejä.
Opiskelija parantaa taitoaan kirjoittaa sisällöltään, rakenteeltaan ja tyylistään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä.

Sisällöt: Tekstityypit ja tekstilajit.
Tekstianalyysi ja siinä tarvittavat käsitteet.
Tekstin rakentaminen: ideointi, suunnittelu, näkökulman valinta, jäsentely, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja ulkoasun viimeistely.
Oikeinkirjoituksen normit.

Työtavat: Harjoitellaan päättökokeen tekstin kaltaista tuottamista.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus.

ÄIS9   Ajankohtaiset tekstit

Opiskelija perehtyy saamelaisen yhteiskunnan kulttuuriseen keskusteluun, median ajankohtaisaiheisiin ja nykykirjallisuuteen. Hänen kriittinen ja kulttuurinen

lukutaitonsa syvenee, ajattelutaitonsa kehittyy ja kirjallinen ilmaisunsa kypsyy kohti lukion päättötason vaatimuksia.

Tavoitteet: Opiskelija kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia kielen, kirjallisuuden ja viestinnän teemoja.

Opiskelija oppii arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia tekstejä eettisin ja esteettisin perustein ja näkemään niiden merkityksen osana yhteiskunnallista keskustelua.

Opiskelija pystyy löytämään nykykirjallisuudesta itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistumaan niistä käytävään keskusteluun.

Opiskelija osoittaa kypsyttä oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä.

Sisällöt: Nykykirjallisuutta ja sen ilmiöitä.

Suullisia ja kirjallisia puheenvuoroja ajankohtaisista kielen ja kulttuurin aiheista.

Mediatekstien ajankohtaisaiheiden, ilmaisukeinojen ja vaikutusten tarkastelua.

Arviointi: Kirjalliset ja suulliset tuotokset sekä osallistumisaktiivisuus.

RUOTSI B1

Opetuksen lähtökohtia

Ruotsin kieli kuuluu kaksikieliseen kulttuuriimme ja on tärkeä osa yleissivistystämme. Ruotsin kieli on paitsi toinen kotimainen kieli, myös pohjoismaisissa yhteyksissä tarvittava viestinnän väline. Ruotsin kielen avulla opiskelijat tutustuvat mielenkiintoisiin asioihin meillä ja muualla: Suomessa, Pohjoismaissa ja muuallakin maailmalla. Opiskelijat oppivat ymmärtämään pohjoismaista kulttuuria ja arvostamaan sitä. Opiskelijan tiedot kaksikielisestä Suomesta lisääntyvät.

Opiskelijat saavat valmiudet kielen omaehtoiseen opiskeluun ja he oppivat ymmärtämään, että kielen oppiminen on pitkäjänteistä ja monipuolista harjoittelua. Ruotsin kieli oppiaineena on taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Pakollisia kursseja on viisi, syventäviä kaksi ja koulukohtaisia soveltavia kolme. Opiskelija voi valita niveltävän kurssin RUB9, mikäli hän haluaa kerrata ja vahvistaa tietojaan ennen varsinaisia pakollisia kursseja.

Opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa B1-oppimäärässä kielitaidon kuvausasteikon

(katso liite 3) tasot seuraavasti:

Kuullunymmärtäminen	B1.2
Puhuminen	B1.1
Luetun ymmärtäminen	B1.2
Kirjoittaminen	B1.1

Tavoitteena on myös, että opiskelija

- osaa soveltaa ruotsin kielelle ja sen kulttuurille ominaisia viestintätapoja
- osaa viestiä ruotsin kielellä ja selviytyy erilaisissa viestintätehtävissä ja -tilanteissa
- pystyy itse hankkimaan ja täydentämään tietojaan suomenruotsalaisista, Pohjoismaista ja niiden kulttuureista sekä asennoituu niihin ennakkoluulottomasti
- pystyy itse kehittämään kielitaitoaan
- saa mielekkäitä kokemuksia ruotsin kielen käyttämisestä ja on kiinnostunut ruotsin kielestä ja sen edustamasta kulttuurista
- kehittää opiskelutaitojaan sekä itsearviointikykyään ja oppii ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan

Arviointi

Arviointi tapahtuu kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Pakolliset ja syventävät kurssit arvostellaan numeroin asteikolla 4-10. Kurssin arvosana määräytyy pienten kokeiden, laajemman kurssikokeen, tehtävien tekemisen ja opetuksen aktiivisen seuraamisen perusteella. Numeroon vaikuttaa myös kirjallisten tehtävien määräaikainen palauttaminen.

Soveltavan kurssin suorittamisesta opiskelija saa suoritusmerkinnän S. Opiskelijan tulee olla aktiivinen tunnilla ja tehdä sovitut tehtävät ja kokeet hyväksytysti.

Kurssit

Jokaisella kurssilla pyritään siihen, että opiskelijalle annetaan mahdollisuus harjoitella kielen eri osa-alueita (kuunteleminen, kirjoittaminen, lukeminen ja puhuminen). Eri kursseilla painotukset ovat erilaisia. Kursseilla voidaan käsitellä kurssin ulkopuolisiakin aiheita, riippuen ajankohtaisista asioista ja opiskelijoiden harrastuneisuudesta.

Kursseilla tutustutaan suomenruotsalaisuuteen sekä pohjoismaiseen kulttuuriin siten, että opiskelijalla on mahdollisuus vertailla kulttuureja keskenään. Hän oppii myös äidinkielen ja ruotsinkielisen viestinnän erot ja niitä aiheuttavat kulttuuriset tekijät. Opiskelija tutustuu kaunokirjallisuuteen ja muuhun autenttiseen materiaaliin ja opiskelijoille pyritään antamaan mahdollisuuksien mukaan tilaisuus kielen käyttämiseen autenttisen kielenpuhujan kanssa.

Sanaston ja rakenteiden tuntemista ja käytön monipuolistamista vahvistetaan jokaisella kurssilla ja tarkkuutta hiotaan vaatimusten mukaisesti - ensin opitaan tunnistamaan ja sitten käyttämään oppimistilanteen ulkopuolella. Tavoite on asian automaattinen osaaminen.

Kurssien työtavat vaihtelevat sisältöjen ja vaatimusten mukaisesti. Erilaisia työtapoja ovat ryhmätyöt, näytelmät, itsenäinen tiedonhankkiminen jne. Jokaisella kurssilla pyritään tutustumaan ruotsinkielisiin lehtiin alkaen helppolukuisista ja siirtyen vähitellen vaativampiin sanomalehtiteksteihin.

PAKOLLISET KURSSIT

RUB1 Koulu ja vapaa-aika

Ensimmäinen kurssi kertoo yläasteella opittua ja vahvistaa perussanaston ja -rakenteiden hallintaa. Kurssi tutustuttaa opiskelijan kieliainekseen, joka liittyy harrastuksiin, vapaa-aikaan ja koulunkäyntiin. Kieli on vielä tuttavallista ja epämuodollista. Kurssilla keskustellaan paljon ja kehitetään kykyä ilmaista mielipidettä. Kurssin jälkeen opiskelija osaa kertoa koulustaan ja suomalaisesta koulujärjestelmästä ja hän osaa myös kertoa vapaa-ajan harrastuksistaan.

Kielioppiasioista opetellaan päälauseen sanajärjestys, kysymyslauseet, substantiivien taiputus, adjektiivien perusmuodot, verbien aikamuotojen käyttö sekä persoona- ja refleksiivipronominit. Myös eri prepositioiden käyttöä harjoitellaan.

RUB2 Arkielämää Pohjoismaissa

Kurssilla jatketaan aiheita, jotka liittyvät opiskeluun, harrastuksiin, vapaa-aikaan ja muuhun ympärillä tapahtuvaan. Suullista viestintää harjoitellaan ja eri strategioiden hallintaa vahvistetaan. Pyritään lisäämään opiskelijan itsevarmuutta suullisissa viestintätilanteissa. Myös kirjallista viestintää harjoitellaan lyhyiden kirjoitustehtävien avulla.

Kielioppiasioita ovat: Adjektiivin ja substantiivin yhteistaiputus, adjektiivien vertailumuodot (positiivi, komparatiivi ja superlatiivi), apuverbit ja niiden kaltaiset verbit, att -sanon käyttö sekä sivulauseet. Prepositioita harjoitellaan edelleen.

RUB3 Suomi, Pohjoismaat ja Eurooppa

Kurssi tutustuttaa opiskelijan kieliaiinekseen, joka liittyy kotimaahan, suomenruotsalaisuuteen ja Pohjoismaihin. Myös Suomea eurooppalaisena valtiona tarkastellaan. Kurssin jälkeen opiskelija pystyy kertomaan omasta kotimaastaan. Kurssilla harjoitellaan kirjoittamistaitoa hieman laajemmin kuin aikaisemmin ja opetellaan erilaisia strategioita oppia ymmärtämään luettua tekstiä.

Kielioppiasioista käsitellään esim. indefiniitti- ja determinatiivipronominit, erisnimien suku, substantiiviattribuutti, lukusanat, imperatiivi sekä ajan ja paikan adverbeja. Edelleen opetellaan myös prepositioita.

RUB4 Elämää yhdessä ja erikseen

Tällä kurssilla aihepiireinä ovat elämänarvot, ihmissuhteet, sukupuolten ja ikäryhmien kohtaaminen opiskelussa ja työelämässä sekä ajankohtaiset yhteiskunnalliset asiat. Opiskelijan sanavarasto elämän eri alueilta vahvistuu ja sen rinnalla myös kirjallinen ja suullinen kommunikaatiotaito. Esitelmä tehdään joko yksin tai pareittain.

Kurssilla opetellaan adverbien vertailua, ehtovirkkeiden käyttöä, s-passiivia ja omistusmuodon käyttöä. Tarvittaessa kerrataan aiemmin opeteltuja asioita. Vahvoja ja epäsäännöllisiä verbejä harjoitellaan.

RUB5 Elinympäristömme

Kurssi tutustuttaa opiskelijan kieliaiinekseen, joka liittyy luontoon, muuttuvaan elin- ja työympäristöön sekä joukkoviestimiin. Aiheita voidaan valottaa joukkoviestimien tarjoaman materiaalin avulla. Kurssilla kirjoitetaan lyhyitä kirjoitustehtäviä ja kehitetään ymmärtävän lukemisen taitoja.

Kielioppiasioita ovat partisiipit, eri passiivit sekä substantiivien määräysmuodot. Aikaisemmin opittuja asioita kerrataan tarpeiden mukaan. Etenkin vahvoja ja epäsäännöllisiä verbejä kerrataan.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Näillä kursseilla kerrataan kielioppia, harjoitellaan luetunymmärtämistä ja kehitetään kielitaidon muitakin osa-alueita monipuolisesti. Opiskelijoiden omat toiveet vaikuttavat kurssin sisällön suunnittelussa.

RUB6 Puhu ja ymmärrä paremmin

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa oppimäärälle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset pohjoismaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Kurssi vankentaa myös jokapäiväisen elämän kielenkäyttötilanteissa tarvittavaa suullista kielitaitoa. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

Kurssin arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssi arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4 - 10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä.

RUB7 Yhteinen maailmamme ja kansainvälistyminen

Tällä kurssilla aiheina ovat kansainvälinen vaikuttaminen ja maailmanlaajuiset tapahtumat. Kurssilla käsitellään yhteiskunnallisia asioita, vastuun ottamista yhteisistä asioista sekä päätöksentekoon osallistumista. Opiskelijan käsitevarasto ja sanaston hallinta karttuu ja käsiteltävä kieliaines muuttuu entistä vaativammaksi. Kielioppiasioiden kertaamista jatketaan.

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

RUB8 Ainekirjoitus

Opiskelijoiden toivomuksesta soveltava kurssi painottuu ainekirjoitukseen. Kurssilla kirjoitetaan useita aineita erilaisista aiheista, lisäksi harjoitellaan lyhyiden kirjoitustehtävien tekemistä. Aiheet liittyvät monipuolisesti ympäröivään maailmaan, kurssin päätteeksi opiskelija pystyy kirjoittamaan vaivatta lyhyehköjä sekä vähän laajempia tekstejä omasta lähiympäristöstä, harrastuksista jne.

RUB9 Niveltävä kurssi

Kurssi on kertaus- ja tukikurssi lukio-opintojen alkuun. Keskeisenä tavoitteena on valmentaa opiskelijaa lukio-opintoihin: Kerrata ja laajentaa sanavarastoa sekä vahvistaa perusrakenteiden hallintaa. Rakenneharjoittelu kohdistuu

peruskommunikaatiossa tarvittaviin keskeisiin rakenteisiin kuten esim. aikamuodot, substantiivin ja adjektiivin taivutus ja sanajärjestys. Aktivoidaan opiskelijan oman kielitaidon mukaista kirjallista ja suullista tuottamista.

RUB10 Kertauskurssi

Kurssi on tarkoitettu kolmannen ja neljännen vuoden opiskelijoille.

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kerta, täsmentää ja laajentaa aikaisemmin opiskeltujen ruotsin kielen kurssien sisältöjä.

ENGLANTI A1

Tavoitteet

Tavoitteena on kokonaiskielitaito, joka mahdollistaa kanssakäymisen syntyperäisen kielen puhujan kanssa. Opiskelija ymmärtää sekä asiallisesti että kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksukset, kun se käsittelee niin konkreetteja kuin abstrakteja aiheita. Lisäksi opiskelija ymmärtää myös puhujan asenteita, muodollisuusastetta ja tyyliä. Puhuessaan opiskelija osaa esittää selkeitä kuvauksia monista kokemuspiiriinsä kuuluvista asioista sekä osaa kertoa omista tuntemuksistaan. Opiskelija pystyy osallistumaan aktiivisesti useimpiin sosiaalisiin tilanteisiin, kykenee säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kielen puhujien kanssa sekä osaa käyttää monipuolisesti kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa. Opiskelija pystyy lukemaan itsenäisesti pitkäköjäkin tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita. Lisäksi opiskelija pystyy tunnistamaan kirjoittajan ja tekstin tarkoituksen. Kirjoittaessa opiskelija osaa kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä monista itseään kiinnostavista aiheista, jopa tutuista abstrakteista aiheista. Hän hallitsee laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita. Katso tarkemmin Liite 3. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko.

Työskentelytavat ja opetusmenetelmät

Opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia työskentelytapoja ja opetusmenetelmiä niin, että opiskelusta tulee mahdollisimman mielekästä ja motivoivaa. Korostetaan opiskelijakeskeisiä työtapoja, joita ovat esim. pari- ja ryhmätyöt, projektit, portfoliot, suulliset ja kirjalliset esitelmät, tutkielmat, tiivistelmät, referaatit jne. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon erilaiset oppijat ja kurssien erilaiset sisällöt. Opiskelijoita kannustetaan myös itsenäiseen tiedon hankintaan. Tietokoneavusteista opetusta käytetään hyväksi mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Kielitaidon eri osa-alueita testataan monipuolisesti. Arvostelun pohjana ovat opiskelijoiden koesuoritukset, tuntiaktiivisuus ja ns. jatkuva näyttö. Opiskelijoiden suorittama itsearviointi otetaan myös huomioon. Pakolliset kurssit ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4-10. Koulukohtaiset kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä 5.

PAKOLLISET KURSSIT

ENA1 Nuori ja hänen maailmansa

Kurssilla kerrataan ja vahvistetaan peruskoulussa opittua sanastoa ja perusrakenteita. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kieli on epämuodollista ja tuttavallista. Painopiste on suullisen kielitaidon harjoittamisessa: keskustellut, mielipiteen ilmaisu ja keskeiset puheviestinnän strategiat. Kieliopissa kerrataan mm. aikamuodot ja sanajärjestys. Laaditaan lyhyitä kirjoitelmia, kirjoitetaan epävirallisia kirjeitä sekä harjoitellaan henkilökuvauksen laatimista.

Aihekokonaisuudet: - Hyvinvointi ja turvallisuus
- Kulttuuri-identiteetti, kulttuurin tuntemus

ENA2 Viestintä ja vapaa-aika

Harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiireinä vapaa-aika, harrastukset ja niihin liittyvät palvelut esim. matkailu. Lisäksi tutustutaan englanninkielisiin maihin kuten Amerikka ja Australia. Kieliopissa kerrataan mm. substantiivien yksikkö ja monikko, artikkelit ja passiivi. Kirjoittamistaitoja harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla ja laaditaan erilaisia kuvauksia.

Aihekokonaisuudet: - Hyvinvointi ja turvallisuus
- Viestintä- ja mediaosaaminen
- Kulttuuri-identiteetti, kulttuurin tuntemus

ENA3 Opiskelu ja työ

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun ja työelämään. Kurssilla opiskellaan

aihepiireille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää esim. harjoitellaan muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Lisäksi laaditaan hakemus ja ansioluettelo. Keskeisiä kielioppiasioita ovat mm. adjektiivit, adverbit, epäsuora kerronta ja indefiniittipronominit.

Aihekokonaisuudet: - Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- Turvallisuus ja hyvinvointi

ENA4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla harjoitellaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä jo vaativahkolla tasolla. Kurssin aihepiirejä ovat yhteiskunnan rakenteet, erilaiset yhteisöt sekä yksilön valinnat ja vaikuttaminen. Kurssilla opiskellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Kirjallista ilmaisua kehitetään kirjoittamalla erilaisia aihepiireihin liittyviä tekstejä, kuten esim. argumentatiivisia tekstejä ja mielipidekirjoituksia. Lisäksi harjoitellaan tiivistelmän laatimista. Kieliopissa opiskellaan mm. vaillinaiset apuverbit, relatiivipronominit ja paljoussanat.

Aihekokonaisuudet: - Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- Hyvinvointi ja turvallisuus
- Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

ENA5 Kulttuuri

Kurssilla tutustutaan kulttuurin eri käsitteisiin sekä perusalueisiin: elokuva, musiikki, kuvataide, kirjallisuus. Opiskelijat valmistavat kurssin aiheista laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen. Tuotos voi olla esim. kulttuuriaiheinen kirjallinen portfolio, joka sisältää arvosteluja, elämäkertoja, runoja, käsikirjoituksia, novelleja jne. Tuotos voi olla myös yksi laaja esitelmä tai tutkielma, videoitu suullinen esitys jne. Kieliopissa kerrataan mm. artikkelien ja pilkun käyttö sekä lauseenvastikkeet.

Aihekokonaisuudet: - Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- Viestintä- ja mediaosaaminen

ENA6 Tiede, talous ja tekniikka

Kurssilla painotetaan vaativan kieliaineksen ymmärtämistä. Kurssin aihepiirejä ovat tiede, tekniikan saavutukset sekä viestinnän eri alat ja talouselämä. Painopiste on runsaassa tekstinluvussa ja kurssilla jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua.

Kirjallista ilmaisua hiotaan kirjoittamalla erityyppisiä tekstejä, esim. artikkeleita ja ohjeita. Kirjallista ilmaisua voidaan myös harjoitella laatimalla portfolio, joka sisältää erityyppisiä kirjoitusharjoituksia. Kielioppiasioina ovat mm. infinitiivi ja ing-muoto.

- Aihekokonaisuudet:
- Teknologia ja yhteiskunta
  - Viestintä- ja mediaosaaminen
  - Hyvinvointi ja turvallisuus

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Syventävien kurssien tavoitteita ovat mm. kielitaidon monipuolinen kehittäminen, opiskelijoiden tutustuttaminen päättökokeen testityyppisiin käytännön harjoittelun kautta sekä keskeisen kielioppiaineksen vahvistaminen. Syventävät kurssit arvostellaan numeroin.

ENA7 Luonto ja kestävä kehitys

Kurssi antaa opiskelijoille kielelliset valmiudet ymmärtää ja myös käyttää kurssin aihepiiriin liittyvää sanastoa. Aiheina ovat yksilö ja ympäristö sekä luonto ja luonnontieteisiin ja kestäväan kehitykseen liittyvä sanasto. Syvennetään tietämystä mm. seuraavissa kielioppiasioissa: Aikamuotojen käyttö, ehtovirkkeet, passiivi ja vaillinaiset apuverbit. Valmistaudutaan ylioppilastutkinnon kokeeseen.

- Aihekokonaisuudet:
- Kestävä kehitys
  - Teknologia ja yhteiskunta
  - Hyvinvointi ja turvallisuus

ENA8 Puhu ja ymmärrä paremmin

Kurssilla harjoitetaan puheviestinnän strategioita ja suullisen kielen käyttöä eri tilanteissa englannin kielelle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien vaativien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

Arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan

numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä.

- Aihekokonaisuudet:
- Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys
  - Kestävä kehitys
  - Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

ENA9 Niveltävä kurssi

Kurssi on kertaus- ja tukikurssi lukio-opintojen alkuun. Keskeisenä tavoitteena on valmentaa opiskelijaa lukio-opintoihin: Kerrata ja laajentaa sanavarastoa sekä vahvistaa perusrakenteiden hallintaa. Rakenneharjoittelu kohdistuu peruskommunikaatiossa tarvittaviin keskeisiin rakenteisiin kuten esim. aikamuodot ja sanajärjestys. Aktivoidaan opiskelijan oman kielitaidon mukaista kirjallista ja suullista tuottamista.

ENA10 Kertauskurssi

Kertauskurssi tarjotaan lukio-opintojen loppuun. Kurssilla kerrataan englannin kielen keskeisiä rakenteita ja harjoitellaan monipuolisesti ylioppilastutkinnon englannin kielen kokeeseen käyttäen apuna yo-tehtäviä.

RANSKA A2

Opetuksen luonne ja lähtökohta

Vieraan kielen opetus kehittää opiskelijoiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja. Se antaa oppilaalle mahdollisuuden kehittää vieraan kielen ja sen kulttuurin ymmärrystä ja arvostusta. Jokaisella kurssilla opiskelijalla on tilaisuus kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten. Lukion aihekokonaisuuksista vieraan kielen opiskelussa korostuvat kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, viestintä- ja mediataidot, aktiivinen kansalaisuus ja kestävä kehitys.

Aineen yleistavoitteet

Opetuksen tärkeimpänä tavoitteena on, että oppilas saavuttaa monipuolisen viestinnällisen kielitaidon. Hän osaa tuottaa sekä suullista että kirjallista kieltä ranskalaisen kulttuurin viestintätapojen mukaisesti ja ymmärtää sujuvasti niin

puhuttua kuin kirjallistakin kieltä. Ranskan kielen rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa arvioida omaa kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin ja tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana.

Yleistä käytettävistä työskentelytavoista ja opetusmenetelmistä

Yleisesti pyritään mahdollisimman monipuolisten opiskelutapojen käyttöön.

Suullista viestintätaitoa painotetaan ja sitä harjoitellaan pari- ja ryhmätyöskentelyllä. Opiskelijoiden yksilöllisyys otetaan huomioon ja käytettäviä työskentelytapoja muokataan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Kirjallista viestintätaitoa harjoitellaan tekemällä erityyppisiä kirjallisia töitä.

Yleistä arvioinnista

Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja saavutetuista oppimistuloksista. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa omien tavoitteittensa asettamiseen ja autetaan työskentelytapojen tarkentamisessa. Kielitaidon eri osa-alueita testataan monipuolisesti ja arvostelun pohjana ovat opiskelijan koesuoritukset ja tuntiaktiivisuus. Pakolliset kurssit ja valtakunnalliset syventävät kurssit arvioidaan numeroin 4-10.

PAKOLLISET KURSSIT

RAA1 Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin, ja kieli on tuttavallista ja epämuodollista. Aihekokonaisuus "hyvinvointi ja turvallisuus" tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Kurssilla painotetaan keskustelua, mielipiteen ilmaisua ja keskeisiä puheviestinnän strategioita. Kurssin aikana laaditaan lyhyitä kirjallisia töitä.

RAA2 Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Aihekokonaisuudet "hyvinvointi ja turvallisuus" sekä "viestintä- ja mediaosaaminen" korostuvat kurssin aiheiden käsittelyssä. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Puheviestinnän strategioiden hallintaa vankennetaan ja kiinnitetään huomiota

ilmaisuvarmuuteen.

RAA3 Opiskelu ja työ

Kurssin aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun ja työelämään, ja kurssilla harjoitellaan niille tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Harjoitetaan myös muodollisten tilanteiden vaatiman kielen ymmärtämistä ja käyttämistä. Aihekokonaisuus "aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys" tarjoaa näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Tutustutaan työhakemuksen ja ansioluettelon laatimiseen.

RAA4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma

Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla. Lähtökohtana ovat oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntiin liittyvät tekstit. "Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys" -aihekokonaisuus tarjoaa näkökulmia käsitellä kurssin aiheita. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

RAA5 Kulttuuri

Kurssilla käsitellään kulttuuria laaja-alaisesti. Aiheina voivat olla mm. elokuva, musiikki, kuvataide ja/tai kirjallisuus. Aihekokonaisuudet "kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus" ja "viestintä- ja mediaosaaminen" tarjoavat näkökulmia kurssin aiheiden käsittelyyn. Opiskelijat valmistavat valitsemastaan aiheesta laajahkon tuotoksen ja esittelevät sen. Kuunnellaan YO-kokeiden kuulunymmärtämisen kokeita ja tehdään YO-kokeiden luetunymmärtämisen osioita sekä rakenneosioita.

RAA6 Tiede, talous ja tekniikka

Kurssilla painotetaan vaativan kieliaineksen ymmärtämistä. Aiheina ovat eri tieteenalat, tekniikan saavutukset, viestinnän eri muodot ja talouselämä. Aihekokonaisuus "teknologia ja yhteiskunta" korostuu kurssin aiheiden käsittelyssä. Jatketään lukemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä. Kuunnellaan YO-kokeiden kuulunymmärtämisen kokeita ja tehdään runsaasti YO-kokeiden luetunymmärtämisen osioita sekä rakenneosioita.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Syventävillä kursseilla keskitytään kielitaidon monipuoliseen kehittämiseen.

RAA7 Luonto ja kestävä kehitys

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestävän kehityksen aihepiiriin liittyvää kieltä. Kurssilla pyritään harjoittelemaan kaikkia kielitaidon osa-alueita ja syventämään jo aiemmin opittua kielioppia. Valmistaudutaan YO-tutkinnon kokeeseen.

RAA 8 Puhu ja ymmärrä paremmin

Kurssilla harjoitellaan suullista kielitaitoa eri puhetilanteissa kuten puheiden pitäminen, tilanneharjoitukset ja väittelyt. Kurssi vankentaa myös arkielämän kielenkäyttötilanteissa tarvittavaa suullista kielitaitoa. Puhumisen harjoittelun aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja muiden kurssien aihepiirit. Puhumista harjoitellaan kyseisiin aiheisiin liittyvien tekstien ja puheen ymmärtämistä harjoittavien materiaalien avulla.

Kurssin arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssi arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4-10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus päättötodistuksen liitteenä.

SAKSA B2, B3

Opetuksen luonne ja opetuksen lähtökohtia

Saksan opetuksen lähtökohtana on kartuttaa opiskelijan kielitaitoa monipuolisen ja havainnollisen opetuksen avulla. Kansainvälisten kontaktien lisääntyessä ja EU -jäsenyyden myötä saksan kielen asema korostuu. Pari- ja ryhmätyöskentelyn avulla voidaan tarjota mahdollisuuksia kielitaidon tehokkaaseen harjoitteluun. Opiskelijoita totutetaan työskentelemään itsenäisesti ja ottamaan vastuuta opiskelustaan. Suullisen ja kirjallisen viestin ymmärtäminen ja tuottaminen liittyvät kiinteästi toisiinsa. Viestinnässä on tärkeä tuntee kielialueen kulttuuria ja tapoja ja oppia ei-sanallista viestintää ja ilmaisurohkeutta.

Aineen yleistavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää yleisluonteista normaalitempoista puhetta ja pystyy itse puhumaan tavallisista asioista saksalaisten kanssa, neuvomaan ja opastamaan. Ymmärtää kirjoitettua yleiskielen tekstiä ja pystyy itse kirjoittamaan viestejä saksan kielellä. Opiskelija hallitsee keskeistä sanastoa, sanontoja ja perusrakenteita. Opiskelija hallitsee saksan kielelle ja kulttuurille ominaisia viestintätapoja ja on omaksunut tietoja saksankielisen kielialueen maista, kansoista ja kulttuureista.

Yleistä käytettävistä työskentelytavoista ja opetusmenetelmistä

Pari- ja ryhmätyöskentely varsinkin lukiossa aloittavien osalta on hyvin keskeistä. Oppilasta totutetaan puhumaan ääneen saksan kieltä eri tilanteissa. Rakenteiden opiskelu yhteisesti. Kielitaidon karttuessa itsenäiset työtavat ja oma aktiivisuus ovat tiedon hankinnassa tärkeitä. Mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan voidaan käyttää internettiä.

Yleistä arvioinnista

Jatkuvan näytön (= tuntiaktiivisuus ja formatiiviset kokeet) osuus on erittäin tärkeä arviointiperuste. Kirjallisen kokeen merkitys kasvaa kurssien edetessä ja oppiaineen kasvaessa. Oppilaita totutetaan myös tekemään itsearviointia ja toveriarviointia. Kirjallisista töistä voidaan kerätä oppimiskansio.

Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuuksista kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus kuuluvat olennaisina osina jokaiseen kurssiin. Tavoitteena on, että oppilas tutustuu kohdemaiden kulttuuriin ja vahvistaa oman kulttuurinsa tuntemusta ja arvostamista. Muut aihekokonaisuudet huomioidaan kurssien aiheeseen sovittaen.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

SAB3.1 Hyvää päivää, hauska tutustua

Tavoitteet

Opitaan ääntämisen, puherytmin ja saksan oikeinkirjoituksen perusteet. Saadaan valmiudet selviytyä arkipäivän tilanteista kohdekielellä ja tutustutaan saksaa puhuvien maiden elämäntapaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Kurssilla opitaan selviytymään yksinkertaisista arkipäivän viestintätilanteista. Kurssilla painotetaan puheviestintää.

Kurssin arviointi

Sanakokeita kappaleista, ohjattu kirjoitelma, saneluja, kuullun ymmärtämistehtäviä, ääntämis- ja puheharjoituksia sekä kurssikoe.

SAB3.2 Näin asiat hoituvat

Tavoitteet

Puhevalmiuksien kehittäminen, kirjallisen tuotoksen parantaminen, peruskielioppiaineuksen omaksuminen esim. opiskellaan sijamuotoja ja aikamuotoja.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirejä ovat suku, ystävät ja muut ihmissuhteet sekä elämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitetaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja käytettäessä esimerkiksi pankki-, lääkäri-, majoitus- ja ateriapalveluita. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

Kurssin arviointi

Ainakin yksi ohjattu kirjoitelma, saneluja, sanakokeita, kuullun ymmärtämistehtäviä, kurssikoe.

SAB3.1- ja SAB3.2-kursseja tarjotaan soveltavina kursseina B2-kielten opiskelijoille. Arvostelu suoritusmerkinnällä S.

SAB3.3, SAB2.1 Vapaa-aika ja harrastukset

Tavoitteet

Puhe- ja tekstin ymmärtämisvalmiuksien kehittäminen. Kirjallisen tuotoksen monipuolistaminen ja parantaminen. Peruskielioppiaineuksen kertaaminen (SAB2) ja kartuttaminen.

Keskeiset sisällöt

Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, muun muassa mielipiteen ilmaisemista ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta. Syvennetään maantuntemusta.

Rakenteita: Kerrataan aikaisemmin opiskeltuja kielioppiasioita.

Kurssin arviointi

Ainakin yksi ohjattu kirjoitelma, sanakokeita, kuullun ymmärtämistehtäviä, kurssikoe.

SAB3.4, SAB2.2 Meillä ja muualla

Tavoitteet

Puhe- ja tekstinymmärtämisvalmiuksien sekä kirjallisten tuotosten edelleen kehittäminen. Kielioppituntemuksen kartuttaminen. Tutustutetaan oppilaat

saksalaiseen maailmankuvaan ja kulttuuriin. Opitaan kertomaan omasta maasta ja saksankielisistä maista ja niiden ihmisistä. Viestintä- ja mediaosaamisen osa-alueita harjoitellaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdekielisten maiden ihmiset, maantiede, historia, nähtävyydet ja lomanviettomahdollisuudet. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla. Rakenteita: sijamuotoja, aikamuotoja, prepositioita, adjektiivin taivutusta.

Kurssin arviointi

Ainakin yksi kirjoitelma, sanakokeita ja kurssikoe.

SAB3.5, SAB2.3 Ennen ja nyt

Tavoitteet

Tutustutaan kohdemaiden historiaan ja nykypäivään. Opetellaan adjektiivin taivutuksen koko systeemi ja verbin aikamuotoja. Kehitetään oppilaiden puhe- ja ilmaisutaitoja. Aihekokonaisuuksista "hyvinvointi ja turvallisuus" liittyy kurssin aiheisiin.

Keskeiset sisällöt

Kurssilla tarkastellaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat esimerkiksi terveys ja hyvinvointi. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamistaitoa harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, sanakokeita ja kurssikoe.

SAB3.6, SAB2.4 Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Tavoitteet

Lukiolaisnuoren elämäntilanteisiin ja lähitulevaisuuteen liittyvien aihepiirien sanastoa, rakenteita ja fraaseja pyritään kartuttamaan. Kerrataan tuttuja rakenteita ja opetellaan infinitiivin käyttöä. Runsaalla kuuntelu- ja tekstimäärällä pyritään kasvattamaan puhe- ja ilmaisuvalmiuksia. Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys - aihekokonaisuus voidaan liittää kurssin opiskeluun. Tavoite on kasvattaa opiskelijoista osallistuvia, vastuuta kantavia ja kriittisiä kansalaisia.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan kyseisiin aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää, kuten omien toiveiden ja suunnitelmien kuvailua.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, kirjallinen kurssikoe, sanakokeita, kuullun ymmärtämiskokeita. Mahdollisesti kurssin aihepiiriin liittyvä suullinen tai kirjallinen tuotos.

SAB3.7, SAB2.5 Kulttuuri

Tavoitteet

Kartutetaan sanastoa, fraaseja ja rakenteiden tuntemusta kulttuurin eri osa-alueilta. Runsaalla kuuntelu- ja tekstimäärällä laajennetaan oppilaiden sanastollisia puhe- ja ilmaisutaitoja. Kieliopin kertaamisella vahvistetaan taitoja tuottaa yhä virheettömämpää tekstiä ja puhetta. Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus -aihekokonaisuus liittyy läheisesti kurssin opiskeluun. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan myönteistä kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta, joiden perustalta on mahdollisuus saavuttaa kulttuurien välisen toiminnan taito ja menestyä kansainvälisessä yhteistyössä.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla esimerkiksi kohdekulttuurin kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, sanakokeita ja kurssikoe.

SAB3.8, SAB2.6 Yhteinen maapallomme

Tavoitteet

Yhteiskunnan toimintaan sekä maapallon nykytilaan ja tulevaisuuteen liittyvän sanaston ja fraasien sekä rakenteiden hallinta. Tekstien sisältöjen ymmärtäminen, tiivistelmien, referaattien ja kirjoitelmien laatimistaidot. Kieliopin kertaamisella pyritään yhä virheettömämpään tekstin ja puheen tuottamiseen. Aihekokonaisuuksista teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä- ja mediaosaaminen liittyvät läheisesti tämän kurssin aiheisiin.

Keskeiset sisällöt

Lähtökohtana ovat esimerkiksi oman maan ja kohdemaiden yhteiskuntien toimintaan sekä maapallon nykytilaan ja tulevaisuuden näkymiin liittyvät tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kuvausten ja yksinkertaisten selostusten

laatimista suullisesti ja kirjallisesti.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, sanakokeita, kurssikoe.

SAB2.7 Tiede ja tekniikka

Tavoitteet

Tekstien lukeminen ja ymmärtäminen. Monipuolisen sanaston opiskelu ja rakenteiden kertaaminen. Yo- kokeeseen valmistautuminen kuuntelun, lukemisen ja rakenteiden kertaamisen avulla. Aihekokonaisuuksista teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä- ja mediaosaaminen. Opetuksessa korostetaan teknologian ja yhteiskunnan kehittymisen vuorovaikutteista prosessia.

Keskeiset sisällöt

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaa ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, sanakokeita ja kurssikoe.

SAB2.8 Luonto ja kestävä kehitys

Tavoitteet

Tekstien lukeminen ja ymmärtäminen. Sanaston kartuttaminen, rakenteiden vahvistaminen. Tiivistelmän, referaatin ja kirjoitelmien laatiminen. Ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen. Aihekokonaisuuksista kestävä kehitys painottuu kurssin aikana.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat luonto ja sen ilmiöt ja luontoon suhtautuminen omassa ja kohdekielen kulttuurissa. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, sanakokeita ja kurssikoe.

Kurssia SAB2.8 tarjotaan silloin, kun on mahdollista opettaa B2- ja B3-kielen ryhmiä erillään.

KOULUKOHTAINEN SYVENTÄVÄ KURSSI

SAB3.9 Tiede ja tekniikka

Tavoitteet

Tekstien lukeminen ja ymmärtäminen. Monipuolisen sanaston opiskelu ja rakenteiden kertaaminen. Yo- kokeeseen valmistautuminen kuuntelun, lukemisen ja rakenteiden kertaamisen avulla. Aihekokonaisuuksista teknologia ja yhteiskunta sekä viestintä- ja mediaosaaminen. Opetuksessa korostetaan teknologian ja yhteiskunnan kehittymisen vuorovaikutteista prosessia.

Keskeiset sisällöt

Lähtökohtana ovat eri tieteenaloihin, tekniikkaa ja viestinnän eri muotoihin liittyvät yleistajuiset tekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista.

Kurssin arviointi

Kirjoitelmia, sanakokeita ja kurssikoe. Kurssi arvioidaan numeroin 4-10.

RANSKA B3

Opetuksen luonne ja lähtökohta

Vieraan kielen opetus kehittää opiskelijoiden kulttuurien välisen viestinnän taitoja. Se antaa oppilaalle mahdollisuuden kehittää vieraan kielen ja sen kulttuurin ymmärrystä ja arvostusta. Jokaisella kurssilla opiskelijalla on tilaisuus kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten. Lukion aihekokonaisuuksista vieraan kielen opiskelussa korostuvat kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, viestintä- ja mediataidot, aktiivinen kansalaisuus ja kestävä kehitys.

Aineen yleistavoitteet

Opetuksen tärkeimpänä tavoitteena on, että oppilas saavuttaa riittävän viestinnällisen kielitaidon. Hän osaa tuottaa sekä suullista että kirjallista kieltä ranskalaisen kulttuurin viestintätapojen mukaisesti ja ymmärtää niin puhuttua kuin kirjallistakin kieltä. Ranskan kielen rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa arvioida omaa kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin ja tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana.

Yleistä käytettävistä työskentelytavoista ja opetusmenetelmistä

Alussa opiskelu on ohjattua: tekstit käännetään ja harjoitellaan paljon suullisia viestintätilanteita. Myöhemmässä vaiheessa edetään itsenäisempään työskentelyyn. Tekstejä ei enää käännetä, vaan niiden ymmärtäminen varmistetaan sisältökysymyksillä

tai -väittämällä. Suullista viestintätaitoa painotetaan ja sitä harjoitellaan pari- ja ryhmätyöskentelyllä. Opiskelijoiden yksilöllisyys otetaan huomioon ja käytettäviä työskentelytapoja muokataan oppilaiden tarpeiden mukaisesti. Yleisesti pyritään mahdollisimman monipuolisten opiskelutapojen käyttöön.

Yleistä arvioinnista

Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja saavutetuista oppimistuloksista. Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa omien tavoitteittensa asettamiseen ja autetaan työskentelytapojen tarkentamisessa.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

RAB3.1 Hyvää päivää, hauska tutustua

Kurssin tavoitteena on oppia selviytymään ranskan kielellä yksinkertaisissa arkipäivän viestintätilanteissa. Kurssin sisältöön kuuluvat seuraavat aihepiirit: esittäytyminen, tervehtiminen ja hyvästely, kiittäminen, anteeksipyyntö, mieltymykset ja mielipiteen ilmaisu, voinnista puhuminen, kahvilassa ja ravintolassa tilaaminen, tapaamisesta sopiminen, perhe ja lähipiiri. Kurssilla painotetaan puheviestintää, joten oikean ääntämisen ja intonaatin oppiminen on tärkeää. Tavoitteisiin pyritään suullisilla harjoituksilla ja keskustelulla sekä yksinkertaisilla kirjoitustehtävillä, jotka tukevat suullista tuottamista.

RAB3.2 Näin asiat hoituvat

Kurssin aihepiirejä ovat ihmissuhteet ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyvät arkirutiinit. Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään ranskan kieltä jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten: ystävien tapaaminen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa, ostostilanteet esim. vaate- ja ruokakaupoissa, asioiminen ravintolassa ja hotellissa, matkalipun ostaminen ja matkasuunnitelmista kertominen, postikortin kirjoittaminen, säästä puhuminen. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, joita harjoitellaan runsaasti erilaisilla suullisilla harjoituksilla sekä kuunteluilla. Kirjoittamista harjoitellaan aihepiirien tilanteisiin liittyvillä yksinkertaisilla kirjoitustehtävillä.

RAB3.3 Vapaa-aika ja harrastukset

Kurssin tavoitteena on oppia keskustelemaan ja kertomaan mielipiteensä nuorille tärkeistä asioista. Aihepiirit liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään kuten harrastuksiin tai loman- ja vapaa-ajanviettoon. Kurssilla voidaan käsitellä myös opetusryhmän eri jäsenten mielenkiinnon kohteita tai ajankohtaisia tapahtumia.

Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista. Ranskan kielen perusrakenteiden tuntemusta harjoitellaan opettelemalla kertomaan menneistä tapahtumista.

RAB3.4 Meillä ja muualla

Kurssin aihepiireinä ovat Suomen ja ranskankielisten maiden maantiede, historia, nähtävyydet, asuminen, ravintolakulttuuri ja lomaviettomahdollisuudet. Kurssin tavoitteena on oppia kertomaan menneisyyden, nykyajan ja tulevaisuuden tapahtumista; myös perusrakenteita kerrataan. Kurssilla painotetaan puheviestintä taitojen kehittämistä. Kirjallista viestintää harjoitellaan laatimalla erityyppisiä tekstejä kuten ilmoituksia, viestejä, mainoksia ja kirjeitä.

RAB3.5 Ennen ja nyt

Kurssilla vertaillaan elämää ennen ja nyt sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Kurssin aihepiirejä ovat terveys, hyvinvointi, liikunta, vapaa-ajanvietto, opiskelu ja työssäkäyminen. Kurssin aikana pyritään keskittymään nuoria kiinnostaviin aihekokonaisuuksiin. Kurssin aikana vahvistetaan jo opittuja taitoja kaikilla kielen osa-alueilla. Kurssin tavoitteena on saavuttaa taito kertoa menneen ajan tapahtumista kielipiiristä oikein. Puhe- ja kirjoittamistaitoja harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla. Kurssin arviointiin sisältyy 1-2 kirjallista koetta, sanakokeita, verbikokeita ja yksi kirjoitelma jostakin kurssilla käsitellystä aihepiiristä.

RAB3.6 Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirejä ovat koulu ja opiskelu sekä työelämään liittyvät tulevaisuuden suunnitelmat, toiveet ja odotukset. Kurssin aikana harjoitellaan työhakemuksen ja CV:n kirjoittamista. Myös suullista kielitaitoa harjoitellaan opiskelu- tai työpaikkahaastatteluiden avulla. Kulttuuritietouttaan opiskelijat lisäävät tutustumalla internetissä johonkin ranskalaisen yliopiston tai korkeakoulun opintotarjontaan.

RAB3.7 Kulttuuri

Kurssin aihepiireinä ovat ranskalainen kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri ja urheilu. Oppilaat tekevät valitsemastaan kulttuuriaiheesta kirjoitelman, jonka pohjalta laativat myös lyhyen suullisen esitelmän. Kurssilla pyritään harjoittelemaan kaikkia kielitaidon osa-alueita ja syventämään jo aiemmin opittua kielipiiriä. Kuunnellaan kerran viikossa YO-kokeiden kuullunymmärtämisen kokeita ja tehdään runsaasti myös YO-kokeiden luetunymmärtämis- ja rakenneosioita sekä kirjoitetaan YO-kokeisiin tähtäviä kirjoitelmia..

RAB3.8 Yhteinen maapallomme

Kurssin aihepiireinä ovat maapallon nykytila, sen tulevaisuus ja kestävä kehitys. Voidaan perehtyä myös Suomen ja jonkun ranskankielisen maan yhteiskunnan toimintaan ja tehdä vertailua näiden kahden välillä. Kurssin sisältönä on näitä teemoja käsittelevät yleistajuiset tekstit, myös mediatekstit. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä sekä kirjallisten että suullisten selostusten laatimista. Kurssilla pyritään harjoittelemaan kaikkia kielitaidon osa-alueita ja kertaamaan jo aiemmin opittua kielioppia. Kuunnellaan kerran viikossa YO-kokeiden kuullunymmärtämisen kokeita ja tehdään runsaasti myös YO-kokeiden luetunymmärtämis- ja rakenneosioita sekä kirjoitetaan YO-kokeisiin tähtääviä kirjoitelmia.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

RAB3.9 Ranskaa ristiin rastiin

Soveltava kurssi, jonka syventää kieli- ja kulttuuritietoutta. Sisältö sovitaan tarkemmin opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan. Arvostelu suoritusmerkinnällä 5.

VENÄJÄ B2, B3

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yleisluonteista venäjänkielistä puhetta ja seuraamaan keskustelua. Lisäksi hän oppii rohkeasti keskustelemaan venäjän kielellä niin, että selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista tilanteista ja osaa kuvata lyhyesti lähipiiriään. Opiskelija ymmärtää yleiskielellä kirjoitettua tekstiä ja pystyy itse tuottamaan lyhyehköjä viestejä. Venäjän kielen opiskelija saa tietoa - ja oppii myös hankkimaan sitä - kielialueen maista, kansoista ja kulttuureista. Katso tarkemmin *liite 3. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko*.

Työskentelytavat ja opetusmenetelmät

Venäjän kielen opetuksessa sovelletaan ajanmukaisia ja monipuolisia menetelmiä, joiden avulla voidaan tarjota mahdollisuuksia kielitaidon tehokkaaseen kehittämiseen. Opiskelijoita kannustetaan itsenäiseen ja vastuulliseen opiskeluun. Opetuksessa käytetään apuna venäjän kielen opiskeluun liittyviä www-sivuja sekä sähköisiä kielenopiskeluohjelmia ja -pelejä.

Arviointi

Arvioinnin perustana ovat opiskelulle asetetut tavoitteet ja niiden pohjalta käsitellyt keskeiset sisällöt ja harjoitetut kielelliset taidot. Huomiota kiinnitetään opiskelijan

työn laatuun, aktiivisuuteen, ahkeruuteen sekä tietenkin testituloksiin. Testeinä käytetään eri laajuisia kirjallisia kokeita, kirjoitustehtäviä, kuullun ymmärtämisen kokeita sekä mahdollisuuksien mukaan myös suullisia kokeita. Valtakunnalliset syventävät kurssit arvostellaan numeroin 4-10 ja koulukohtaiset soveltavat kurssit suoritusmerkinnällä 5.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

VEB3.1 Hyvää päivää, hauska tutustua

Kyrillisten aakkosten opiskelu ja oikeiden luku-, kirjoitus- ja ääntämistottumusten harjoittelua. Arkipäivän puhetilanteiden fraasit mm. tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä. Yksinkertaiset tiedustelut ja niihin vastaaminen, kysymysintonaatio. Peruskielioppiasioita kuten substantiivien suku, persoonapronominit, perusluvut 1-10, verbien taivutuksen alkeet. Kirjoitusharjoitusten lisäksi painotetaan puheviestintää.

VEB3.2 Näin asiat hoituvat

Oikeiden luku-, kirjoitus- ja ääntämistottumusten vahvistaminen. Kurssin aihepiirejä ovat perhe, ystävät ja arkielämään liittyvät rutiinit. Kurssilla harjoitellaan selviytymistä jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa esim. tilaamaan ruokaa ravintolassa. Kurssilla painotetaan suullista ilmaisua. Lisäksi aloitetaan sijamuotojen opiskelu sekä tutustutaan alustavasti liikeverbeihin.

Aihekokonaisuudet: - Kulttuuri-identiteetti, kulttuurin tuntemus

VEB3.1- ja VEB3.2-kurseja tarjotaan soveltavina kursseina B2-kielten opiskelijoille. Arvostelu suoritusmerkinnällä 5.

VEB3.3, VEB2.1 Vapaa-aika ja harrastukset

B2- ja B3-kielten niveltävä kurssi. Aihepiirit liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään ja niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Aihepiirejä ovat mm. vapaa-ajanvietto ja harrastukset. Kurssilla harjoitellaan esim. selviytymistä ostopaikoista. Painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista. Laajennetaan peruskieliopin tuntemusta, aiheina sijamuodot ja verbien taivutus.

Aihekokonaisuudet: - Kulttuuri-identiteetti, kulttuurin tuntemus
- Viestintä- ja mediaosaaminen

VEB3.4, VEB2.2 Meillä ja muualla

Kurssin aihepiireinä ovat oman maan ja kohdemaan ihmiset, maantiede ja lomaviettotavat. Tutustutaan venäläiseen tapakulttuuriin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista sekä laajennetaan perusrakenteiden hallintaa opiskelemalla mm. sijamuotoja. Kirjoittamistaitoa kehitetään yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla.

Aihekokonaisuudet: - Kulttuuri-identiteetti, kulttuurin tuntemus

VEB3.5, VEB2.3 Ennen ja nyt

Kurssilla tarkastellaan elämää sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Aiheina ovat mm. terveys ja hyvinvointi sekä asuminen. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja laajennetaan perusrakenteiden hallintaa esim. opiskellaan adjektiivien käyttöä. Jatketaan kirjoittamistaidon kehittämistä viestinnällisten tehtävien avulla.

Aihekokonaisuudet: - Hyvinvointi ja turvallisuus

VEB3.6, VEB2.4 Opiskelu ja tulevaisuudensuunnitelmat

Aihepiirit liittyvät kouluun, opiskeluun ja nuorten tulevaisuuden suunnitelmiin. Kurssin aikana harjoitellaan aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää. Opiskellaan monikon sijamuotoja.

Aihekokonaisuus: - Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- Turvallisuus ja hyvinvointi

VEB3.7, VEB2.5 Kulttuuri

Tutustutaan venäläiseen kulttuuriin. Opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan aihepiireinä voivat olla kuvataide, kirjallisuus, musiikki, elokuva, teatteri tai urheilu. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia osa-alueita, mutta painopiste siirtyy yhä enemmän kirjallisen tuottamisen harjoittamiseen.

Aihekokonaisuudet: - Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

VEB3.8, VEB2.6 Yhteinen maapallomme

Aiheena yleistajuiset venäjänkieliset tekstit, jotka kuvaavat mm. yhteiskuntien toimintaa, maapallon nykytilaa tai tulevaisuuden näkymiä. Teksteinä voidaan käyttää esim. mediatekstejä ja yo-tehtäviä. Kurssilla painotetaan tekstin ymmärtämistä sekä

kuvausten ja yksinkertaisten selostusten laatimista etenkin kirjallisesti. Kurssin aikana kerrataan peruskielioppia ja harjoitellaan yo-kokeisiin käyttämällä vanhoja yo-tehtäviä harjoitusmateriaalina.

Aihekokonaisuudet: - Kestävä kehitys, teknologia ja yhteiskunta

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

VEB3.9, VEB2.7 Kieliopin kertauskurssi

Kurssilla kerrataan kielioppia, etenkin sijamuotojen käyttöä. Kertauksessa käytetään apuna erilaisia harjoitustehtäviä ja tekstejä. Opiskelijat tuottavat myös omia tekstejä.

VEB3.10, VEB2.8 Valmiina päätökokeeseen

Kurssilla kerrataan venäjän kielen keskeisiä rakenteita sekä harjoitellaan monipuolisesti ylioppilastutkinnon venäjän kielen kokeeseen käyttäen apuna yo-tehtäviä.

INARINSAAME B2, B3

Inarinsaame on yksi kolmesta Suomessa puhutuista saamen kielistä. Saamen kielilain mukaan inarinsaame on yksi saamelaisalueen virallisista kielistä, jolla voidaan asioida viranomaisten kanssa suullisesti ja kirjallisesti. Inarinsaame on saamen kielistä ainoa, jota puhutaan vain Suomen rajojen sisäpuolella, alkuaan Inarijärven ympäristössä.

Saame vieraana kielenä on taito-, tieto- ja kulttuurina. Saamen kielen opetus antaa valmiuksia kielen omaehtoiseen opiskeluun ja sen ymmärtämiseen, että kielitaidon saavuttaminen vaatii pitkäjänteistä ja monipuolista harjoittelua.

Opetuksen luonne ja lähtökohdat

Opetuksen lähtökohtana on antaa opiskelijalle tarvittavat valmiudet elinikäiseen kielen oppimiseen. Oppiaine antaa opiskelijalle mahdollisuuden kehittää inarinsaamen kielen ja inarinsaamelaisen kulttuurin ymmärrystä ja arvostusta. Inarinsaamen kielen uhanalaisen aseman vuoksi opetuksen yhtenä lähtökohtana on vahvistaa oppilaan ymmärrystä kielen opiskelun roolista tärkeänä kulttuuritekona. Opetuksen avulla pyritään vahvistamaan opiskelijan mahdollista omaa inarinsaamelaista identiteettiä ja ohjata häntä ymmärtämään kielitaidon merkityksen inarinsaamelaiden keskinäisessä kanssakäymisessä ja kulttuurin ymmärtämisessä.

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tärkein tavoite on, että opiskelija saavuttaa riittävän kielitaidon pystyäkseen tuottamaan ja ymmärtämään sekä suullista että kirjallista tekstiä inarinsaamen kielelle ominaisella tavalla sekä jatkamaan inarinsaamen itsenäistä opiskelua lukiokurssien jälkeen. Tavoitteena on myös, että opiskelija selviytyy inarinsaamen kielellä erilaisissa vuorovaikutustilanteista ja rohkaistuu käyttämään kieltä. Opetuksen tärkeänä tavoitteena on myös se, että opiskelija osaa itse arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin. Opiskelijaa tulee ohjata tuntemaan omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana.

Käytettävät työskentelytavat ja opetusmenetelmät

Saamen kielen opetuksessa opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen ja tavoitteelliseen toimintaan, jonka kautta oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajan ja ympäristön kanssa. Työskentelytapojen ja opetusmenetelmien valinnassa huomioidaan, että opiskelija käsittelee ja tulkitsee opetuksessa saamaansa informaatiota aiempien tietorakenteidensa pohjalta. Opetuksessa sovelletaan ajanmukaisia ja monipuolisia opetusmenetelmiä, jotka tarjoavat opiskelijoille innostavan ja mielekkään tavan opiskella. Opiskelijoita kannustetaan itseohjautuvuuteen ja yhteistoiminnallisuuteen kielen oppimisessa. Opiskelijoiden yksilölliset oppimistavat pyritään ottamaan opetuksessa huomioon. Kurssilla opiskelijalla on tilaisuus kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa kurssin aihepiiriin liittyen. Inarinsaamen kielen rakenteiden, kielelle tyypillisten sanontojen ja ilmauksien oppimiseen sekä sanaston laajentamiseen ja sen käytön monipuolistamiseen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla. Inarinsaamen kielen opiskelussa käytetään monipuolisesti hyväksi tieto- ja viestintäteknologiaa.

Arviointi

Arviointi antaa palautetta opiskelun edistymisestä, ohjaa opiskelua ja määrittelee opiskelijan kielitaidon. Arviointi perustuu opiskelulle asetettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin ja sisältöihin. Kurssin arvosana määräytyy jatkuvan näytön ja kurssin päättökokeen mukaan. Päättökoe voi olla kirjallinen tai suullinen. Jatkuva näyttö muodostuu kurssin opetukseen aktiivisesta osallistumisesta, aktiivisesta itsenäisestä työskentelystä sekä kurssilla käytyjen kappaleisiin liittyvien tehtävien ja kotitehtävien asianmukaisesta tekemisestä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan työn laatuun, aktiiviseen kielen käyttämiseen, itsenäiseen opiskeluun sekä testituloksiin. Testeinä voidaan käyttää eri laajuisia ja sisältöisiä kirjallisia kokeita, kirjoitustehtäviä, kuullunymmärtämisen kokeita sekä suullisia kokeita. Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten .

SYVENTÄVÄT KURSSIT

SMIB2.1 Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kerrataan kieliopista muun muassa verbien ja nominien taivutusta. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin sekä henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisua ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietojaan kielen rakenteesta
- laajentaa sanavarastoaan
- rohkaistuu esittämään mielipiteitään
- oppii kertomaan kiinnostuksen kohteistaan

Keskeiset sisällöt

Kurssilla kerrataan perusopetuksessa oppittua sanastoa ja sovelletaan sitä omasta elämästä kertomiseen. Kurssilla keskitytään oppilaan omaan maailmaan liittyvien asioiden, kuten mielipiteiden ja kiinnostuksen kohteiden, esittelyyn.

SMIB2.2 Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan kielen rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietojaan kielen rakenteesta
- laajentaa sanavarastoaan
- oppii kertomaan harrastuksistaan ja vapaa-ajan vietostaan
- rohkaistuu käyttämään kieltä suullisesti

Keskeiset sisällöt

Kurssilla keskitytään oppilaan vapaa-ajasta ja harrastuksista keskustelemiseen sekä esitellään saamelaisalueelle tyypillisiä vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia eri vuodenaikoina, kuten esimerkiksi kalastus, metsästys, vaeltaminen ja saamelaiset käsityöt.

SMIB3.1 Hyvää päivää, hauska tutustua

Kurssilla tutustutaan saamelaisten perinteiseen kielialueeseen ja inarinsaamen kieleen saamen kielten joukossa. Kurssin aikana perehdytään saamen kielen ominaisuuksiin ja opetellaan saamen kielen ääntämistä ja oikeinkirjoitusta. Lisäksi opitaan vuorovaikutustilanteissa tarvittavaa sanastoa. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja opitaan selviytymään yksinkertaisista ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyvistä suullisista viestintätilanteista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ääntämisen, puheen ja oikeinkirjoituksen perusteet.
- ymmärtää yksinkertaista kurssin aihepiireihin liittyvää keskustelua ja kykenee osallistumaan siihen
- osaa kysyä ja vastata yksinkertaisin lausein kurssin aihepiireihin liittyviin kysymyksiin

Keskeiset sisällöt

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Keskeisiin sisältöihin kuuluvat myös muun muassa perhe ja lähimmät ihmissuhteet.

SMIB3.2 Jokapäiväinen elämä

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä jokapäiväisistä vuorovaikutustilanteista. Kurssilla keskitytään läheisiin ihmissuhteisiin ja vapaa-ajanviettoon liittyviin kielenkäyttötilanteisiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- selviytyy asiointiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
- oppii kurssin aihepiireihin liittyvän perussanaston
- oppii kuukauden-, vuoden- ja kellonajat

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat koti, suku, ystävät ja muut ihmissuhteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset sekä nuorten jokapäiväiseen elämään liittyvät kiinnostuksen kohteet, rutiinit ja sanasto. Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja esimerkiksi pankki-, posti-, lääkäri-, liikenne-, majoitus- ja ateriointipalvelutilanteissa. Huomio kiinnitetään ajanmukaisiin

palvelumuotoihin ja keskitytään inarinsaamen kielen kannalta tarkoituksenmukaisiin palvelutilanteisiin.

SMIB3.3, SMIB2.3 Opiskelu, työ ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssi on B3- ja B2-kielen niveltävä kurssi. Kurssilla tutustutaan saamelaisyhteisöön työllistäjänä, saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisemista, sekä kerrataan kielen perusrakenteita. Kirjoittamista harjoitellaan muun muassa työelämään liittyvien asiakirjojen kirjoittamisen muodossa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee mahdollisuutensa saamen kielen taitajana työmarkkinoilla
- pohtii mahdollisuuksiaan olla mukana inarinsaamenkielisessä työyhteisössä
- vahvistaa suullista ja kirjallista kielitaitoaan

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin saamelaisalueella ja muualla. Opiskelija esittelee jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen, ansioluettelon tai esittelyn jostakin ammatista sekä perehtyy saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin.

SMIB3.4, SMIB2.4 Säämi - Saamenmaa

Kurssilla tutustutaan saamelaisten asuma-alueeseen ja saamelaisryhmiin. Kurssilla keskitytään inarinsaamelaisuuteen, mutta esitellään myös muut Suomen alueella asuvat saamelaisryhmät, pohjoissaamelaiset ja kolttasaamelaiset. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista sekä vahvistetaan kielen perusrakenteiden hallintaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa mahdollista omaa saamelaista kulttuuri-identiteettiään
- vahvistaa muiden Suomen saamelaiskulttuurien tuntemusta
- ymmärtää Saamelaisalueen ja saamelaisryhmien moninaisuuden
- rohkaistuu entisestään käyttämään kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat saamelaiset, saamelaisten asuma-alue ja Saamenmaa. Aiheita käsitellään historian ja tämän päivän valossa. Kurssilla käsitellään inarinsaamelaisia

tapoja, tottumuksia ja uskomuksia sekä tutustutaan pohjoissaamelaiseen ja kolttasaamelaiseen kulttuuriin.

SMIB3.5, SMIB2.5 Kulttuuri ja taide

Kurssilla keskitytään inarinsaamelaiseen kulttuuriin ja sen ilmenemismuotoihin. Erityisesti keskitytään inarinsaamelaiselle kulttuurille ominaiseen kertomusperinteeseen. painotetaan puheviestintää ja kuuntelua sekä vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan erilaisten pienehköjen kaunokirjallisuuteen liittyvien tehtävien avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelijan

- tuntemus inarinsaamelaisesta kulttuurista laajenee
- sanavarasto karttuu kurssin aihepiireihin liittyen
- kielen perusrakenteiden hallinta vahvistuu ja kielen kirjallinen tuottaminen harjaantuu

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, musiikki, livde, käsityöt, ruokaperinne, elinkeinot, kansanperinne sekä muut kulttuuriin liittyvät ilmiöt, kuten esimerkiksi mytologia.

SMIB3.6, SMIB2.7 Laajeneva maailmankuva

Kurssi laajentaa opiskelijan tietoisuutta saamelaisista alkuperäiskansana sekä arktisesta alueesta ja sen asukkaista. Kurssin aihepiirien ohessa tutustutaan aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestäväan kehitykseen. Kurssilla harjoitellaan suullista ja kirjallista viestintää aihepiireihin liittyen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijan suullista ja kirjallista kielitaitoa entisestään
- tutustuttaa opiskelija mahdollisuuksiin toimia aktiivisena kansalaisena saamelaisyhteisössä
- tutustuttaa opiskelija kestäväan kehityksen periaatteisiin saamelais- ja koko arktisella alueella
- ohjata opiskelija hyödyntämään joukkotiedotusvälineitä kielen opiskelussa

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä kurssilla ovat esimerkiksi saamelainen yhteiskunta, saamelaiset järjestöt, yhteistyö yli rajojen, oppilaan omat vaikuttamismahdollisuudet saamelaisalueella ja

kestävän kehityksen toteutumisessa, saamelaiset alkuperäiskansana, arktinen alue ja sen asukkaat sekä joukkotiedotusvälineet ajankohtaistiedon välittäjänä.

SMIB3.7, SMIB2.6 Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväan kehitykseen liittyviä aiheita. harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii keskeisen luontoon ja säähän liittyvän sanaston
- oppii perinteisiin elinkeinoihin liittyvän perussanaston
- pystyy laajenevan sanavarastonsa avulla tuottamaan sujuvaa suullista ja kirjallista tekstiä

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elinympäristö, luonto, maasto, lumi sekä saamelaiset elinkeinot, kuten kalastus, metsästys, luontaistalous ja poronhoito.

SMIB3.8, SMIB2.8 Saamelainen kansanperinne

Kurssi laajentaa opiskelijan tietoisuutta saamelaisten kansanperinteestä ja kulttuurista. Kurssilla käsitellään kaikkien saamelasialueella asuvien saamelaisryhmien perinteitä ja annetaan opiskelijalle mahdollisuus vertailuun. Kurssi ohjaa oppilasta omatoimiseen tiedonhakuun. Ähtökohtana ovat muun muassa saamelaistenkansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä vahvistetaan suullista ja kirjallista kielitaitoa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- syventää opiskelijan tietoisuutta saamelaisalueen eri saamelaisryhmistä ja heidän perinteistään
- että opiskelija oppii tunnistamaan eri saamelaisryhmien symbolisia merkkejä
- vahvistaa oppilaan tavoitekielen luetunymmärtämistä

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla joiku/leu'dd/livde, musiikki, saamelaiset käsityöt, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto.

KOLTANSAAME B2,B3

Koltansaamen kieli on saamen kielilain mukaan yksi saamelaisalueen virallisista saamen kielistä, jolla voi asioida viranomaisten kanssa sekä suullisesti että kirjallisesti. Koltansaamen kieli on myös Kuolan alueen saamelaisyhteyksissä käyttökelpoinen viestinnän väline.

Opetuksen luonne ja lähtökohta

Opetuksen lähtökohtana on vahvistaa opiskelijan koltansaamelaista identiteettiä sekä ohjata häntä ymmärtämään, että kielitaito lisää yksilöiden välistä keskinäistä ymmärtämistä ja on avain kulttuurin tuntemiseen. Tarkoituksena on myös ohjata häntä ymmärtämään, että puhekielen monien koltansaamen murteiden rinnalla on yksi kaikille yhteinen kirjakieli. Kielen opetuksen ohella tuodaan esiin koltansaamelaista kulttuuriperinnettä ja historiaa.

Tavoitteet

Opetuksen yleistavoitteena on saavuttaa sellainen koltansaamen kielen taito, että opiskelija

- osaa viestiä auttavasti koltansaamen kielellä sekä suullisesti että kirjallisesti halliten keskeistä sanastoa, sanontoja ja perusrakenteita
- pystyy itse kehittämään kielitaitoaan
- kiinnostuu koltansaamen kielestä ja kulttuurista
- kykenee hankkimaan sekä täydentämään tietojaan eri saamen kansoista ja niiden kulttuureista sekä asennoituu niihin ennakkoluulottomasti

Käytettävät työskentelytavat ja opetusmenetelmät

Tavoitteena olisi saada koltansaamen kielen opiskelu mielekkääksi käyttäen ajanmukaisia ja monipuolisia opiskelu- ja opetusmenetelmiä sekä valiten työtapoja ja materiaaleja opiskelijoiden tarpeiden ja kykyjen mukaan, vaikkakin opetus tulee tapahtumaan suurelta osin etäopetuksena. Opiskelijoita ohjataan lukion alusta lähtien omaehtoiseen ja itsenäiseen työskentelyyn. Tunnistamisen, ymmärtämisen ja omaksumisen avulla pyritään kielen aktiiviseen ja itsenäiseen käyttämiseen. Jotta opiskelijat voisivat omaksua luontevan ja sujuvan ääntämisen, painotuksen ja puheen rytmin, heille pyritään järjestämään tilaisuuksia kuulla koltansaamen kieltä. Jokaisen kurssin aikana kehitetään kaikkia kielitaidon osa-alueita: suullista ja kirjallista tuottamista sekä luetun ja kuullun ymmärtämistä.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on antaa palautetta opiskelun edistymisestä ja ohjata sitä, sekä määritellä opiskelijan kielitaidon taso. Arvioinnin perustana ovat opiskelulle asetetut tavoitteet ja käsitellyt keskeiset sisällöt. Kurssin arvosana määräytyy kirjallisen kurssikokeen ja jatkuvan näytön mukaan (mm. kurssin tavoitteiden mukainen

työskentely, kotitehtävien tekeminen, kirjoitelmien palauttaminen määräaikaan mennessä jne.) perusteella. Kirjallisten kokeiden merkitys kasvaa opiskelun edetessä ja oppiaineen kasvaessa.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

SMKB2.1 Nuori ja hänen maailmansa

Tavoitteet

Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun koltansaamen kielen sanaston ja rakenteiden hallintaa.

Keskeiset sisällöt

Aihepiirit liittyvät jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin ja henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisua ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

SMKB2.2 Viestintä ja vapaa-aika

Tavoitteet

Kurssilla jatketaan perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden vahvistamista. Tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa tietojaan kielen rakenteesta ja laajentaa sanavarastoaan.

Keskeiset sisällöt

Opiskelija oppii kertomaan omista harrastuksistaan ja vapaa-ajan vietostaan. Aihepiirit liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

SMKB3.1 Hyvää päivää, hauska tutustua

Tavoitteet

Kurssin aikana tutustutaan koltansaamen äänteisiin sekä opitaan henkilökohtaisessa kanssakäymisessä tarvittavaa alkeissanastoa. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy

- ymmärtämään yksinkertaista jokapäiväiseen elämään liittyvää keskustelua
- osallistumaan yksinkertaiseen kurssin aiheisiin liittyvään keskusteluun
- kertomaan kurssin aiheista ja vastaamaan niitä koskeviin kysymyksiin

Keskeiset sisällöt

Kurssilla painotetaan puheviestintää. Kurssin aikana käsitellään mm. seuraavia aiheita:

- Tervehtiminen, hyvästely, esittäytyminen

- Perusasioiden kertominen itsestä
- Perhe ja lähimmät ihmissuhteet

SMKB3.2 Jokapäiväinen elämä

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opitun kieliaineksen pohjalta

- ymmärtämään aihepiiriin liittyvää jonkin verran uuttakin sanastoa sisältävää keskustelua
- osallistumaan yksinkertaiseen kurssin aiheisiin liittyvään keskusteluun ja ylläpitämään sitä
- laatimaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kirjoitelmia

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat koti, suku, ystävät ja muut ihmissuhteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset sekä nuorten jokapäiväiseen elämään liittyvät kiinnostuksen kohteet. Kurssilla harjoitellaan selviytymistä jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten esim. ostosten tekemistä.

SMKB3.3, SMKB2.3 Opiskelu, työ ja tulevaisuuden suunnitelmat

Tavoitteet

- Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opitun kieliaineksen pohjalta
- pystyy kertomaan omasta opiskelustaan ja suunnitelmistaan
- pystyy tiedustelemaan jatko-opintoihin ja työhön liittyviä keskeisiä asioita

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään. Keskeisiä aiheita ovat mm. opiskelu Saamenmaassa ja kalottialueella, saamen kieli ja ammatinvalinta sekä kesätyöt. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisemista sekä vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa.

SMKB3.4, SMKB2.4 Saamenmaa

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opitun kieliaineksen pohjalta suullisesti ja kirjallisesti kuvaamaan ja vertaamaan kurssin keskeisiä sisältöjä.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirejä ovat saamelaiset, saamelaisten asuma-alue, historia ja Saamenmaa.

Kurssin aikana käsitellään Saamenmaata kotiseutuna sekä opitaan kuvaamaan ja esittelemään omaa kotipaikkakuntaa. Kirjoittamista harjoitellaan yksinkertaisten viestinnällisten tehtävien avulla.

SMKB3.5, SMKB2.5 Kulttuuri ja taide

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää saamelaista perinnettä ja erityispiirteitä käsittelevää keskustelua ja selostusta.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen kirjallisuus, tarinat, kertomukset, leu'dd, musiikki, käsityöt, ruokaperinne, katrilli, elokuva, elinkeinot, saamelaisalue, kansanperinne tai mytologia. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

SMKB3.6, SMKB2.7 Laajeneva maailmankuva

Tavoitteet

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää saamelaista yhteiskuntaa käsittelevää puhetta ja tekstiä.

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä ovat saamelainen yhteiskunta, saamelaiset järjestöt, yhteistyö yli rajojen, saamelaiset ja muut alkuperäiskansat, arktinen alue ja sen asukkaat sekä joukkotiedotusvälineet ajankohtaistiedon välittäjänä. Kurssilla harjoitellaan aihepiireihin liittyvää suullista ja kirjallista viestintää.

POHJOISSAAMEN KIELI

Pohjoissaame on yksi Suomessa puhutuista saamen kielistä. Saamen kielilain mukaan pohjoissaame on yksi saamelaisalueen virallisista kielistä, jolla voidaan asioida viranomaisissa suullisesti ja kirjallisesti. Pohjoissaamea puhutaan Suomen lisäksi Norjassa ja Ruotsissa.

Pohjoissaame vieraana kielenä opetus kehittää opiskelijoiden saamen kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemusta sekä antaa kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja. Saamen kielen opetus antaa valmiuksia kielen omaehtoiseen opiskeluun ja sen ymmärtämiseen, että viestintätaidon saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä ja monipuolista viestinnällistä harjoittelua. Saame vieraana kielenä on taito-, tieto- ja

kulttuuriaine. Oppiaine antaa valmiuksia maidenväliseen yhteistyöhön ja saamen kielen opiskelun jatkamiseen.

Opetuksen tavoitteet

Saame vieraana kielenä -opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa viestiä saamen kielelle ja sen kulttuurille ominaisella tavalla
- osaa arvioida kielitaitoaan suhteessa tavoitteisiin
- tuntee omat vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana
- osaa kehittää kielitaitoaan kehittymistarpeensa ja opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta tarkoituksenmukaisin strategioin
- oppii tuntemaan ja arvostamaan saamen kieltä ja kulttuuria.

Arviointi

Oppiaineen arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki alueet kurssikuvausten painotusten mukaisesti. Valtakunnalliset syventävät kurssit arvostellaan numeroin 4-10 ja koulukohtaiset soveltavat kurssit suoritusmerkinnällä 5.

Kurssit

Aiheita käsitellään saamelaisten asuma-alueen, saamen kielen ja kulttuurin näkökulmasta. Aiheita voidaan käsitellä myös laajemmasta näkökulmasta aiheen mukaan niin, että opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus vertailuihin. Kullakin kurssilla voidaan käsitellä myös muita aiheita opiskelijoiden harrastuneisuuden ja toisaalta ajankohtaisuuden vaatimusten huomioon ottamiseksi.

Opiskelijalla tulee olla jokaisella kurssilla tilaisuuksia kuunnella, lukea, puhua ja kirjoittaa erilaisia tarkoituksia varten, vaikka painotukset vaihtelevat kurssittain. Rakenteiden ja sanaston tuntemuksen laajentamiseen ja käytön monipuolistamiseen ja tarkkuuteen kiinnitetään huomiota kaikilla kursseilla kunkin oppimäärän tavoitteiden mukaisesti. Vaativimpia viestinnän muotoja harjoitetaan oppimäärissä, joiden opiskelu on alkanut peruskoulussa. Opetuksessa on otettava huomioon, että kaikille opiskelijoille saamen kieli ei ole varsinainen vieras kieli. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan oman toiminnan ja arvostuksen kulttuurisidonnaisuuksia.

Opiskelijan opiskelutaitoihin kiinnitetään huomiota jokaisella kurssilla. Häntä ohjataan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa viestijänä ja kielen opiskelijana ja käyttämään strategioita, jotka ovat tarkoituksenmukaisia hänen oman kehittymistarpeensa ja kulloisenkin opiskelu- ja viestintätehtävän kannalta.

POHJOISSAAME A2

Perusopetuksen vuosiluokilla 1-6 vapaaehtoisena alkanut oppimäärä (A)

Opetuksentavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää pääkohdat ja tärkeimpiä yksityiskohtia puheesta ja kirjoitetusta tekstistä, joka käsittelee tuttuja ja yleisiä asioita
- pystyy ymmärtämään hänelle osoitettua puhetta tai ympärillä käytävän keskustelun pääkohtia ja pystyy ottamaan kantaa keskusteluun ja ilmaisemaan mielipiteitään
- ymmärtää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua kieltä ja selviytyy tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista, myös hieman vaativammissa tilanteissa
- osaa saamen kielen luontevan ja ymmärrettävän ääntämisen
- osaa kertoa ja kirjoittaa tutuista asioista, myös yksityiskohtia, osaa selostaa, kuvailla, vertailla ja tiivistää
- osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja kartuttaa sanavarastoaan
- osaa käyttää useita erilaisia kielen rakenteita esityksissään
- pystyy lukemaan muutaman sivun pituisia tekstejä, pystyy kirjoittamaan ymmärrettävää tekstiä, jossa on jonkin verran yksityiskohtia
- pystyy tuottamaan vapaamuotoista tekstiä eri aihepiireistä
- osaa kirjoittaa yhteenvetoja, tiivistelmiä ja selostuksia
- tuntee saamen kielen rakenteen
- tuntee kohdekielelle ja sen kulttuurille ominaisia viestintätapoja
- tuntee saamelaiden henkistä ja aineellista kulttuuria
- tutustuu saamelaisyhteisöihin
- tietää saamelaisen kielialueen ja saamen kielet
- tiedostaa saamen kielen taidon merkityksen saamelaisalueella
- osaa tehdä havaintoja saamen kielen vaikutuksesta ympäristöön
- tiedostaa saamelaisen kulttuuriperinnön merkityksen.

PAKOLLISET KURSSIT

SMPA1 Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi niveltää perusopetuksen ja lukion kielenopetusta ja vahvistaa sanaston ja perusrakenteiden hallintaa. Kerrataan kieliopista verbien ja nominien taivutusta. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kurssilla painotetaan keskustelua ja mielipiteen ilmaisua. Kurssin aikana laaditaan lyhyitä kirjallisia töitä.

SMPA2 Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla harjoitetaan puheviestintää monipuolisesti ja vahvistetaan ja laajennetaan rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kirjoittamistaitoja harjoitellaan vestinnällisten tehtävien avulla. Kurssilla varmennetaan puheviestinnän taitoja.

SMPA3 Opiskelu, työ ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssin aihepiirit liittyvät opiskeluun, työelämään ja opiskelijan tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla harjoitellaan näihin tilanteisiin tyypillistä suullista ja kirjallista viestintää. Tutustutaan esimerkiksi saamelaisyhteisöön työllistäjänä. Lisäksi opiskelija voi esitellä jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen ja ansioluettelon tai perehtyä saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin.

SMPA4 Sápmi - Saamenmaa

Kurssilla painotetaan puhumista ja tekstin ymmärtämistä vaativahkolla tasolla. Aihepiireinä ovat saamelaisten asuma-alue, historia, kieli- ja kulttuurialueet, paikannimet ja elinkeinot. Lähtökohtana ovat saamelaiseen yhteisöön ja kulttuuriin liittyvät tekstit. Kurssilla harjoitellaan erilaisia ymmärtävän lukemisen strategioita, kuten ennakointia, sanapäättelyä tekstiyhteyden perusteella ja merkityskartan tekemistä. Kirjallista ilmaisua harjoitellaan kirjoittamalla erilaisiin tarkoituksiin sopivia tekstejä.

SMPA5 Kulttuuri ja taide

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, joiku/leu'dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö tai elokuva. Opiskelija valitsee aihepiirinsä ja työskentelytapansa oman kiinnostuksensa mukaan. Valitusta teemasta laaditaan esimerkiksi laajahko kirjallinen tuotos, joka esitetään suullisesti. Tehdään YO-kokeiden tekstin ymmärtämis- ja rakenneosioita.

SMPA6 Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväan kehityksen liittyviä aiheita. Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elin- ja työympäristö, luonto, maasto, lumi ja saamelaiset elinkeinot, kuten poronhoito, metsästys ja kalastus. Jatketaan lukemisstrategioiden harjoittelua ja hiotaan kirjallista ilmaisua kirjoittamalla erilaisia tarkoituksia varten. Tehdään YO-kokeiden tekstin ymmärtämis- ja rakenneosioita.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Syventävillä kursseilla keskitytään kielitaidon monipuoliseen kehittämiseen.

SMPA7 Laajeneva maailmakuva

Kurssilla painotetaan aiempaa vaativamman kieliaineksen ymmärtämistä. Aiheina ovat saamelainen yhteiskunta, saamelaiset ja muut alkuperäiskansat, arktinen alue ja sen asukkaat sekä ajankohtaiset tapahtumat. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan. Valmistaudutaan YO-tutkinnon kokeeseen.

SMPA8 Saamelainen kansanperinne

Kurssin aihepiireinä ovat joiku/leu´dd, musiikki, duodji eli saamelainen käsityö, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto. Lähtökohtana ovat saamelaiseen kansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä syvennetään tekstin ymmärtämis- ja kirjoittamistaitoja.

POHJOISSAAME B2

Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 alkanut oppimäärä (B2)

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää pääkohdat puhutusta ja kirjoitetusta tekstistä, joka liittyy tuttuihin asioihin tai yleistietoon
- pystyy ymmärtämään keskeisen tiedon hänelle osoitetusta puheesta tai ympärillä käytävästä keskustelusta
- ymmärtää normaalilla nopeudella ja selkeästi puhuttua kieltä ja selviytyy tavallisimmista arkipäivän asiointi- ja vuorovaikutustilanteista
- osaa kirjoittaa ja kertoa tutuista ja tavanomaisista arkitilanteista ja asioista pääkohdittain
- pystyy kertomaan itsestään, perheestään ja asuinpaikastaan sekä ruokailuun ja asumiseen liittyvistä asioista
- osaa saamen kielen luontevan ja ymmärrettävän ääntämisen
- osaa käyttää jokapäiväistä perussanastoa ja kartuttaa sanavarastoaan
- pystyy lukemaan lyhyitä tekstejä
- pystyy kirjoittamaan muutaman kappaleen verran ymmärrettävää tekstiä

SYVENTÄVÄT KURSSIT

SMPB2.1 Nuori ja hänen maailmansa

Kurssi vahvistaa perusopetuksessa opiskellun sanaston ja rakenteiden hallintaa. Kerrataan kieliopista muun muassa verbien ja nominien taivutusta. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät jokapäiväiseen elämään, kiinnostuksen kohteisiin sekä henkilökohtaiseen kanssakäymiseen ja ihmissuhteisiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisua ja laajennetaan kielen perusrakenteiden tuntemusta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietojään kielen rakenteesta
- laajentaa sanavarastoaan
- rohkaistuu esittämään mielipiteitään
- oppii kertomaan kiinnostuksen kohteistaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssilla kerrataan perusopetuksessa oppittua sanastoa ja sovelletaan sitä omasta elämästä kertomiseen. Kurssilla keskitytään oppilaan omaan maailmaan liittyvien asioiden, kuten mielipiteiden ja kiinnostuksen kohteiden, esittelyyn.

SMPB2.2 Viestintä ja vapaa-aika

Kurssilla painotetaan puheviestintää ja vahvistetaan kielen rakenteiden hallintaa. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät vapaa-aikaan ja harrastuksiin sekä niiden yhteydessä käytettäviin palveluihin. Kirjoittamista harjoitellaan viestinnällisten tehtävien avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietojään kielen rakenteesta
- laajentaa sanavarastoaan
- oppii kertomaan harrastuksistaan ja vapaa-ajan vietostaan
- rohkaistuu käyttämään kieltä suullisesti.

Keskeiset sisällöt

Kurssilla keskitytään oppilaan vapaa-ajasta ja harrastuksista keskustelemiseen sekä esitellään saamelaisalueelle tyypillisiä vapaa-ajanvietto mahdollisuuksia eri vuodenaikoina.

SMPB2.3 Opiskelu, työ ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssi on B3- ja B2-kielen niveltävä kurssi. Kurssilla tutustutaan saamelaisyhteisöön työllistäjänä, saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisemista, sekä kerrataan kielen perusrakenteita. Kirjoittamista harjoitellaan muun muassa työelämään liittyvien asiakirjojen kirjoittamisen muodossa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee mahdollisuutensa saamen kielen taitajana työmarkkinoilla
- pohtii mahdollisuuksiaan olla mukana pohjoissaamenkielisessä työyhteisössä
- vahvistaa suullista ja kirjallista kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin saamelaisalueella ja muualla. Opiskelija esittelee jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen, ansioluettelon tai esittelyn jostakin ammatista sekä perehtyy saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin.

SMPB2.4 Saamenmaa

Kurssilla tutustutaan saamelaisten asuma-alueeseen ja saamelaisryhmiin. Kurssilla keskitytään pohjoissaamelaisuuteen, mutta esitellään myös muut Suomen alueella asuvat saamelaisryhmät, inarinsaamelaiset ja kolttasaamelaiset. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista sekä vahvistetaan kielen perusrakenteiden hallintaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa mahdollista omaa saamelaista kulttuuri-identiteettiään
- vahvistaa muiden Suomen saamelaiskulttuurien tuntemusta
- ymmärtää Saamelaisalueen ja saamelaisryhmien moninaisuuden
- rohkaistuu entisestään käyttämään kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat saamelaiset, saamelaisten asuma-alue ja Saamenmaa. Aiheita käsitellään historian ja tämän päivän valossa. Kurssilla käsitellään pohjoissaamelaisia tapoja, tottumuksia ja uskomuksia sekä tutustutaan inarinsaamelaiseen ja kolttasaamelaiseen kulttuuriin.

SMPB2.5 Kulttuuri ja taide

Kurssilla keskitytään saamelaiseen kulttuuriin ja sen ilmenemismuotoihin. Erityisesti keskitytään pohjoissaamelaiselle kulttuurille ominaiseen kertomusperinteeseen. painotetaan puheviestintää ja kuuntelua sekä vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan erilaisten pienehköjen kaunokirjallisuuteen liittyvien tehtävien avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelijan

- tuntemus pohjoissaamelaisesta kulttuurista laajenee
- sanavarasto karttuu kurssin aihepiireihin liittyen
- kielen perusrakenteiden hallinta vahvistuu ja kielen kirjallinen tuottaminen harjaantuu.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, musiikki, joiku, käsityöt, ruokaperinne, elinkeinot, kansanperinne sekä muut kulttuuriin liittyvät ilmiöt, kuten esimerkiksi mytologia.

SMPB2.6 Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon, luonnontieteisiin ja kestäväan kehitykseen liittyviä aiheita. harjoitetaan kielitaidon kaikkia alueita.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii keskeisen luontoon ja säähän liittyvän sanaston
- oppii perinteisiin elinkeinoin liittyvän perussanaston
- pystyy laajenevan sanavarastonsa avulla tuottamaan sujuvaa suullista ja kirjallista tekstiä

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elinympäristö, luonto, maasto, lumi sekä saamelaiset elinkeinot, kuten kalastus, metsästys, luontaistalous ja poronhoito.

SMPB2.7 Laajeneva maailmankuva

Kurssi laajentaa opiskelijan tietoisuutta saamelaisista alkuperäiskansana sekä arktisesta alueesta ja sen asukkaista. Kurssin aihepiirien ohessa tutustutaan

aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestäväan kehitykseen. Kurssilla harjoitellaan suullista ja kirjallista viestintää aihepiireihin liittyen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijan suullista ja kirjallista kielitaitoa entisestään
- tutustuttaa opiskelija mahdollisuuksiin toimia aktiivisena kansalaisena saamelaisyhteisössä
- tutustuttaa opiskelija kestäväan kehityksen periaatteisiin saamelais- ja koko arktisella alueella
- ohjata opiskelija hyödyntämään joukkotiedotusvälineitä kielen opiskelussa

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä kurssilla ovat esimerkiksi saamelainen yhteiskunta, saamelaiset järjestöt, yhteistyö yli rajojen, oppilaan omat vaikuttamismahdollisuudet saamelaisalueella ja kestäväan kehityksen toteutumisessa, saamelaiset alkuperäiskansana, arktinen alue ja sen asukkaat sekä joukkotiedotusvälineet ajankohtaistiedon välittäjänä.

SMPB2.8 Saamelainen kansanperinne

Kurssi laajentaa opiskelijan tietoisuutta saamelaisten kansanperinteestä ja kulttuurista. Kurssilla käsitellään kaikkien saamelasialueella asuvien saamelaisryhmien perinteitä ja annetaan opiskelijalle mahdollisuus vertailuun.

Kurssi ohjaa oppilasta omatoimiseen tiedonhakuun. lähtökohtana ovat muun muassa saamelaistenkansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä vahvistetaan suullista ja kirjallista kielitaitoa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- syventää opiskelijan tietoisuutta saamelaisalueen eri saamelaisryhmistä ja heidän perinteistään
- että opiskelija oppii tunnistamaan eri saamelaisryhmien symbolisia merkkejä
- vahvistaa oppilaan tavoitekielen luetunymmärtämistä

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla joiku/leu'dd/livde, musiikki, saamelaiset käsityöt, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto.

SOVELTAVAT KURSSIT

SMPB3.1- ja SMPB3.2-kursseja tarjotaan soveltavina kursseina B2-kielten opiskelijoille.

SMPB2.9 (SMPB3.1) Hyvää päivää, hauska tutustua
Arvostelu suoritusmerkinnällä S.

SMPB2.10 (SMPB3.2) Jokapäiväinen elämä
Arvostelu suoritusmerkinnällä S.

POHJOISSAAME B3

Lukiassa alkava oppimäärä (B3)

Opetuksen tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää pääkohdat puhutusta ja kirjoitetusta tekstistä, joka liittyy tuttuihin asioihin tai yleistietoon
- pystyy ymmärtämään keskeisen tiedon hänelle osoitetusta puheesta tai ympärillä käytävästä keskustelusta
- ymmärtää hitaasti ja selkeästi puhuttua kieltä ja selviytyy tavallisimmista arkipäivän asiointi- ja vuorovaikutustilanteista
- pystyy kertomaan lyhyesti itsestään, perheestään ja asuinpaikastaan sekä muun muassa ruokailuun ja asumiseen liittyviä asioita
- osaa saamen kielen luontevan ja ymmärrettävän ääntämisen
- osaa saamen kielen verbien ja nominien taivutuksen preesensissä, preteritissä, perfektissä, pluskvamperfektissä ja tutustuu subjettiin ja objektiin
- tuottaa lyhyttä yhtenäistä tekstiä arkipäiväisistä asioista, osaa kertoa kirjallisesti itsestään sekä kodistaan ja perheestään
- pystyy lukemaan lyhyitä tekstejä
- pystyy kirjoittamaan lyhyen ymmärrettävän tekstin
- osaa käyttää jokapäiväistä perussanastoa ja kartuttaa sanavarastoaan
- tutustuu saamelaisyhteisöihin
- tuntee saamelaisten henkistä ja aineellista kulttuuria sekä tietää saamelaisen kielialueen ja saamen kielet
- tiedostaa saamen kielen taidon merkityksen saamelaisalueella
- tiedostaa saamelaisen kulttuuriperinnön merkityksen.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

SMPB3.1- ja SMPB3.2-kursseja tarjotaan soveltavina kursseina B2-kielten opiskelijoille.

SMPB3.1 Hyvää päivää, hauska tutustua

Kurssilla tutustutaan saamelaisten perinteiseen kielialueeseen ja pohjoissaamen kieleen muiden saamen kielten joukossa. Kurssin aikana perehdytään saamen kielen ominaisuuksiin ja opetellaan saamen kielen ääntämistä ja oikeinkirjoitusta. Lisäksi opitaan vuorovaikutustilanteissa tarvittavaa sanastoa. Kurssilla painotetaan puheviestintää ja opitaan selviytymään yksinkertaisista ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyvistä suullisista viestintätilanteista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ääntämisen, puheen ja oikeinkirjoituksen perusteet.
- ymmärtää yksinkertaista kurssin aihepiireihin liittyvää keskustelua ja kykenee osallistumaan siihen
- osaa kysyä ja vastata yksinkertaisin lausein kurssin aihepiireihin liittyviin kysymyksiin

Keskeiset sisällöt

Kurssilla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Keskeisiin sisältöihin kuuluvat myös muun muassa perhe ja lähimmät ihmissuhteet.

SMPB3.2 Jokapäiväinen elämä

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä jokapäiväisistä vuorovaikutustilanteista. Kurssilla keskitytään läheisiin ihmissuhteisiin ja vapaa-ajanviettoon liittyviin kielenkäyttötilanteisiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- selviytyy asiointiin liittyvistä vuorovaikutustilanteista
- oppii kurssin aihepiireihin liittyvän perussanaston
- oppii kuukauden-, vuoden- ja kellonajat

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat koti, suku, ystävät ja muut ihmissuhteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset sekä nuorten jokapäiväiseen elämään liittyvät kiinnostuksen kohteet,

rutiinit ja sanasto. Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla ja esimerkiksi pankki-, posti-, lääkäri-, liikenne-, majoitus- ja ateriointipalvelutilanteissa. Huomio kiinnitetään ajanmukaisiin palvelumuotoihin ja keskitytään pohjoissaamen kielen kannalta tarkoituksenmukaisiin palvelutilanteisiin.

SMPB3.3 Opiskelu, työ ja tulevaisuudensuunnitelmat

Kurssi on B3- ja B2-kielen niveltävä kurssi. Kurssilla tutustutaan saamelaisyhteisöön työllistäjänä, saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista, kuten mielipiteen ilmaisemista, sekä kerrataan kielen perusrakenteita. Kirjoittamista harjoitellaan muun muassa työelämään liittyvien asiakirjojen kirjoittamisen muodossa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee mahdollisuutensa saamen kielen taitajana työmarkkinoilla
- pohtii mahdollisuuksiaan olla mukana pohjoissaamenkielisessä työyhteisössä
- vahvistaa suullista ja kirjallista kielitaitoaan.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin saamelaisalueella ja muualla. Opiskelija esittelee jonkin ammatin, kirjoittaa työhakemuksen, ansioluettelon tai esittelyn jostakin ammatista sekä perehtyy saamen kielen jatko-opintomahdollisuuksiin.

SMPB3.4 Saamenmaa

Kurssilla tutustutaan saamelaisten asuma-alueeseen ja saamelaisryhmiin. Kurssilla keskitytään pohjoissaamelaisuuteen, mutta esitellään myös muut Suomen alueella asuvat saamelaisryhmät, inarinsaamelaiset ja kolttasaamelaiset. Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä ja puhumista sekä vahvistetaan kielen perusrakenteiden hallintaa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa mahdollista omaa saamelaista kulttuuri-identiteettiään
- vahvistaa muiden Suomen saamelaiskulttuurien tuntemusta
- ymmärtää Saamelaisalueen ja saamelaisryhmien moninaisuuden
- rohkaistuu entisestään käyttämään kieltä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä ovat saamelaiset, saamelaisten asuma-alue ja Saamenmaa. Aiheita käsitellään historian ja tämän päivän valossa. Kurssilla käsitellään pohjoissaamelaisia tapoja, tottumuksia ja uskomuksia sekä tutustutaan inarinsaamelaiseen ja kolttasaamelaiseen kulttuuriin.

SMPB3.5 Kulttuuri ja taide

Kurssilla keskitytään pohjoissaamelaiseen kulttuuriin ja sen ilmenemismuotoihin. Erityisesti keskitytään pohjoissaamelaiselle kulttuurille ominaiseen kertomusperinteeseen, painotetaan puheviestintää ja kuuntelua sekä vahvistetaan perusrakenteiden hallintaa. Kirjoittamista harjoitellaan erilaisten pienehköjen kaunokirjallisuuden liittyvien tehtävien avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelijan

- tuntemus pohjoissaamelaisesta kulttuurista laajenee
- sanavarasto karttuu kurssin aihepiireihin liittyen
- kielen perusrakenteiden hallinta vahvistuu ja kielen kirjallinen tuottaminen harjaantuu

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla saamelainen teatteri, kirjallisuus, tarinat ja kertomukset, musiikki, joiku, käsityöt, ruokaperinne, elinkeinot, kansanperinne sekä muut kulttuuriin liittyvät ilmiöt, kuten esimerkiksi mytologia.

SMPB3.6 Laajeneva maailmankuva

Kurssi laajentaa opiskelijan tietoisuutta saamelaisista alkuperäiskansana sekä arktisesta alueesta ja sen asukkaista. Kurssin aihepiirien ohessa tutustutaan aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestäväan kehitykseen. Kurssilla harjoitellaan suullista ja kirjallista viestintää aihepiireihin liittyen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijan suullista ja kirjallista kielitaitoa entisestään
- tutustuttaa opiskelija mahdollisuuksiin toimia aktiivisena kansalaisena saamelaisyhteisössä
- tutustuttaa opiskelija kestäväan kehityksen periaatteisiin saamelais- ja koko arktisella alueella
- ohjata opiskelija hyödyntämään joukkotiedotusvälineitä kielen opiskelussa.

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä kurssilla ovat esimerkiksi saamelainen yhteiskunta, saamelaiset järjestöt, yhteistyö yli rajojen, oppilaan omat vaikuttamismahdollisuudet saamelaisalueella ja kestävä kehityksen toteutumisessa, saamelaiset alkuperäiskansana, arktinen alue ja sen asukkaat sekä joukkotiedotusvälineet ajankohtaistiedon välittäjänä.

SMPB3.7 Saamelainen luontotieto

Kurssi antaa opiskelijalle valmiuksia ymmärtää ja käyttää luontoon ja kestäväan kehitykseen liittyviä aiheita. Kurssilla harjoitetaan kielitaidon kaikkia osa- alueita.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii keskeisen luontoon ja säähän liittyvän sanaston
- oppii perinteisiin elinkeinoihin liittyvän perussanaston
- pystyy laajenevan sanavarastonsa avulla tuottamaan sujuvaa suullista ja kirjallista tekstiä

Keskeiset sisällöt

Aihepiireinä ovat esimerkiksi ihmisen ja luonnon suhde, muuttuva elinympäristö, luonto, maasto, lumi sekä saamelaiset elinkeinot, kuten kalastus, metsästys, luontaistalous ja poronhoito.

SMPB3.8 Saamelainen kansanperinne

Kurssi laajentaa opiskelijan tietoisuutta saamelaisten kansanperinteestä ja kulttuurista. Kurssilla käsitellään kaikkien saamelasialueella asuvien saamelaisryhmien perinteitä ja annetaan opiskelijalle mahdollisuus vertailuun. Kurssi ohjaa oppilasta omatoimiseen tiedonhakuun. Lähtökohtana kurssilla ovat muun muassa saamelaistenkansanperinteeseen liittyvät tekstit. Kurssilla kerrataan kielioppiasioita tarpeen mukaan sekä vahvistetaan suullista ja kirjallista kielitaitoa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on

- syventää opiskelijan tietoisuutta saamelaisalueen eri saamelaisryhmistä ja heidän perinteistään
- että opiskelija oppii tunnistamaan eri saamelaisryhmien symbolisia merkkejä
- vahvistaa oppilaan tavoitekielen luetunymmärtämistä

Keskeiset sisällöt

Kurssin aihepiireinä voivat olla joiku/leu'dd/livde, musiikki, saamelaiset käsityöt, katrilli, ruokaperinne, elinkeinot, saamelainen perinnetieto, mytologia ja uskonto.

MATEMATIIKKA

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelevaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin.

Opiskelijaa myös kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Kurssikuvausten väljyyttä voidaan käyttää resurssien salliessa keskeisten sisältöjen syventämiseen ja eheyttävien kokonaisuuksien muodostamiseen.

Arviointi

Matematiikan opetuksessa arvioinnin tulee kehittää opiskelijan kykyä esittää ratkaisuja, tukea opiskelijaa matemaattisten käsitteiden muodostamisprosessissa ja arvioida kirjallista esitystä sekä opettaa opiskelijalle oman työnsä arvioimista. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomio laskutaitoon, menetelmien valintaan ja päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Kurssien suorittaminen

Matematiikan pitkän ja lyhyen oppimäärän kurssit suoritetaan vuosittaisen opetussuunnitelman mukaisessa järjestyksessä, lukuun ottamatta MAA6 kurssia, jonka opiskelija voi suorittaa haluamassaan kohdassa.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen luetaan hyväksi seuraavat vastaavuudet: MAA1 → MAB1, MAA2 → MAB11, MAA3 → MAB2, MAA6 → MAB5,

MAA7 → MAB4 ja MAA8 → MAB3. Lisäksi voidaan määrätä myös lisänäyttöjä etenkin kurssin arvosanaa uudelleen arvioitaessa. Muiden suoritettujen kurssien vastaavuuksista on neuvoteltava aineenopettajien ja rehtorin kanssa.

MATEMATIIKKA PITKÄ OPPIMÄÄRÄ

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle matemaattiset valmiudet, joita tarvitaan ammatillisissa opinnoissa ja korkeakouluopinnoissa. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelija voi omaksua matemaattista kieltä, käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet ja aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet on merkitty tavoitteisiin seuraavin alaindeksein.

- 1 aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- 2 hyvinvointi ja turvallisuus
- 3 kestävä kehitys
- 4 kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- 5 teknologia ja yhteiskunta
- 6 viestintä- ja mediaosaaminen

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii sitä kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa^{1,2}
- rohkaistuu kokeilemaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin^{1,2}
- ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä^{1,2,4}
- oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena
- kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä.
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita^{3,5}

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä 6.

Kurssisuorituksen arviointi

Kurssit arvioidaan kirjallisten kokeiden, jatkuvan näytön, opinnoissa edistymisen tai opiskelijan itsearvioinnin perusteella. Käytettävistä arviointiperusteista päätetään tarkemmin kunkin kurssin alussa. Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Hyväksytysti suoritetuista koulukohtaisista syventävistä kursseista opiskelija voi halutessaan ottaa suoritusmerkinnän. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

PAKOLLISET KURSSIT

MAA1 Funktiot ja yhtälöt

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa yhtälön ratkaisemisen ja prosenttilaskennan taitojaan
- syventää verrannollisuuden, neliöjuuren ja potenssin käsitteiden ymmärtämistään
- tottuu käyttämään neliöjuuren ja potenssin laskusääntöjä
- syventää funktiokäsitteen ymmärtämistään tutkimalla potenssi- ja eksponenttifunktioita
- oppii ratkaisemaan potenssiyhtälöitä.

Keskeiset sisällöt

- potenssifunktio
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- juuret ja murtopotenssi
- eksponenttifunktio

MAA2 Polynomifunktiot

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- oppii ratkaisemaan toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkimaan ratkaisujen lukumäärää
- oppii ratkaisemaan korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua
- oppii ratkaisemaan yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä.

Keskeiset sisällöt

- polynomien tulo ja binomikaavat
- polynomifunktio
- toisen ja korkeamman asteen polynomiyhtälöitä
- toisen asteen yhtälön juurten lukumäärän tutkiminen
- toisen asteen polynomien jakaminen tekijöihin
- polynomiepäyhtälön ratkaiseminen

MAA3 Geometria

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita
- ratkaisee geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

MAA4 Analyttinen geometria

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja
- syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan sellaisia itseisarvoyhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$
- vahvistaa yhtälöryhmän ratkaisemisen taitojaan.

Keskeiset sisällöt

- pistejoukon yhtälö

- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt
- itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen
- yhtälöryhmän ratkaiseminen
- pisteen etäisyys suorasta

MAA5   **Vektorit**

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- oppii tutkimaan kuvioiden ominaisuuksia vektoreiden avulla
- tutkii kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla.

Keskeiset sisällöt

- vektoreiden perusominaisuudet
- vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla
- koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo
- suorat ja tasot avaruudessa

MAA6   **Todennäköisyys ja tilastot (MAA6)**

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii havainnollistamaan diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittämään ja tulkitsemaan jakaumien tunnuslukuja
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa.

Keskeiset sisällöt

- diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma
- jakauman tunnusluvut
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- kombinatoriikka
- todennäköisyyksien laskusäännöt
- diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

- normaalijakauma

MAA7 Derivaatta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta
- määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot
- osaa määrittää rationaalifunktion suurimman ja pienimmän arvon sovellusongelmien yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö
- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen
- polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

MAA8 Juuri- ja logaritmfunktiot

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- tutkii juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioita derivaatan avulla
- oppii yhdistetyn funktion derivoimisen
- tutkii aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita.

Keskeiset sisällöt

- juurifunktiot ja -yhtälöt
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmfunktiot ja -yhtälöt
- yhdistetyn funktion derivaatta
- käänteisfunktio
- juuri-, eksponentti- ja logaritmfunktioiden derivaatat

MAA9 Trigonometriset funktiot ja lukujonot

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tutkimaan trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- oppii ratkaisemaan sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa trigonometrinen funktioiden yhteydet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ ja $\tan x = \sin x / \cos x$
- tutkii trigonometrisia funktioita derivaatan avulla
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- oppii määrittelemään lukujonoja palautuskaavojen avulla
- osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksiin
- trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen
- trigonometrinen funktioiden derivaatat
- lukujono
- rekursiivinen lukujono
- aritmeettinen jono ja summa
- geometrinen jono ja summa

MAA10 Integraalilaskenta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan
- oppii määrittämään pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio
- alkeisfunktioiden integraalifunktiot
- määrätty integraali
- pinta-ala ja tilavuuden laskeminen

SYVENTÄVÄT KURSSIT

MAA11 Lukuteoria ja logiikka

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii formalisoimaan väitelauseita ja tutkimaan niiden totuusarvoja totuustaulujen avulla
- ymmärtää avoimen lauseen käsitteen ja oppii käyttämään kvanttoreita
- oppii todistusperiaatteita ja harjoittelee todistamista
- oppii lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla
- osaa määrittää kokonaislukujen suurimman yhteisen tekijän Eukleideen algoritmilla.

Keskeiset sisällöt

- lauseen formalisoiminen
- lauseen totuusarvot
- avoin lause
- kvanttorit
- suora, käännteinen ja ristiriitatodistus
- kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö
- Eukleideen algoritmi
- alkuluvut
- aritmetiikan peruslause
- kokonaislukujen kongruenssi

MAA12 Numeerisia ja algebrallisia menetelmiä

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään absoluuttisen ja suhteellisen virheen käsitteet ja niiden avulla likiarvolaskujen tarkkuutta koskevat säännöt peruslaskutoimitusten tapauksessa
- ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan yhtälöitä numeerisesti
- oppii tutkimaan polynomien jaollisuutta ja määrittämään polynomin tekijät
- oppii algoritmista ajattelua
- harjaantuu käyttämään nykyaikaisia matemaattisia välineitä
- oppii määrittämään numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa.

Keskeiset sisällöt

- absoluuttinen ja suhteellinen virhe
- Newtonin menetelmä ja iterointi
- polynomien jakoalgoritmi
- polynomien jakoyhtälö
- muutosnopeus ja pinta-ala

MAA13 Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan
- täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen
- tutkii lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia.

Keskeiset sisällöt

- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit

KOULUKOHTAISET KURSSIT

SYVENTÄVÄT KURSSIT

MAA14 Kertauskurssi I

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan koko lukion pitkän matematiikan keskeisen sisällön
- valmentautuu vastaamaan ylioppilaskokeen tehtäviin.

Keskeiset sisällöt

- kerrataan opiskeltujen kurssien perusasiat ylioppilaskokeen tehtäviä silmälläpitäen
- yo-kokeen tehtävien rakenne ja niihin vastaaminen

MAA15 Kertauskurssi II

Kurssi on tarkoitettu ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa, laajentaa ja täsmentää ongelmanratkaisutaitojaan ylioppilaskirjoituksiin tähdäten

Keskeiset sisällöt

Ylioppilaskirjoitusten preppaustehtäviä eri kurssialueilta.

MAA16 Talousmatematiikka

Kurssi on sama kuin MAB7 ja se suoritetaan osallistumalla MAB7-kurssille.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- saa matemaattisia valmiuksia oman talouden suunnitteluun
- saa laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn.

Keskeiset sisällöt

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla.

MATEMATIIKKA LYHYT OPPIMÄÄRÄ

Matematiikan lyhyen oppimäärän tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa.

Lyhyt matematiikka sisältää valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit; MAB1-MAB6 ja MAB7-8 sekä koulukohtaiset soveltavat ja syventävät kurssit; MAB9, MAB10 ja MAB11.

Opetuksen tavoitteet ja aihekokonaisuudet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään ja oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa, rohkaistuu kokeilemaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen
- hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille
- sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja joita voidaan käyttää johtopäätöksien tekemisessä
- saa käsityksen matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta
- harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja arvioimaan sen luotettavuutta
- tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä
- oppii käyttämään kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna.

Kurssien arviointi

Matematiikan opiskelun arvioinnin tulee kehittää opiskelijan matemaattista ajatteluprosessia ja kykyä esittää matemaattisia ratkaisuja ja matemaattisten käsitteiden muodostamista sekä opettaa opiskelijalle oman työnsä arviointia. Osaamisen arvioinnissa kiinnitetään huomio matemaattiseen ajatteluun, laskutaitoon, menetelmien valintaan ja päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perusteluun.

Kurssit arvioidaan kirjallisten kokeiden, jatkuvan näytön (tuntiaktiivisuus ja kotitehtävät) ja opinnoissa edistymisen perusteella.

Lyhyen matematiikan valtakunnalliset pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroarvosanoin. Hyväksytysti suoritettu koulukohtainen soveltava, niveltävä kurssi MAB11 arvioidaan suoritusmerkinnällä. Muut syventävät ja soveltavat kurssit MAB9 ja MAB10 arvostellaan numeroarvosanalla, pyydettyä hyväksytty numerosuoritus voidaan päättötodistukseen muuttaa suoritusmerkinnäksi.

Kurssien itsenäinen suorittaminen

Kurssit suoritetaan pääsääntöisesti vuosittaisen opetussuunnitelman mukaisessa järjestyksessä osallistuen opetukseen. Itsenäinen suoritustilanne voi tulla poikkeuksena vastaan, kun vaihdetaan pitkästä matematiikasta lyhyeen ja / tai vaihtotilanteessa vaaditaan lisänäyttöä. Kurssin itsenäisestä suorittamisesta on neuvoteltava ja sovittava opettajan kanssa sekä laadittava sopimus itsenäisestä suorituksesta aikatauluineen ja suoritusehtoineen.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen luetaan hyväksi seuraavat vastaavuudet: MAA1 → MAB1, MAA2 → MAB11, MAA3 → MAB2, MAA6 → MAB5, MAA7 → MAB4, MAA8 → MAB3. Lisäksi voidaan määrätä lisänäyttöjä etenkin kurssiarvosanaa uudelleen arvioidessa. Muiden suoritettujen kurssien vastaavuuksista on neuvoteltava aineenopettajien ja rehtorin kanssa.

PAKOLLISET KURSSIT

MAB1 Lausekkeet ja yhtälöt

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet
- vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä.

Keskeiset sisällöt

- suureiden välinen lineaarinen riippuvuus
- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen.

MAB2 Geometria

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion geometria
- Pythagoraan lause

- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa.

MAB3 Matemaattisia malleja I

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla.

MAB4 Matemaattinen analyysi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana
- osaa tutkia polynomifunktioiden kulkua derivaatan avulla
- oppii sovellusten yhteydessä määrittämään polynomifunktioiden suurimman ja pienimmän arvon.

Keskeiset sisällöt

- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen
- graafisia ja numeerisia menetelmiä.

MAB5 Tilastot ja todennäköisyys

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- tutustuu laskinten ja tietokoneiden käyttöön tilastotehtävissä
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin.

Keskeiset sisällöt

- jatkuvien ja diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen

- normaali-jakauma ja jakauman normittaminen
- kombinatoriikkaa
- todennäköisyyden käsite
- todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä.

MAB6 Matemaattisia malleja II

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- varmentaa ja täydentää yhtälöiden ratkaisutaitojaan
- osaa ratkaista käytännön tilanteisiin liittyviä lineaarisia optimointitehtäviä
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- ratkaisee käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja summan avulla.

Keskeiset sisällöt

- kahden muuttujan lineaariset yhtälöt
- lineaarisen yhtälöparin ratkaiseminen
- kahden muuttujan epäyhtälön graafinen ratkaiseminen
- lineaarinen optimointi
- lukujono
- aritmeettinen ja geometrinen jono ja summa

SYVENTÄVÄT KURSSIT

MAB7 Talousmatematiikka

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- saa matemaattisia valmiuksia oman talouden suunnitteluun
- saa laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn.

Keskeiset sisällöt

- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla.

MAB8 Matemaattisia malleja III

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa käsitystään teknologisoituvassa yhteiskunnassa tarvittavasta matematiikasta
- saa apuneuvoja jaksollisten ilmiöiden matemaattiseen käsittelyyn.

Keskeiset sisällöt

- trigonometrinen funktioiden määrittely yksikköympyrän avulla
- radiaani
- tyyppiä $f(x)=a$ olevien trigonometrinen yhtälöiden ratkaiseminen
- muotoa $f(x)=A$ olevien funktioiden kuvaajat jaksollisten ilmiöiden mallintajina
- vektorin käsite ja vektoreiden peruslaskutoimitusten periaatteet
- koordinaatiston vektoreiden komponenttiesitys ja skalaaritulo
- kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteiden ja kulmien tutkiminen vektoreiden avulla.

KOULUKOHTAISET KURSSIT

Koulukohtainen niveltävä kurssi MAB11 suoritetaan ensimmäisenä lukuvuotena ja kurssit MAB9 ja MAB10 ennen ylioppilaskirjoituksia muiden opintojen lopuksi.

Koulukohtaisten kurssien arvostelu:

Hyväksytysti suoritetusta niveltävästä kurssista saa suoritusmerkinnän s.

Muut syventävät koulukohtaiset kurssit arvostellaan numeroin. Hyväksytysti suoritettuna syventävän kurssin voi pyydettäessä muuttaa suoritusmerkinnäksi.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

MAB9 Lyhyen matematiikan kertauskurssi I

Kurssi on tarkoitettu kolmannen vuoden opiskelijoille.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa, täsmentää ja laajentaa aikaisemmin opiskeltujen kurssien sisältöjä

- palauttaa mieleen ja soveltaa käytettyjä aritmeettisia ja geometrisia ongelmanratkaisumenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

- lukion aikaisempien kurssien täsmennystä, kertausta ja täydennystä tarvittavin osin.

MAB10 Lyhyen matematiikan kertauskurssi II

Kurssi on tarkoitettu ylioppilaskirjoituksiin valmentautumiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kerta- ja laajentaa ja täsmentää tehtävien luku- ja ongelmanratkaisutaitojaan ylioppilaskirjoituksiin tähdäten

Keskeiset sisällöt

Ylioppilaskirjoitusten preppaustehtäviä eri kurssialueilta.

SOVELTAVA KURSSI

MAB11 Niveltäväkurssi

Lukion lyhyen matematiikan opiskelu alkaa koulukohtaisella soveltavalla, niveltävällä kurssilla. Kurssilla helpotetaan yläasteelta lukioon siirtymistä, eli tarjotaan nk. pehmeä lasku.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii lukion työtavoille
  - harjaantuu tunti-, koti- ja vihkotyöskentelyyn
  - harjaantuu huolelliseen tehtävänratkaisuun
  - ottaa vastuun tehtävistä ja itsenäisestä työskentelytavasta
- ymmärtää jatkuvan ja tunnollisen työnteon merkityksen opinnoissa edistymiselle

Keskeiset sisällöt

- kerrataan keskeisiä asioita peruskoulun oppimäärästä ja harjoitellaan lukion työtapoja.

BIOLOGIA

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, jotka tuovat esille uutta tietoa elollisen luonnon monimuotoisuudesta. Niiden sovelluksia hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa, mikä lisää biologian kiinnostavuutta ja sen merkitystä kestäväen kehityksen edistämässä.

Biologian opetuksen tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää eliömaailman rakenteen ja kehityksen, ihmisen osaksi eliömaailmaa sekä ihmisen toiminnan merkityksen ympäristössä. Biologian avulla opiskelija ymmärtää, että biotieteet tarjoavat mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Kestäväen kehityksen välttämättömyyden ja oman vastuunsa tiedostaminen ekosysteemien tulevaisuudesta on yksi keskeisempiä tavoitteita biologiassa.

Opiskelussa korostuvat luonnontieteellinen ajattelu ja työskentelytaidot. Biologialle on ominaista havainnointi luonnossa ja laboratoriossa, kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta ja monipuolinen lähteiden käyttö tiedon hankinnassa.

Biologiassa arvioidaan opiskelijan kykyä hallita ja käyttää biologian keskeisiä käsitteitä sekä soveltaa biologisia tietoja. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan luonnontieteellisiä työskentelytaitoja, kykyä käyttää erilaisia lähteitä biologisen tiedon hankinnassa, ryhmässä toimimista sekä kykyä arvioida tietoa kriittisesti. Harrastuneisuus biologian eri osa-alueisiin voidaan ottaa arvioinnissa huomioon.

PAKOLLISET KURSSIT

BI1 Eliömaailma

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan
- ymmärtää, mitä luonnon monimuotoisuus biosysteemien eri tasoilla tarkoittaa
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, mekanismit ja merkityksen
- tuntee muuntelun, sopeutumisen ja lajien välisten suhteiden merkityksen elämän

kehitykselle

- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä
- tuntee ekosysteemien keskeiset toimintaperiaatteet

Sisällöt

Eliömaailman kurssilla käsitellään biologiaa tieteenä ja biologialle tyypillisiä tutkimusmenetelmiä. Tarkastellaan elämän edellytyksiä ja tunnusmerkkejä. Tutustutaan eliökunnan monimuotoisuuden biosysteemin eri tasoilla. Käsitellään evoluution mekanismeja sekä elämän ja eliömaailman kehityksen tärkeitä vaiheita. Perehdytään yksittäisen eliön, populaation, eliöyhteisön ja ekosysteemin tasolla ekologisiin lainalaisuuksiin.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihokokonaisuudet: kestävä kehitys, viestintä- ja mediaosaaminen

BI2 Solu ja perinnöllisyys

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää solun merkityksen elämän perusyksikkönä, tunnistaa erilaisia soluja ja niiden rakenteita
- ymmärtää solurakenteiden kehityksen ja merkityksen sekä evoluutioprosessin kokonaisuuden
- osaa solun kemiallisen rakenteen ja toiminnan sekä osaa kytkeä ne yksilön toimintaan
- hallitsee solun energiatalouden prosessit ja niiden merkityksen
- tuntee geneettisen informaation rakenteen sekä sen siirtymisen solusta soluun ja sukupolvelta toiselle
- tietää miten geenit ohjaavat solun toimintaa
- osaa periytymisen lainalaisuuksien perusperiaatteet
- tietää kuinka soluja tutkitaan ja hallitsee kokeellisen työskentelyn taitoja

Sisällöt

Kurssilla käsitellään solun rakennetta ja toimintaa, johon liitetään myös yksilön toiminta. Solu ja perinnöllisyys kurssilla perehdytään solun energiatalouteen, solun lisääntymiseen ja solun aineenvaihduntaan. Kurssin aikana tutustutaan myös perinnöllisyyden perusteisiin ja perinnöllisyyden merkitykseen evoluutiossa. Kurssilla

tehdään mahdollisuuksien mukaan pieniä tutkimuksia solusta ja sen toiminnasta.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihekokonaisuudet: viestintä- ja mediaosaaminen

SYVENTÄVÄT KURSSIT

BI3 Ympäristöekologia

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ekologian perusteet ja ymmärtää ihmisen toiminnan vaikutuksen elolliseen luontoon
- ymmärtää biodiversiteetin merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä
- tutustuu suomalaisiin ekosysteemeihin ja niiden erityispiirteisiin sekä perehtyy myös ihmisen muokkaamiin ekosysteemeihin
- tuntee ja osaa arvioida menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia
- mahdollisuuksien mukaan osaa suunnitella ja toteuttaa pienen tutkimuksen ympäristön tilasta ja esittää sen tulokset
- kehittää ympäristölukutaitoaan, ymmärtää vastuunsa ympäristön tilasta ja osaa toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

Sisällöt

Ympäristöekologian kurssilla käsitellään ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä niitä ekologisia lainalaisuuksia, jotka vaikuttavat ympäristön tilaan. Kurssilla pohditaan ympäristöongelmien syitä ja niiden ratkaisumahdollisuuksia. Tutustutaan suomalaisiin ekosysteemeihin ja niiden haavoittuvuuteen. Kurssilla voidaan tehdä pienimuotoinen ympäristön tilaan liittyvä tutkimus tutustuen samalla ekologisen tutkimuksen tekoon.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihkokonaisuudet: aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys, kestävä kehitys, viestintä- ja mediaosaaminen

BI4 Ihmisen biologia

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa ihmissolun erilaistumisen pääpiirteet sekä kudosten ja elinten rakenteet ja toimintaperiaatteet
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelymekanismeja sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia niihin
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia sekä ihmisen yhteisöllisyyden merkityksen terveyden kannalta
- pystyy selittämään elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan ja tuntee merkityksellisimpien sairauksien syntymekanismeja
- ymmärtää ihmisen lajinkehityksen sekä perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- pystyy tarkastelemaan oppimiaan asioita arkielämän esimerkkien avulla ja tutustumaan alan uutisiin ja arvioimaan niitä kriittisesti

Sisällöt

Kurssilla perehdytään solujen ja elimistöjen rakenteisiin ja toimintoihin. Kurssin aikana käsitellään hermoston ja hormonien suorittamaa elintoimintojen säätelyä solutasolta yksilötasolle asti ihmisen koko elämänkaaren ajan. Ihmistä tarkastellaan biologian näkökulmasta uusimman tiedon pohjalta. Kurssin aiheina ovat mm. mikä on ihmisen perimän merkitys, miten sopeudumme muuttuviin ympäristöolosuhteisiin, miten puolustaudumme ulkoisia uhkia ja taudinaiheuttajia vastaan ja miten monet tavalliset sairaudet syntyvät.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihkokonaisuudet: hyvinvointi ja turvallisuus, teknologia ja yhteiskunta, viestintä- ja mediaosaaminen, kestävä kehitys

BI5 Bioteknologia

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan solun hienorakenteesta ja solun eri osien toiminnasta
- ymmärtää elämän keskeisten molekyylien rakenteen ja merkityksen solun toiminnassa
- hallitsee tärkeimpien mikrobiryhmien kuten bakteerien ja virusten rakenteen, toiminnan ja lisääntymisen periaatteet
- tuntee geenien toiminnan ja sen säätelyn
- tuntee geenien etsintä- ja tunnistusmenetelmiä sekä geenien siirtämisen tekniikan pääpiirteet ja hallitsee geeni- ja biotekniikan keskeiset käsitteet
- tuntee biotekniikan tarjoamia sovellusmahdollisuuksia eri biotieteissä ja teollisuudessa
- pystyy arvioimaan biotekniikan kehittymisen luomia mahdollisuuksia, uhkatekijöitä ja eettisiä ongelmia sekä tekemään niiden pohjalta perusteltuja arkielämän ratkaisuja

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan solun hienorakenteeseen ja geenien toimintaan. Tarkastellaan bakteerien ja virusten rakennetta, toimintaa ja lisääntymistä. Tutustutaan biotekniikan tarjoamiin mahdollisuuksiin teollisuudessa. Pohdinnan kohteina kurssilla ovat mm. kasvi- ja eläinjalostuksen sekä geenitekniikan luomat keinot ja mahdollisuudet, geenitekniikan eettiset ongelmat ja lainsäädäntö.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihekokonaisuudet: aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, kestävä kehitys, viestintä- ja mediaosaaminen, teknologia ja yhteiskunta

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

Kurssit tarjotaan vuorovuosin koulukohtaisen soveltavan kurssin BK1-kurssin kanssa.

BI6 Luonnontuntemus

Tavoitteet

Opitaan tuntemaan paikallisia eliölajeja ja paikallista ekologiaa. Opitaan havainnoinnin

ja näyttötoiminnan perusteet.

Sisällöt

Kurssilla käydään sieni-, kasvi- ja linturetkillä ja tutustutaan paikallisiin eliölajiin sekä niiden ekologian. Kerätään oma kasvikoelma.

Arviointi

Arviointi perustuu oppilaan tuotoksiin, lajintuntemustenttiin ja aktiivisuuteen. Kurssista saa suoritusmerkinnän.

BI7 Retkeilykurssi

Tavoitteet

Opitaan retkeilyn perustaitoja myös vaativissa olosuhteissa. Tutustutaan paikallisiin retkeilykohteisiin.

Sisällöt

Kurssilla harjoitellaan ensiaputaitoja ja vaellusretkien suunnittelua. Kurssilla käydään syys- tai talvivaelluksella, melontaretkellä sekä mahdollisuuksien mukaan pienimuotoisilla päiväretkillä.

Arviointi

Suositteluaan BI 6- kurssin suoritusta ennen BI 7- kurssille osallistumista. Arviointi perustuu kurssilla läsnäoloon. Kurssista saa suoritusmerkinnän.

MAANTIEDE

Maantieteen tehtävänä on kuvata elottoman ja elollisen luonnon sekä ihmisen luomien järjestelmien rakennetta ja toimintaa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan ihmistoiminnan ja luonnon vuorovaikutussuhteita sekä niissä ilmeneviä ongelmia ja mahdollisuuksia. Maantieteessä integroituu luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa toimia kantaaottavana ja kestävän kehityksen periaatteita noudattavana aktiivisena maailmankansalaisena.

Tavoitteena on, että opiskelija tuntee ja arvostaa erilaisia kulttuureja ja maapallon kulttuurista monipuolisuutta. Pyritään suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden kunnioittamiseen. Opetuksen tulee auttaa havaitsemaan ihmisen ja luonnon hyvinvointiin vaikuttavia paikallisia, alueellisia ja maailmanlaajuisia tapahtumia ja

ongelmia. Opetus auttaa myös ymmärtämään edellä mainittujen ongelmien ratkaisumahdollisuuksia sekä lisäksi taloudellisten ja sosiaalisten eriarvoisuusongelmien ratkaisuja. Opetuksella pyritään ohjaamaan opiskelijan kasvua globaaliin vastuuseen eli oikeudenmukaisemman, tasa-arvoisemman ja ihmisoikeuksia kunnioittavan maailman rakentamiseen.

Opiskelija saa valmiuksia ympäristökysymyksiensä alueelliseen hahmottamiseen ja muuttuvaan maailmaan vaikuttavien tekijöiden havainnointiin sekä ottamaan kantaa lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin.

Opiskelija oppii hankkimaan ajankohtaista, monipuolista tietoa, tulkitsemaan ja kriittisesti arvioimaan käyttämiään lähteitä. Lisäksi opiskelija oppii itse tuottamaan, havainnollistamaan ja esittämään maantieteellistä tietoa. Keskeisellä sijalla on erilaisten karttojen, tilastojen ja tietotekniikan hyödyntäminen tiedon hankinnassa ja esittämisessä.

Maantieteessä arvioidaan maantieteellisen ajattelun kehittymistä. Arvioinnin kohteina ovat peruskäsitteiden hallinta, valmius perustella maantieteellisiä väittämiä ja kannanottoja sekä taito havaita alueellisia riippuvuuksia. Arvioinnissa otetaan huomioon kyky tulkita ja arvioida maantieteellistä tietoa sekä maantieteellisen tiedon soveltamiskykyä eri tilanteissa. Arvioitavia taitoja ovat kartan tulkintataito, graafiset taidot, maantieteellisen tiedon analysointi-, käsittely- ja esittämistaidot.

PAKOLLISET KURSSIT

GE 1 Sininen planeetta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvat ilmiöt
- osaa kuvata ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- osaa soveltaa hankkimaansa luonnonmaantieteellistä tietoa sekä paikallisesti että maailmanlaajuisesti

Sisällöt

Kurssilla perehdytään elottoman ja elollisen luonnon rakenteeseen ja toimintaan. Kurssilla tutustutaan aurinkokunnan, auringon ja maan syntyyn sekä rakenteeseen. Käsitellään ilmakehän rakennetta ja maapallon ilmastoa sekä siihen vaikuttavia tekijöitä.

Perehdytään planetaarisiin ilmiöihin esim. tuulten ja sateiden syntyyn, veden kiertokulkuun, merivirtojen syntyyn ja niiden merkitykseen maapallolla. Tarkastellaan mannerlaattojen liikkeistä johtuvia ilmiöitä kuten maanjäristyksiä, tulivuoritoimintaa ja poimuvuoristojen syntyä. Maantieteen opiskeluun sisältyy keskeisesti tutustuminen karttakuvan kehitykseen ja erilaisiin karttoihin sekä karttojen tulkitsemista.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihekokonaisuudet: kestävä kehitys, teknologia ja ympäristönsuojelu, viestintä- ja mediaosaaminen.

GE2   Yhteinen maailma

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää kulttuurimaantieteen käsitteitä sekä osaa tulkita ihmisen toimintaan liittyviä ilmiöitä ja rakenteita kulttuurimaantieteen teorioita ja malleja hyväksi käyttäen
- tuntee eri kulttuureja ja osaa arvioida niiden kehittymiseen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida maapallon eri alueiden väestönkehitystä ja asutuksen piirteitä sekä kaupungistumisen syitä ja seurauksia
- osaa arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan eri alueilla sekä ymmärtää ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kehityksen merkityksen
- tuntee aluesuunnittelun tavoitteita ja vaikuttamiskeinoja
- tuntee kehittyneisyyserojen erilaiset ilmenemismuodot
- osa arvioida ihmisten hyvinvointia, ympäristön tilaa sekä kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitystä nyt ja tulevaisuudessa maapallon eri alueilla

Sisällöt

Kurssilla opiskellaan erilaisten kulttuurien tuntemusta ja kulttuurimaantieteen

perusteita. Aiheina kurssilla ovat mm. väestönkasvu, kaupungistuminen, asutuksen jakautuminen, ravinnon tuotanto- ja riittävyys sekä kehitysmaiden ongelmat. Kurssilla tarkastellaan ihmistoiminnan alueellista rakennetta, aluesuunnittelua, globalisaatiota ja kansainvälistä yhteistyötä sekä ihmisten hyvinvointia kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävän kehityksen kannalta. Käsitellään miten ihminen on sopeutunut maapallolla vallitseviin luonnonoloihin sekä niitä muutoksia ja ongelmia, joita luonnonvarojen hyväksikäytön seurauksena ilmenee. Perehdytään ekologisesti ja taloudellisesti kestävän kehityksen merkitykseen.

Arviointi

Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihekokonaisuudet: kestävä kehitys, kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus, viestintä- ja mediaosaaminen, teknologia ja yhteiskunta

SYVENTÄVÄT KURSSIT

GE3 Riskien maailma

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyvät riskit maapallolla sekä osaa arvioida niiden merkitystä ihmisen ja ympäristön kannalta
- tuntee millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee sekä osaa vertailla ja arvioida eri alueiden riskiherkkyyttä sekä maailmanlaajuisesti että paikallisesti
- osaa arvioida alueiden kehittyneisyyden ja alueilla ilmenevien riskien välistä suhdetta
- osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia riskiuutisia eri medioissa sekä osaa soveltaa oppimaansa tietoa riskiuutisten analysointiin ja arviointiin
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla uhkia voidaan välttää tai niiden vaikutuksia lieventää
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen
- tietää mahdollisuudet ennakoita ja varautua riskeihin, säädellä ristiriitoja sekä toimia kestävän kehityksen mukaisesti

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan erilaisiin riskeihin, joita maapallon eri alueilla ilmenee. Tarkastellaan alueellisesti ympäristöuhkia ja ihmisen toiminnan vaikutuksia omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen sekä maapallon elinkelpoisuuteen. Käsitellään myös mahdollisuuksia miten estää, lieventää, ennakoida ja säädellä riskejä sekä miten voi toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti riskitilanteissa. Luonnon toimintaan liittyvistä riskeistä käsitellään avaruuden uhat, myrskyt, tulvat, kuivuus, endogeeniset ja eliöperäiset riskit.

Ihmisen ja luonnon väliseen riippuvuuteen liittyvistä ympäristöriskeistä käsitellään luonnonvarojen riittävyttä, energiakysymyksiä, eroosiota, aavikoitumista ja puhtaan veden riittävyttä. Lisäksi tarkastellaan ilmaston muutosta ja sen saastumista sekä biodiversiteetin vähenemistä. Ihmiskunnan riskeistä tutustutaan mm. väestönkasvun, kaupungistumisen, globalisoitumisen ja sosiaalisen eriarvoistumisen ongelmiin. Edellä mainittuihin riskeihin kuuluvat lisäksi yhteiskunnalliset ja poliittiset jännitteet, sodat, pakolaisuus ja tekniset riskit.

Arviointi

Kurssi arvostellaan numeroin. Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihetekonaisuudet: viestintä- ja mediaosaaminen, kestävä kehitys, teknologia ja yhteiskunta

GE4 Aluetutkimus

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kartografian perusteet
- tuntee maantieteellisen paikkatietojärjestelmien periaatteita ja sovellusmahdollisuuksia
- osaa kerätä tiettyyn alueeseen liittyvää tietoa eri tavoin, kuten kenttähavainnoinnin, kyselyn tai haastattelun avulla sekä kartastoista, kartoista, tilastoista ja muista lähteistä
- osaa käyttää tietoverkkoja aineistojen hankinnassa, vuorovaikutteisessa työstämisessä ja tulosten julkaisemisessa
- osaa visualisoida alueellista tietoa karttoina, diagrammeina ja valokuvina
- osaa analysoida ja tulkita hankkimaansa aineistoa ja laatia aineiston avulla kuvauksen alueesta

- osaa tieteellisen kirjoittamisen periaatteet, kuten kriittisen lähteiden käytön ja viittaustekniikan sekä tuntee tekijänoikeudet

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan paikkatietojärjestelmien sekä kartografian perusteisiin ja sovellusmahdollisuuksiin. Kurssilla tehdään oma aluetutkimus tieteellisen kirjoittamisen periaatteiden mukaan, jossa tarkastellaan alueen sijaintia, kokoa, luonnonoloja, väestöä ja asutusta. Tutkimuksessa tulee selvittää myös alueen maankäyttöä, elinkeinoja, luonnonvaroja, liikennettä ja palveluita. Lisäksi tarkastellaan tutkimusalueen mahdollista jakoa osa-alueisiin sekä alueen ongelmia ja kehittämismahdollisuuksia. Mahdollisuuksien mukaan tutkielman tekemisessä hyödynnetään erilaisia maantieteellisiä lähdeaineistoja mm. kentällä suoritettua havainnointia, erilaisia karttoja, kuvia, tilastoja, painettua kirjallisuutta sekä digitaalisessa muodossa olevia lähteitä.

Arviointi

Kurssi arvostellaan numeroin. Arviointi perustuu mahdollisiin kirjallisiin kokeisiin, opiskelun edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan tuotosten arviointiin.

Aihekokonaisuudet: viestintä- ja mediaosaaminen

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

GE5 GIS-kurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu verkko-opiskeluun
- syventää kartografian perusteitaan
- osaa tulkita teemakarttoja ja topografisia karttoja
- osaa hankkia aineistoa teemakarttoja varten erilaisia tietolähteitä apuna käyttäen
- osaa tehdä uusia teemakarttoja paikkatieto-ohjelmistolla

Sisällöt

Kurssilla kerrataan kartografian ja paikkatietojärjestelmän perusteet. Paikkatietojärjestelmän soveltamista harjoitellaan MapInfo -paikkatieto-ohjelmistolla. Tehtäviä tehdään sekä oppikirjan että verkkomateriaalin avulla. Opiskelijat osallistuvat ryhmäkeskusteluihin verkkosivuilla. Kurssilla tehdään

pienimuotoinen tutkielma, jossa tuotetaan teemakarttoja paikkatieto-ohjelmiston avulla.

Arviointi

Arviointi perustuu oppilaiden tuotoksiin. Kurssista saa suoritusmerkinnän.

GE6 Kehitysmaa- ja globalisaatio -kurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kehitysmaantieteen perusteita ja erilaisten kehitysmaiden tilanteeseen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa vertailla olosuhteita erilaisissa kehitysmaissa
- tuntee Suomen kehitysyhteistyön periaatteet
- kiinnostuu kehityskysymyksistä ja miten niihin voi vaikuttaa
- ymmärtää globalisaatioon liittyviä käsitteitä mm. kriittinen / mediakriittinen kansalainen, maapallon rajalliset resurssit ja muuttuva talous
- tutustuu YK:n vuosituhattavoitteisiin

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan eri maanosien kehitysmaihin, niiden historiaan, talouteen, kulttuuriin, väestötilanteeseen ja kehityksen ongelmakohtiin. Tutustutaan siihen, miten kehitysmaita avustetaan globaalisti sekä yksittäisen valtion että kansalaisjärjestöjen toimesta. Käydään läpi Suomen ja kehitysmaiden suhteita.

Tuetaan kasvamista globaaliin vastuuseen tutustumalla mm. ihmisoikeuksiin, maailman rauhantilanteeseen, ihmisten tasa-arvoon ja kestävään kehitykseen. Syvennetään opiskelijan tietoa YK:n kahdeksasta vuosituhattavoitteesta.

Työtavat sisältävät luentoja, harjoituksia, draamakasvatusta, videoanalyysia, median käyttöä sekä projektityöskentelyä mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Arviointi perustuu tuntityöskentelyyn ja opiskelijan tuotoksiin. Kurssista saa suoritusmerkinnän.

FYSIIKKA

Fysiikka on empiirinen luonnontiede, jossa luonnon perusrakennetta ja -ilmiöitä pyritään ymmärtämään ja selittämään käyttäen luonnosta kokeellisin menetelmin saatavaa tietoa. Tavoitteena on löytää luonnossa yleispäteviä lainalaisuuksia ja esittää ne matemaattisina malleina.

Fysiikan opiskelulle luonteenomainen kokeellisuus voi olla aihepiirin, opetuksen vaiheen ja välineiden mukaan opiskelijoiden omakohtaista työskentelyä, opettajan esittämiä demonstraatioita, vierailujen, videoiden tai vain kerronnan kautta tapahtuvaa toimintaa. Kokeellisuudella tuetaan opiskelijaa omaksumaan uusia luonnontieteellisiä käsitteitä, periaatteita ja malleja. Fysiikan opiskelu kehittää opiskelijan kokeellisen työskentelyn ja yhteistyön taitoja. Kokeellisuus auttaa opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteiden luonnetta ja tukee luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä.

Opiskelija oppii tarkastelemaan luonnon rakenteita ja ilmiöitä omien aikaisempien tietojensa ja käsitystensä valossa. Hän oppii tiedostamaan ja kyseenalaistamaan ennakkokäsityksiään ja tarkentamaan maailmankuvaansa hankkimansa uuden tiedon perustella. Opiskelija oppii suunnittelemaan kokeita yhdessä ja keskustelemaan kokeellisesti hankitusta tiedosta tai aineistosta, sen käsittelystä ja mallintamisesta sekä sen luotettavuuden arvioimisesta. Opiskelijayhteisö oppii jakamaan uuden tiedon keskenään.

Luonnontieteiden opiskelussa tiedon hankkimiseen käytetään kokeellisia menetelmiä, erilaisia tiedon lähteitä sekä tapoja käsitellä tietoa. Fysikaalisen tiedon lähteenä on ensisijaisesti luonto. Koulussa luonnontieteellisen tiedon lähteinä ovat lisäksi oppi- ja tietokirjat, digitaaliset tietovarannot ja alan asiantuntijat.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa ihmisen osana luontoa ja ymmärtää fysiikan merkityksen luonnon ilmiöiden mallintamisessa
- ymmärtää kokeellisen toiminnan ja teoreettisen pohdiskelun merkityksen luonnontieteellisen tiedon muodostumisessa
- hahmottaa fysiikan merkityksen tieteessä, taiteessa, tekniikassa, kommunikaatiossa ja elinkeinoelämässä sekä ihmisen arkiympäristössä
- vaikuttaa aktiivisesti ja vastuullisesti terveellisen ja turvallisen ympäristön luomiseksi
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- pystyy ratkaisemaan luonnontieteiden ja teknologian alaan kuuluvia ongelmia fysiikan lakeja ja käsitteitä luovasti hyväksi käyttäen

- hankkii ja käsittelee tietoa yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa asiantuntijayhteisön tapaan
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia mittauksia, kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan tuloksia sekä soveltamaan niitä
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä tiedonhankinnassa sekä kykenee esittämään ja julkistamaan tietoja monipuolisella tavalla myös teknisiä apuvälineitä käyttäen
- tarkastelee fysiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä ihmistä fysiikan tietojen soveltajana, tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niiden taitavaan, eettiseen ja hallittuun käyttöön tuotteiden aikaansaamisessa ja arkielämän helpottamisessa sekä saa valmiuksia ymmärtää teknologisten sovellusten vaikutuksia.

Aihekokonaisuudet

Eri aihekokonaisuudet on merkitty kurssien kuvausten kohdalle seuraavin alaindeksinumeroin

- 1 aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys
- 2 hyvinvointi ja turvallisuus
- 3 kestävä kehitys
- 4 kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- 5 teknologia ja yhteiskunta
- 6 viestintä ja mediaosaaminen

Arviointi

Fysiikassa arvioidaan kurssikohtaisten fysiikan tietojen ja niiden soveltamistaitojen saavuttamista erityisesti matemaattisia malleja käyttäen. Arvioinnin kohteena ovat myös tiedonkäsittelytaitojen, kokeellisen työskentelyn taitojen sekä muiden opiskelua tukevien taitojen kehittyminen, kuten fysikaalisen ongelman ratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen.

Kurssit arvioidaan kirjallisten kokeiden, jatkuvan näytön, tutkielmien, esitelmien, opinnoissa edistymisen tai opiskelijan itsearviointin perusteella. Käytettävistä arviointiperusteista päätetään tarkemmin kunkin kurssin alussa. Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Hyväksytysti suoritetuista koulukohtaisista syventävistä kursseista opiskelija voi halutessaan ottaa suoritusmerkinnän. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

PAKOLLINEN KURSSI

FY1 Fysiikka luonnontieteenä

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa tyydytystä tiedon ja ymmärtämisen tarpeelleen sekä saa vaikutteita, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa kohtaan
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja osaa jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla ⁴
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta ⁴
- suunnittelee ja tekee yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita sekä kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan kokeellisesti saatua tietoa ja esittämään sitä muille ¹
- tulkitsee ja mallintaa kokeellisen työn tuloksia graafisesti
- käyttää opiskelun tukena tieto- ja viestintätekniiikkaa ⁶.

Keskeiset sisällöt

- fysiikan merkitys historian eri vaiheissa ja nykyaikana ⁴
- aineen ja maailmankaikkeuden rakenteet ja perusvuorovaikutukset ⁴
- energian, erityisesti säteilyn, sitoutuminen ja vapautuminen luonnon ja ihmisen aikaansaamissa prosesseissa ²
- kokeellisuus ja mallintaminen perustana fysikaalisen tiedon rakentumisessa, mittaaminen, tulosten esittäminen ja niiden luotettavuuden arviointi
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana
- liikkeen kuvaamisessa tarvittavat peruskäsitteet ja liikkeen graafinen esitys

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Syventävien kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- saa valmiuksia opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla
- tutkii luonnon ilmiöitä sekä mallintaa ja esittää niitä matemaattisten ja graafisten menetelmien avulla
- rakentaa fysiikan malleja ja käyttää niitä ennusteiden tekemiseen
- tutkii ja havainnollistaa malleja tieto- ja viestintätekniiikan avulla

- tutustuu klassisen fysiikan osa-alueisiin ja modernin fysiikan alkeisiin
- tutustuu fysiikan eri osa-alueisiin liittyvään teknologiaan
- tutustuu fysiikan merkitykseen yhteiskunnan eri alueilla
- tutustuu fysiikan sovelluksiin ja niihin liittyviin turvallisuustekijöihin.

FY2

Lämpö

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee lämpöön liittyvät ilmiöt
- tutkii aineen termodynaamiseen tilaan tai lämpöopin pääsääntöihin liittyviä ilmiöitä
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan kriittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon ³.

Keskeiset sisällöt

- kaasujen tilanmuutokset ja lämpölaajeneminen
- paine, hydrostaattinen paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen energia, työ, teho ja hyötysuhde
- lämpöopin pääsäännöt, sisäenergia
- energiavarat ³

FY3

Aallot

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa yleiskuvan luonnon jaksollisista ilmiöistä ja perehtyy niitä selittäviin keskeisiin periaatteisiin
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä, ääntä tai sähkömagneettisia aaltoja.

Keskeiset sisällöt

- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen interferenssi, diffraktio ja polarisoituminen
- heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valo, peilit ja linssit
- ääni, melun terveysvaikutukset ja kovalta ääneltä suojautuminen ²

FY4 Liikkeen lait

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää liikkeeseen liittyviä ilmiöitä ja käsittelee niitä selittäviä malleja
- tutkii etenemisliikkeeseen liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja perehtyy niiden avulla Newtonin lakeihin
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa.

Keskeiset sisällöt

- liikkeen mallit ja Newtonin lait
- etä- ja kosketusvoimat, erityisesti liikettä vastustavat voimat, noste
- liikemäärän säilyminen ja impulssiperiaate
- liike- ja potentiaalienergia sekä työperiaate
- värähdysliikkeen energia

FY5 Pyöriminen ja gravitaatio

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan mekaniikassa sekä statiikkaan ja pyörimiseen liittyvien ilmiöiden laskennallista hallintaa
- syventää tuntemustaan mekaniikan maailmankuvasta.

Keskeiset sisällöt

- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen
- pyörimisliikkeen mallit, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä pyörimisliike
- pyörimisen liikeyhtälö
- pyörimismäärän säilyminen
- pyörimisliikkeen energia
- ympyräliike ja ympyräliikkeen kiihtyvyys
- gravitaatio ja gravitaation alainen liike
- heittoliike ja planeettojen liike
- satelliitit ja niiden käyttö 5

FY6 Sähkö

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sähköön liittyviä peruskäsitteitä, tutustuu mittaustekniikkaan

- osaa tehdä sähköopin perusmittauksia sekä rakentaa ja tutkia yksinkertaisia virtapiirejä.

Keskeiset sisällöt

- sähköpari, sähkövirran kulku metallijohteessa
- jännitteen ja sähkövirran mittaaminen
- Ohmin laki
- Joulen laki
- vastukset, vastusten kytkennät ja Kirchoffin lait
- Coulombin laki, homogeeninen sähkökenttä ja aine sähkökentässä
- kondensaattori, kytkennät ja energia
- sähkövirran kulku puolijohteessa, esimerkkinä diodi

FY7 Sähkömagnetismi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tuntemustaan sähkömagnetismin ilmiöistä
- perehtyy sähköturvallisuuteen
- syventää tuntemustaan sähkömagneettisten ilmiöiden merkityksestä yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- magneettinen voima, magneettikenttä ja aine magneettikentässä
- varattu hiukkanen homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- induktiolaki ja Lenzin laki
- induktioilmiöitä - pyörrevirrat, generaattori ja itseinduktio
- energian siirto sähkövirran avulla
- tehollisen jännitteen ja sähkövirran mittaaminen sekä impedanssin taajuusriippuvuuden määrittäminen
- värähtelypiiri ja antenni, sähkömagneettinen viestintä
- sähköturvallisuus ²
- energiateollisuus ^{3,5}

FY8 Aine ja säteily

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu kvantittumiseen, dualismiin sekä aineen ja energian ekvivalenssiin aineen rakennetta ja rakenneosien dynamiikkaa hallitsevin periaatteina

- syventää kokonaiskuvaa fysiikan kehityksestä ja sen pätevyysalueesta luonnonilmiöiden tulkitsijana.

Keskeiset sisällöt

- sähkömagneettinen säteily
- röntgensäteily
- mustan kappaleen säteily
- valosähköilmiö
- säteilyn hiukkasluonne ja hiukkasten aaltoluonne
- atomimallit esimerkkinä Bohrin atomimalli
- kvanttuminen, viivaspektri, atomin energiatilat ja energiatasokaavio
- atomiytimen rakenne
- radioaktiivisuus ja säteilyturvallisuus ²
- massan ja energian ekvivalenssi
- ydinreaktiot ja ydinenergia ⁵
- aineen pienimmät osat ja niiden luokittelu

KOULUKOHTAISET KURSSIT

SYVENTÄVÄ KURSSI

FY9 Kertauskurssi

Kurssi on tarkoitettu suoritettavaksi viimeisenä fysiikan kurssina ennen yo-koetta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa ja palauttaa mieliin lukion fysiikan oppimäärän keskeiset sisällöt
- tutustuu ylioppilaskokeen tehtäviin sekä valmentautuu vastaamaan niihin.

Keskeiset sisällöt

- opiskeltujen kurssien perusasiat ylioppilaskokeen tehtäviä silmälläpitäen
- yo-kokeen tehtävien rakenne ja niihin vastaaminen
- fysiikan ymmärtämistä mittaavat tehtävät

SOVELTAVAT KURSSIT

FY10 Työkurssi

Tavoitteet

Harjoitellaan kokeellisia menetelmiä, joilla hankitaan tietoa luonnosta. Tutustutaan kokeellisen työskentelyn perusteisiin tekemällä fysiikan perusmittauksia ja -töitä. Tehtävät työt valitaan siten, että ne syventävät fysiikan kursseilla opittuja asioita empiirisen tutkimustyön kautta. Fysiikan työt tehdään yksin, pareittain tai suuremmissa ryhmissä. Töistä saatuja mittaustuloksia tutkitaan ja arvioidaan sekä verrataan teoreettisiin tuloksiin ja kirjallisuusarvoihin. Lisäksi laaditaan erilaisia työselostuksia ^{1,6}.

FY11 Elektroniikka

Tavoitteet

Kurssilla perehdytään peruselektroniikkaan ja -komponentteihin teorian, kytkentöjen ja mittausten avulla. Rakennetaan elektroniikkapiirejä ja tutkitaan piirien toimintaa. Piirien rakentaminen voi tapahtua kokoamalla kytkentä kytkentälevyyn, simuloimalla piiri tietokoneohjelmalla tai rakentamalla kytkentä piirilevyyn. Kurssilla pääpaino on kokeellisessa työskentelyssä. ⁵

FY12 CERN-tiedekoulu

Kurssilla osallistutaan CERN:ssä järjestettävään tiedekouluun. Lisäksi kurssin suoritukseen kuuluu tiedekoulumatkaa edeltävät ennakkotehtävät sekä tutkielman tekeminen opettajan kanssa sovittavasta modernin fysiikan aiheesta.

KEMIA

Kemian opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus välittää kuvaa kemiasta yhtenä keskeisenä perusluonnontieteidenä, joka tutkii ja kehittää materiaaleja, tuotteita, menetelmiä ja prosesseja kestävästä kehityksen edistämiseksi. Opetus auttaa ymmärtämään jokapäiväistä elämää, luontoa ja

teknologiaa sekä kemian merkitystä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnille tutkimalla aineita, niiden rakenteita ja ominaisuuksia sekä aineiden välisiä reaktioita.

Kemian opetukselle on luonteenomaista kemiallisten ilmiöiden ja aineiden ominaisuuksien havaitseminen ja tutkiminen kokeellisesti, ilmiöiden tulkitseminen ja selittäminen mallien ja rakenteiden avulla, ilmiöiden kuvaaminen kemian merkkikielellä sekä ilmiöiden mallintaminen ja matemaattinen käsittely. Monipuolisin työtavoin ja arviointimenetelmin opiskelijoita ohjataan kemian tietojen ja taitojen sekä persoonallisuuden kaikkien osa-alueiden kehittämiseen. Kemian opetuksen toteutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden opiskeluvalmiudet ja luodaan myönteinen kuva kemiaa sekä sen opiskelua kohtaan.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kemian keskeisimmät peruskäsitteet ja tietää kemian yhteyksiä jokapäiväisen elämän ilmiöihin sekä ihmisen ja luonnon hyvinvointiin
- osaa kokeellisen työskentelyn ja muun aktiivisen tiedonhankinnan avulla etsiä ja käsitellä tietoa elämän ja ympäristön kannalta tärkeistä kemiallisista ilmiöistä ja aineiden ominaisuuksista sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja merkitystä
- osaa tehdä ilmiöitä koskevia kokeita ja oppii suunnittelemaan niitä sekä osaa ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa tulkita ja arvioida kokeellisesti tai muutoin hankkimaansa tietoa ja keskustella siitä sekä esittää sitä muille
- perehtyy tieto- ja viestintätekniikan mahdollisuuksiin tiedonhankinnan ja mallintamisen välineinä
- perehtyy nykyaikaiseen teknologiaan teollisuudessa ja ympäristötekniikassa
- osaa käyttää kemiallista tietoa kuluttajana terveyden ja kestäväen kehityksen edistämiseksi sekä osallistuttaessa luontoa, ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Aihekokonaisuudet

Eri aihekokonaisuudet on merkitty kurssien kuvausten kohdalle seuraavin alaindeksinumeroin

- 1 aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäisyys
- 2 hyvinvointi ja turvallisuus
- 3 kestävä kehitys
- 4 kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus
- 5 teknologia ja yhteiskunta

6 viestintä ja mediaosaaminen

Arviointi

Kemiassa arvioinnin kohteena on kemiallisen tiedon ymmärtäminen sekä soveltamisen taito. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon kokeellisen tiedonhankinnan ja -käsittelytaitojen kehittyminen, johon kuuluvat

- havaintojen tekeminen, mittausten ja kokeiden suunnittelu ja toteutus
- työvälineiden ja reagenssien turvallinen käyttö
- tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti
- tulosten tulkitseminen, mallintaminen ja arviointi
- johtopäätösten tekeminen ja soveltaminen.

Kemiassa arvioinnin menetelminä käytetään kurssikokeita, osallistumisaktiivisuuden seuranta, kokeellista työskentelyä, työselostuksia, projektitoita, esitelmia tai tutkielmia. Käytettävistä arviointiperusteista päätetään tarkemmin kunkin kurssin alussa. Lisäksi opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti.

Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin. Hyväksytysti suoritetuista koulukohtaisista syventävistä kursseista opiskelija voi halutessaan ottaa suoritusmerkinnän. Soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä.

PAKOLLINEN KURSSI

KE1 Ihmisen ja elinympäristön kemia

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kuvan kemiasta, sen mahdollisuuksista ja merkityksestä ²
- syventää aiemmin opittujen kemian perusteiden ymmärtämistä kurssilla käsiteltävien asioiden yhteydessä
- osaa orgaanisten yhdisteiden rakenteita, niiden ominaisuuksia ja reaktioita sekä ymmärtää niiden merkityksen ihmiselle ja elinympäristölle ^{3, 4}
- tuntee erilaisia seoksia sekä niihin liittyviä käsitteitä
- kehittää tietojen esittämisessä ja keskustelussa tarvittavia valmiuksia
- oppii kokeellisen työskentelyn, kriittisen tiedonhankinnan ja -käsittelyn taitoja ^{1, 6}
- osaa tutkia kokeellisesti orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia, reaktioita ja erotus- ja tunnistamismenetelmiä sekä osaa valmistaa liuoksia.

Keskeiset sisällöt

- orgaanisia yhdisteryhmiä kuten hiilivetyjä, orgaanisia happiyhdisteitä, orgaanisia typpiyhdisteitä sekä niiden ominaisuuksia ja sovelluksia
- orgaanisissa yhdisteissä esiintyvät sidokset sekä poolisuus
- erilaiset seokset, ainemäärä, pitoisuus
- orgaanisten yhdisteiden hapettumis- ja pelkistymisreaktioita sekä protoninsiirtoreaktioita

SYVENTÄVÄT KURSSIT

KE2   Kemian mikromaailma

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee aineen rakenteen ja ominaisuuksien välisiä yhteyksiä
- osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä erilaisia kemian malleja, taulukoita ja järjestelmiä
- ymmärtää orgaanisten yhdisteiden rakenteita ja tuntee rakenteen määrityksessä käytettäviä menetelmiä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen aineiden rakenteeseen, ominaisuuksiin ja reaktioihin liittyviä ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- alkuaineiden ominaisuudet ja jaksollinen järjestelmä
- elektroniverhon rakenne ja atomiorbitaalit
- hapetuslukujen määräytyminen ja yhdisteen kaava
- kemiallinen sidos, sidosenergia ja aineen ominaisuudet
- atomiorbitaalien hybridisoituminen ja orgaanisten yhdisteiden sidos- ja avaruusrakenne
- isomeria

KE3   Reaktiot ja energia

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen reaktion tapahtumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä niiden merkityksen elinympäristössä (teollisuus) ^{3,5}
- ymmärtää energian sitoutumisen ja vapautumisen kemiallisissa reaktioissa sekä niiden merkityksen yhteiskunnassa osaa kirjoittaa reaktioyhtälöitä ja käsitellä reaktioita matemaattisesti ^{2,5}
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin, reaktionopeuteen ja -mekanismeihin liittyviä ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu
- epäorgaanisia ja orgaanisia reaktiotyyppejä, mekanismeja sekä sovelluksia
- stoikiometrisia laskuja, kaasujen yleinen tilanyhtälö
- energianmuutokset kemiallisessa reaktiossa
- reaktionopeus ja siihen vaikuttavat tekijät

KE4 Metallit ja materiaalit

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee teollisesti merkittäviä raaka-aineita sekä niiden jalostusprosesseja
- tuntee hapettimia ja pelkistimiä ja niiden käyttöä sekä osaa kirjoittaa hapettumis-pelkistymisreaktioita
- osaa sähkökemiallisten ilmiöiden periaatteet sekä niihin liittyviä kvantitatiivisia sovelluksia
- tuntee erilaisia materiaaleja, niiden koostumusta, ominaisuuksia ja valmistusmenetelmiä sekä kulutustavaroiden ympäristövaikutusten arviointiin käytettäviä menetelmiä₃
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen metalleihin ja sähkökemian liittyviä ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- sähkökemiallinen jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari ja elektrolyysi
- hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallit ja epämetallit sekä niiden happi- ja vety-yhdisteet
- bio- ja synteettiset polymeerit, komposiitit

KE5 Reaktiot ja tasapaino

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää reaktion tasapainotilan muodostumisen ja niihin liittyviä laskennallisia tasapainosovelluksia
- ymmärtää tasapainon merkityksen ja tutustuu tasapainoon teollisuuden prosesseissa ja luonnon ilmiöissä_{3,5}
- osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- reaktiotasapaino
- happo-emästasytasapaino, vahvat ja heikot protolyytit, puskuriliuokset ja niiden merkitys
- liukoisuus ja liukoisuustasapaino
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset

KOULUKOHTAISET KURSSIT

SYVENTÄVÄ KURSSI

KE6 Kertauskurssi

Kurssi on tarkoitettu suoritettavaksi viimeisenä kemian kurssina ennen yo-koetta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa ja palauttaa mieliin lukion kemian oppimäärän keskeiset asiat
- tutustuu ylioppilaskokeen tehtäviin sekä valmentautuu vastaamaan niihin.

Keskeiset sisällöt

- opiskeltujen kurssien perusasiat ylioppilaskokeen tehtäviä silmälläpitäen
- yo-kokeen tehtävien rakenne ja niihin vastaaminen

SOVELTAVA KURSSI

KE7 Työkurssi

Tavoitteet

Harjoitellaan kokeellisia menetelmiä, joilla hankitaan tietoa luonnosta. Tutustutaan kokeellisen työskentelyn perusteisiin tekemällä kemian perustöitä ja -mittauksia. Lisäksi opetellaan käyttämään kemian työvälineitä ja kemikaaleja työturvallisuuden näkökohdat huomioon ottaen.

Työt valitaan sen mukaan, mitä kursseja oppilaat ovat suorittaneet ennen työkurssia. Tehtävät työt sisältävät kvalitatiivista ja kvantitatiivista analyysiä, synteesejä (esim. suolan valmistus, esterin tai polymeerin

valmistaminen), tasapainoon liittyviä töitä, titraus, sähkökemian työ, orgaanisen kemian hapetus-pelkistystyö, liukoisuus, vesianalyysi jne. Kemian työt tehdään yksin, pareittain tai suuremmissa ryhmissä. Töistä saatuja mittaustuloksia tutkitaan ja arvioidaan sekä verrataan teoreettisiin tuloksiin ja kirjallisuusarvoihin. Lisäksi laaditaan erilaisia työselostuksia ^{1,6}. Kurssin aikana voidaan tehdä myös toiminnallinen opintokäynti ⁵.

USKONTO, EVANKELIS-LUTERILAINEN

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on perehdyttää opiskelija omaan uskontoonsa, sen kulttuuriperintöön sekä uskonnosta nousevaan eettiseen ajatteluun. Muihin uskontoihin tutustutaan niiden omista lähtökohdista käsin. Opetuksessa uskontoa tarkastellaan laajasti osana kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä yhteisön ja yksilön elämää.

Uskonnonopetus on erilaisia näkemyksiä huomioon ottavaa ja yksilöllistä vakaumusta kunnioittavaa. Oppiaineksen opetuksessa hyödynnetään viimeaikaista teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta. Koska uskonto on osa kulttuuria ja yhteiskuntaa, uskonnonopetuksella on luontaiset kytkennät myös humanistis-yhteiskunnallisiin tieteisiin ja taideaineisiin.

Uskonnonopetuksessa luodaan edellytykset ymmärtää uskontoja ja soveltaa tätä tietoa oman maailmankatsomuksen, kulttuurin ja yhteiskunnan jäsentämisessä sekä kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa käytetään hyväksi uskontojen omia lähteitä, tutkimusta ja eri medioiden välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa painottuvat aktivoivat työtavat, joiden avulla uskonnon sisältöjä liitetään opiskelijoiden kokemusmaailmaan ja autetaan heitä prosessoimaan ja sisäistämään kurssien sisältöjä ja kasvamaan asetettujen tavoitteiden suuntaan.

Opiskelun tavoitteet

Uskonnonopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- * hallitsee uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa niin, että hän ymmärtää uskonnon merkityksen ja vaikutuksen niin yksityisen ihmisen ja yhteisön elämässä kuin yhteiskunnassa ja kulttuurissakin
- * hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoa, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida erilaisia uskontoihin liittyviä kysymyksiä
- * kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan oman maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään sekä arvostaa oman kulttuurinsa ja muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä
- * kunnioittaa ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja pystyy elämään ja toimimaan eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien kanssa

monikulttuurisessa yhteiskunnassa ja maailmassa

* ymmärtää henkilökohtaisen vastuun merkityksen sekä tiedostaa erilaisten eettisten ratkaisujen taustalla vaikuttavat arvot ja niiden merkityksen

* hallitsee uskonnollisiin ja moraalisiin kysymyksiin liittyviä keskustelu- ja ajattelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia

Arviointi

Uskonnonopetuksessa arviointi kohdistuu katsomuksellisten ajattelutaitojen hallintaan, joka tarkoittaa kykyä yhdistellä, eritellä ja arvioida uskontoja, uskonnon ja kulttuurin sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutusta. Esim. aktiivinen tunneilla mukanaolo kuuntelijanakin ja keskusteluihin eteenpäin vievä osallistuminen on katsomusaineessa arviointiin vaikuttava tekijä. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan asetettujen ja omien tavoitteiden saavuttamista. Opiskelijoiden työn määrä ja laatu sekä yksilölliset taidot myös huomioidaan. Arvostelun tulee kannustaa oman työskentelyn suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

PAKOLLISET KURSSIT

UE1 Uskonnon luonne ja merkitys

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tietää

- * minkälainen ilmiökokonaisuus uskonto on? miten sitä voidaan tutkia?
- * miten ja mihin uskonto vaikuttaa ihmisen elämässä, yhteiskunnassa ja kulttuureissa?
- * Raamatun; sen ominaislaadun pyhänä kirjallisuutena, tutkimuksen ja tulkintatavat sekä kulttuurivaikutukset
- * ja tuntee pyhyiden käsitteen uskonnon keskeisimpänä asiana ja sen ymmärtämisen avulla oppii kunnioittamaan ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus

Keskeiset sisällöt

- * uskonnon määrittely ja tutkiminen
- * uskonnon ydinkysymykset
- * Raamattu pyhänä kirjallisuutena
- * yleispiirteet Raamatun synnystä ja sisällöstä
- * Raamatun tutkimus- ja tulkintatavat
- * Raamatun vaikutukset maailmankuvaan ja kulttuuriin

Aihekokonaisuudet UE1:ssä

*Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus: kulttuurin lukutaito eli käsitteitä ja tutkimuksellisia näkökulmia kulttuureihin uskontojen vaikutuksista

*Viestintä ja mediaosaaminen: uskonto mediassa; analysoiva lukutaito elokuvaan, populaarikulttuuriin, lehtiin ym.: esim. myyttien näkökulmasta; opitaan ymmärtämään nykyisten ilmiöiden uskontohistoriallista taustaa

UE2   Kirkko, kulttuuri ja yhteiskunta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tietää

- * miten kristinusko syntyi ja kirkko on muotoutunut, levinnyt ja vaikuttanut ympäristöönsä eri aikoina vuorovaikutuksessa ympäröivän kulttuurin kanssa
- * kirkon opin, jumalanpalveluselämän muotoutumisen ja vuorovaikutuksen taiteen kanssa
- * kirkon poliittisen ja sosiaalisen merkityksen historian eri vaiheissa
- * ja ymmärtää, miten kristinusko vaikuttaa erilaisina kirkkokuntina eri puolilla maailmaa
- * ja osaa analysoida erilaisten kristillisten perinteiden ilmenemistä ja ymmärtää näihin sisältyvän yhteisen, ekumeenisen perustan

Keskeiset sisällöt

- * kristillisen kirkon synty ja muotoutuminen
- * alkukirkosta idän ja lännen kirkon eroon
- * lännen kirkko keskiajalla
- * idän kirkon kehitys
- * reformaatio ja kirkkojen kehitys uudella ajalla
- * nykyinen kristikunta ja kirkkojen rooli tämän päivän maailmassa
- * kirkkojen ja uskontojen välinen vuoropuhelu

Aihekokonaisuudet UE2:ssa

* Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus: kristinuskon ja kirkon vaikutus eurooppalaisen ja pohjoismaisen yhteiskunnan ja kulttuurin syntyyn, pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan syntyyn; missä ovat nykyaikaisen sosiaalityön ja sairaanhoitotyön juuret?

* Teknologia ja yhteiskunta: minkälaisia haasteita teknologian kehitys ja sen vaikutukset yhteiskunnassa ovat olleet kirkkoille ja miten niihin on vastattu?

* Viestintä ja mediaosaaminen: lehtien lukemisessa ja TV:n katsomisessa asioiden uskonnon historiallisten sekä kirkkojen historiallisten taustojen tietäminen auttaa ymmärtämisessä; esim. paavin asema, amerikkalainen uskonnollisuus, kirkot EU-maiden kulttuureissa ja globaalien ongelmien taustana tai auttajana

UE3 Ihmisen elämä ja etiikka

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- * hallitsee eettisen kysymyksenasettelun ja ymmärtää elämänkysymysten ja eettisten pohdintojen merkityksen
- * saa käsitteellisiä välineitä eettisten kysymysten tarkasteluun
- * ymmärtää tekevänsä päivittäin moraalisia valintoja ja tietää olevansa vastuussa ratkaisuksistaan
- * saa perustiedot ihmisen elämänkysymyksistä ja ajankohtaisista etiikan aiheista ja hän osaa kytkeä ne uskonnon kannalta keskeisiin kysymyksenasetteluihin
- * ymmärtää Raamatun yhteyden elämänkysymyksiin ja etiikkaan
- * ymmärtää kristinuskon ja etiikan yhteyden, erityisesti luterilaisen etiikan keskeisen sisällön ja kirkkojen eettisten kannanottojen taustalla olevia teologisia perusteita

Kurssin sisällöt

- * ihmisen tärkeät elämänkysymykset: elämän tarkoitus, kärsimys, kuolema
- * kristillinen käsitys Jumalasta, ihmisestä, luonnosta ja pelastumisesta
- * hyvän ja pahan käsitteet
- * yksilöeettisiä kysymyksiä
- * yhteiskuntaeettisiä kysymyksiä

Aihekokonaisuudet UE3:ssa

* **Aktiivinen kansalaisuus:** yhteiskunnallisia kysymyksiä monipuolisesti unohtamatta itsenäisiä mielipiteitä ja tältä pohjalta toimimaan aktiivisesti yhteiskunnassa; miten pitäisi/voin osallistua ja vaikuttaa?

* **Hyvinvointi ja turvallisuus:** isot elämän kysymykset osana yksilön ja yhteisön hyvinvointia

* **Kestävä kehitys:** Oppilas oivaltaa oman vastuunsa kuluttajana. Tavoitteena oman toiminnan arvioiminen ja kriittinen tarkastelu. Opitaan ja tahdotaan toimia kestävän kehityksen lähtökohdista; - ympäristökysymykset luonteva osa etiikan kurssissa; - kirkon kampanjoiden hyödyntäminen: vastuuviikko, yhteisvastuu, lapsuusteetit.

* **Teknologia ja yhteiskunta:** kriittisiä näkökulmia teknologian käyttöön ja hallintaan

* **Viestintä ja mediaosaaminen:** Oppilas ymmärtää median suuren merkityksen ihmiskuvan luojana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana ja maailman muokkaajana; opitaan tarkastelemaan mediaa kriittisesti; esim. mainosten ihmiskuva, tv-sarjojen eettiset kysymykset.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

UE4 Uskontojen maailmat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- * tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- * ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden vaikutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- * ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista ja eettistä perinnettä

Keskeiset sisällöt

Kurssilla käsitellään hindulaisuutta, buddhalaisuutta, Kiinan ja Japanin uskontoja, juutalaisuutta ja islamia alla olevien teemojen näkökulmasta.

Lisäksi tarkastellaan luonnonkansojen uskontojen yhteisiä piirteitä.

- * uskontojen levinneisyys ja kannattajamäärät
- * uskontojen pyhät kirjat ja oppi
- * uskontojen eettiset ohjeet
- * uskontojen kultit ja rituaalit
- * uskontojen suuntaukset
- * uskonnot ja yhteiskunta

Aihekokonaisuudet UE4:ssa

- * **Hyvinvointi ja turvallisuus:** opitaan tuntemaan toisella tavalla uskovien ja ajattelevien ihmisten kulttuureja: erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen lisää suvaitsevaisuutta
- * **Kestävä kehitys:** oppilas oivaltaa, miten eri maailmanuskontojen eettisissä ohjeissa näkyvät kestävän kehityksen periaatteet
- * **Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus:** maailman kulttuurit uskonnon näkökulmasta
- * **Viestintä ja mediaosaaminen:** medialukutaitoa kulttuurien ja uskontojen näkökulmasta

UE5 Mihin suomalainen uskoo?

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- * tuntee uskonnon ilmenemismuodot Suomessa muinaissuomalaisesta uskonnosta nykypäivän uskonnollisuuteen
- * ymmärtää Suomen uskonnollisista ja maailmankatsomuksellisista

kysymyksistä käytyä keskustelua ja siihen liittyviä taustatekijöitä
* osaa jäsentää Suomen uskonnollisia liikkeitä niiden toiminnan ja opillisten korostusten näkökulmasta

Keskeiset sisällöt

- * muinaissuomalaisten uskonto
- * Suomen kirkkohistorian yleislinjat
- * luterilainen kirkko ja muut kristilliset kirkot nykypäivän Suomessa
- * ei-kristilliset yhteisöt Suomessa
- * kristinuskon vaikutus suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan

Aihekokonaisuudet UE5:ssa

- * **Hyvinvointi ja turvallisuus:** Erilaiset uskonnolliset yhteisöt osana suomalaista arkipäivää; - suvaitsevaisuuden lisääntymistä, - yksilön ja yhteisön hyvinvointi erilaisissa uskonnollisissa yhteisöissä
- * **Kestävä kehitys:** Kotikirkon ja seurakunnan toimintaesimerkki ja kannanotot kestävän kehityksen näkökulmasta
- * **Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus:** Suomalaisen uskonnollisuuden menneisyyden hahmottaminen auttaa ymmärtämään suomalaisen kulttuurin useita ominaispiirteitä.

USKONTO, ORTODOKSINEN

Opetuksen luonne ja yleistavoitteet

Ortodoksisen uskonnon tavoitteet on antaa opiskelijalle sekä monipuolinen että hänen ortodoksista identiteettiään tukeva uskonnollinen yleissivistys.

Sisältö pohjautuu kirkon opilliseen, liturgiseen, eettiseen, raamatulliseen, historialliseen ja kulttuuriseen ainekseen.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija hankkii uskonnollista tietoa ja kokemuksia ja miten hän kykenee muokkaamaan ja soveltamaan tietoa sekä kirjallisiin kokeisiin.

PAKOLLISET KURSSIT

UO1 Ortodoksinen maailma

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kirkon synnyn ja kehityksen sekä kirkon nykyisyyttä muovanneet tekijät
- ymmärtää oman kirkkonsa muotoutumisen historian kulussa

- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja sekä niiden historiallista ja kulttuurista merkitystä
- näkee oman uskonnollisen perinteensä osana historiallista ketjua

Keskeiset sisällöt

- varhaiskirkko
- Bysantin aika - oppi ja hallinto määräytyvät
- idän ja lännen kirkon ero
- Venäjän kirkko ja muut ortodoksiset paikalliskirkot
- lännen kirkot

Työtavat

Hankitaan eri lähteistä tietoja merkittävistä kirkon vaikuttajista ja luodaan kokonaiskuvaa kehityslinjoista opettajan esityksen ja itsenäisen työskentelyn avulla.

Arviointi

Opettajan havainnointi; opiskelijan tuotokset: Arviointi, analyysi, synteesi suullisesti sekä sama kirjallisesti kokeessa tai tutkielmassa asiatietojen ohella.

UO2 Uskonoppi ja etiikka

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ortodoksisen kirkon opin lähteet ja perusteet
- hahmottaa eri kirkkojen opillisia eroja ja eriävään kehitykseen johtaneita syitä
- tuntee ortodoksisen ihmiskuvan ja etiikan perusteet sekä ymmärtää, kuinka näiden pohjalta kirkko voi muodostaa eettisiä kannanottoja uusiin esille tuleviin kysymyksiin
- ymmärtää, että eri maiden ortodoksiset kirkot voivat päätyä erilaisiin eettisiin tulkintoihin

Keskeiset sisällöt

- ortodoksisen opin lähteet ja pyhän käsite
- Pyhä Kolminaisuus
- Jumalansynnyttäjä
- pyhät ihmiset ja ajan pyhittäminen
- ortodoksinen ihmiskuva
- yksilö- ja yhteisöeettisiä kysymyksiä

Työtavat

Työtavat, mm. itsenäinen työ, edellyttävät aineiston analysointia ja arviointia.

Tutkielman teko voi olla yhtenä työtavoista. Paitsi tätä objektiivista ja tietyllä tavalla

ulkokohtaista lähestymistapaa aiheeseen, tarvitaan myös hermeneuttista lähestymistä, joka syventää aiheen ymmärtämistä. Ajatuksena on, että tutkija olisi myös kokija ja voisi ymmärtää myös aiheen tunnepuolta ja nähdä sitä ikään kuin sisältä päin (tunnustuksellisuus). Tätä tavoitetta palvelee ainakin osittain audiovisuaalinen oppiaines.

Arviointi

Opettajan havainnointi, opiskelijan tuotokset: Arviointi, analyysi, synteesi suullisesti sekä sama kirjallisesti kokeessa tai tutkielman asiatietojen ohella.

UO3 Raamattutieto

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Raamatun synnyn ja rakenteen sekä taustalla vaikuttaneen kulttuurihistorian
- hahmottaa jumalakuvan kehityksen historian kulussa ja Raamatun sisällä sekä messiasodotuksen syntymisen ja täyttymisen Palestiinassa
- tuntee Raamatun käytön ortodoksisessa kirkossa ja sen liturgisessa elämässä
- ymmärtää eri Raamatun kirjojen merkityksen tämän päivän kristinuskolle ja erityisesti ortodoksiselle kirkolle sekä Raamatun merkityksen etiikan muotoutumisessa
- osaa omatoimisen Raamatun käytön

Keskeiset sisällöt

- Jumala ja ihminen Pentateukissa
- viisaukirjallisuus
- profeetat ja messiasodotus
- evankeliumin synty ja niiden erityispiirteet
- Jeesuksen henkilö
- Apostolien tekojen kuvaus kirkon ensi vaiheista
- Paavali ja hänen kirjeensä

Työtavat

Tutustutaan Raamatun tutkimuksesta kertoviin teksteihin ja itse Raamatun tekstiin. Nykyaikaan soveltamista pohditaan.

Tutkielma voi olla yksi osa muiden työtapojen joukossa.

Arviointi

Opettajan havainnointi, opiskelijan tuotokset: Arviointi, analyysi, synteesi suullisesti sekä sama kirjallisesti kokeessa tai tutkielman asiatietojen ohella.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

UO4 Uskontojen maailmat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailmanuskontojen ominaispiirteet
- ymmärtää uskontoihin liittyvän sisäisen monimuotoisuuden ja niiden vaikutuksen ajatteluun, kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- ymmärtää eri uskonnoissa ilmenevien ihmiselämän peruskysymysten samankaltaisuuden ja oppii arvostamaan muiden kulttuurien uskonnollista perinnettä

Keskeiset sisällöt

Kurssilla käsitellään hindulaisuutta, buddhalaisuutta, Kiinan ja Japanin uskontoja, juutalaisuutta ja islamia alla olevien teemojen näkökulmasta. Lisäksi tarkastellaan kristillisperäisiä uskontoja ja uususkontoja.

- uskontojen levinneisyys ja kannattajamäärät
- uskontojen pyhät kirjat ja oppi
- uskontojen eettiset ohjeet
- uskontojen kultit, rituaalit ja taide
- uskontojen suuntaukset
- uskonnot ja yhteiskunta

Työtavat

Tutustutaan eri uskontojen näkemyksiin mm. lukemalla näiden opeista käännösten välityksellä. Uskontotieteilijöiden tekemiä vertailuja käytetään myös hyväksi. Tutkielma voi olla yksi osa työtapoja.

Arviointi

Opettajan havainnointi, opiskelijan tuotokset: Arviointi, analyysi, synteesi suullisesti sekä sama kirjallisesti kokeessa tai tutkielman asiatietojen ohella.

UO5 Ortodoksinen Suomi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ortodoksisen kirkon historian ja nykypäivän
- ymmärtää eri kirkkojen merkityksen suomalaisessa yhteiskunnallisessa kehityksessä
- hahmottaa uskonnon ilmenemisen taiteessa

- tuntee Suomessa elävää monikansallista ortodoksista kulttuuria
- osaa jäsentää nykyistä uskonnollista tilannetta Suomessa

Keskeiset sisällöt

- suomalainen muinaisusko
- ortodoksit idän ja lännen välissä
- katolisuudesta luterilaisuuteen
- itsenäisen Suomen ortodoksinen kirkko
- maahanmuuttajien ortodoksinen perinne-ykseys ja erilaisuus
- uskonnollinen tilanne nykypäivän Suomessa

Työtavat

Hankitaan eri lähteistä tietoja kirkon historiasta ja nykypäivästä ja luodaan kokonaiskuvaa kehityslinjoista opettajan esityksen ja itsenäisen työskentelyn ohella.

Arviointi

Opettajan havainnointi, opiskelijan tuotokset: Arviointi, analyysi, synteesi suullisesti sekä sama kirjallisesti kokeessa tai tutkielman asiatietojen ohella.

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Opetuksen luonne ja opetuksen lähtökohtia

Elämäkatsomustieto on filosofiaa, ihmis-, yhteiskunta- ja kulttuuritieteitä hyödyntävä monitieteinen oppiaine. Elämäkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Inhimillisten katsomusten ja käytäntöjen katsotaan syntyvän yksilöiden, ryhmien ja traditioiden vuorovaikutuksessa.

Oppiaineen opetuksessa painotetaan ihmisten kykyä ohjata elämäänsä, tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään. Opetuksessa kartutetaan opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, toiminnallista arviointikykyä, tilannetajua, eettisiä valmiuksia, suvaitsevaisuutta sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämäkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä hahmottumista. Katsomuksellisen arviointikyvyn kehittyminen on avain hyvään elämään sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti.

Aineen yleistavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijaa identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamisessa, katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen laajentamisessa, arvostelu-, harkinta ja toimintakyvyn kehittämässä sekä kestävän

kehityksen periaatteiden, ihmisoikeuksien, myönteisen monikulttuurisuuden sekä yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sisäistämisessä.

Opetuksessa tuetaan opiskelijoiden aloitteellisuutta ja yritteliäisyyttä opinnoissaan sekä omien mielipiteiden ilmaisua ja muiden näkemysten kunnioittamista. Tavoitteena on myös tukea opiskelijoiden hyvinvointia kehittämällä valmiuksia kohdata muutoksia ja epävarmuutta.

Käytettävät työtavat ja opetusmenetelmät

Elämäkatsomustiedon opiskelussa tietoa hankitaan ja käsitellään pääasiassa kirjallisuuden, luentojen ja keskustelujen avulla, mutta myös muut tiedonhankinta- ja työskentelytavat ovat mahdollisia. Tietoa, toimintatapoja ja katsomusnäkemystä pohditaan ja analysoidaan sekä tehdään kirjallisia töitä. Lisäksi voidaan pitää kurssikoe.

Yleistä arvioinnista

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sisällöllisen tiedon omaksumisen ja katsomuksellisen ymmärryksen kehittymisen lisäksi opiskelijan valmiutta tarkastella sekä ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti, taitavasti ja luovasti. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan suvaitsevaisuutta, eri näkökulmien ja toisten katsomustapojen huomioimista. Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön, kurssikokeeseen, mahdolliseen tutkielmaan tai muihin kirjallisiin tuotoksiin. Arvioinnista sovitaan opiskelijoiden kanssa tarkemmin kurssin alussa.

PAKOLLISET KURSSIT

ET1 Hyvä elämä

Kurssilla pohditaan, mitä ovat hyvä elämä ja kestävä elämäntapa, millaisista aineksista identiteetti ja yksilöllinen elämä koostuvat ja millaiset mahdollisuudet ihmisillä on tavoitella hyvää elämää. Lisäksi pohditaan miten opiskelija voi itse vaikuttaa myönteisesti yhteisönsä hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kasvattaa kykyään sitoutua valitsemiinsä moraalisiin periaatteisiin ja haluaan toimia arvostustensa mukaisesti

- kasvattaa valmiuttaan ja haluaan välittää ja kantaa vastuuta itsestään, toisista ihmisistä, yhteiskunnasta ja luonnosta
- kehittää kykyään nähdä kokonaisuuksia yhä monimuotoisemmaksi käyvässä maailmassa ja näin vahvistaa kykyään muodostaa omaa identiteettiään ja elämäntapomustaan
- oppii arvioimaan uskomuksia ja elämäntapomuksia koskevia väitteitä
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämäntapomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tunteita suvaitsevaisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- peruskäsitteet: elämäntapomus, elämäntapomustieto, hyvä elämä, minuus, identiteetti
- hyvä elämä: ihmisen perustarpeita, maallisia ja uskonnollisia hyvän elämän malleja
- ihmisen yksilöllisen olemassaolon peruskysymykset: vapaa tahto ja valinnat, syntyminen ja kuoleminen, optimismi, pessimismi ja realismi
- elämäntapomuksen keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perheen ja ympäristön merkitys
- identiteetin muodostaminen ihmisen elämäntapomuksen aikana sekä eettiset valinnat eri elämäntapomusvaiheissa
- yksilöllinen elämä ennen sekä nykyisessä monien mahdollisuuksien yhteiskunnassa
- hyveitä ja paheita koskevia käsitteitä ennen ja nyt sekä niiden suhde elämäntapomuksiin ja tottumuksiin

ET2 Maailmankuva

Kurssilla tarkastellaan maailmankuvien eroja, maailmankuvan muodostumista sekä niiden asemaa kulttuuriperinnössämme. Kurssilla perehdytään maailman käsitteellistämisen tapoihin sekä tiedon, eri yhteisöllisten instituutioiden, median ja teknologian merkitykseen siinä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan historiallisesti merkittäviä ja nykyajassa vaikuttavia maailmankuvia sekä kasvattaa tietämystään niiden perustalla olevista uskomusjärjestelmistä
- oppii kysymään ja arvioimaan väitteiden ja uskomusjärjestelmien perusteluja
- kehittää ymmärrystään eri instituutioiden merkityksestä maailmankuvan muokkaajina ja välittäjinä
- jäsentää omaa maailmankuvaansa samalla pitäen sen avoimena mielekkäälle keskustelulle.

Keskeiset sisällöt

- maailmankuvan, maailmankatsomuksen ja elämäntapomuksen käsitteet ja niiden

keskinäinen suhde

- maailmankuvan rakenne ja ydinalueet: käsityksiä ihmisestä, yhteiskunnasta, kulttuurista ja luonnosta sekä todellisuuden rakenteesta
- maalliset ja uskonnolliset katsomukset maailmankuvan perustana: tieteiden, näennäistieteiden ja uskontojen rajankäynti
- koulu, media ja taide maailmankuvaa luovina ja välittävinä instituutioina
- länsimaisen maailmankuvan murrokset ja mullistajat
- kokemusten, arkikäsitteiden ja uskomusten synty ja tiedollinen luotettavuus
- maailmankuvien ja tiedon lähteiden järkiperäinen arviointi

ET3 Yksilö ja yhteisö

Kurssilla pohditaan yksilöä aktiivisena kansalaisena, yhteisöllisyyttä, yhteiskuntaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta. Kurssilla perehdytään oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumiseen. Lisäksi kurssilla arvioidaan mitkä yhteisölliset ja yhteiskunnalliset toimintatavat ja rakenteelliset tekijät edistävät tai vaarantavat hyvinvointia, turvallisuutta ja kestävää kehitystä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja yksilölliselle identiteetille
- oppii arvioimaan omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä ja yhteiskunnassa, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- oppii tarkastelemaan yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toimintaa osana yhteiskunnallista vallankäyttöä
- oppii arvioimaan poliittisia keinoja ja päämääriä sekä kasvattaa kykyään ja haluaan rakentamaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeudenmukaisuuden merkityksen hyvän yhteiskunnan ja tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

- ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys, yksityinen ja julkinen
- vallan käsite, vallan muodot ja valtasuhteet sekä erilaiset vaikuttamiskeinot
- teorioita yhteiskunnan rakenteesta ja muutoksesta
- hyvä kansalainen suomalaisena, eurooppalaisena ja maailmankansalaisena
- ihmisoikeudet, ihmisoikeussopimukset ja niiden historia, ihmisoikeusrikkaita kuten holokausti
- poliittiset ihanteet, ideologiat, utopiat ja demokratian muodot
- oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena, maailmanlaajuisena ja ekologisena kysymyksenä

SYVENTÄVÄT KURSSIT

ET4 Kulttuuriperintö ja identiteetti

Kurssilla vahvistetaan kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurien tuntemusta tutustumalla kulttuurikäsitteen erilaisiin tulkintoihin ja kuvaamalla kulttuurien erityispiirteitä. Henkistä ja aineellista kulttuuriperintöä pohditaan hyvän elämän lähtökohtana ja mittana sekä toisaalta jatkuvasti kehittyvänä ja muuttuvana ilmiönä. Kurssilla perehdytään sekä maailman että suomalaisen nyky-yhteiskunnan monikulttuurisuuteen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan kulttuuria merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana
- tutustuu erilaisiin kulttuuriperintöihin ja niihin liittyviin elämäntapoihin
- kehittää kykyään arvioida ihmisten käsityksiä ja tekoja suhteessa heidän omiin arvostuksiinsa ja uskomusjärjestelmiinsä
- oppii suvaitsevaisuutta erilaisia elämäkatsomuksellisia ratkaisuja ja identiteettivalintoja kohtaan
- perehtyy suomalaisen identiteetin ilmenemismuotoihin ja tiedostaa omaa kulttuuri-identiteettiään
- ymmärtää rasmin, muukalaisvihan ja syrjinnän ihmisoikeusloukkauksina.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys ennen ja nyt
- identiteetti, etnisyys ja kulttuuriperintö
- saamelaiset, suomalaiset ja eurooppalaiset kulttuuripiirteet ja niiden nykyinen merkitys
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus
- etninen ja kulttuurinen moninaisuus Suomessa ja maailmassa
- elämä monikulttuurisessa yhteiskunnassa
- etnosentrisyys sekä rasmin ja suvaitsevaisuuden historiaa

ET5 Maailman selittäminen katsomusperinteissä

Kurssilla tutustutaan henkiseen kulttuuriperintöön eri kulttuureissa ja pohditaan erilaisia tapoja selittää maailmaa myyttisissä, uskonnollisissa ja katsomuksellisissa perinteissä. Kurssilla perehdytään erilaisten katsomusten syntyyn, historiaan ja tutkimukseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää herkkyyttään arvioida arvostuksissa ja uskomusjärjestelmissä esiintyviä eroja ja yhtäläisyyksiä
- oppii arvioimaan uskomuksia ja elämäkatsomuksia koskevia väitteitä
- tuntee eri kulttuureissa vaikuttavia ja tärkeinä pidettyjä uskomusjärjestelmiä ja elämäkatsomuksellisia ratkaisuja sekä kasvattaa tietämystään niiden taustoista sekä niiden välittymisestä nykyaikajassa
- ymmärtää myyttien ja uskonnollisten käsitysten historiallisen synnyn ja nykyisen merkityksen maailman ilmiöiden selittäjinä
- oppii hahmottamaan maailman selittämistä eurooppalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt

- maailman myyttinen selittäminen ennen ja nyt
- uskonnon ja uskonnollisuuden olemus
- uskontokritiikki: sosiologinen, moraalinen, antropologinen ja psykologinen
- ateismi ja agnostismi
- sekulaarin humanismin ja vapaa-ajattelun historiaa ja nykysuuntauksia
- humanismi ja kristinusko länsimaiden katsomuksellisina perusvirtauksina

FILOSOFIA

Filosofinen ajattelu käsittelee todellisuutta, sen hahmottamista, ihmisen toimintaa siinä sekä ihmisen ja ympäristömme hyvinvointia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden yksilöllistä kehitystä ja edistää yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia, joita tarvitaan muuttuvassa ja monimutkaisessa yhteiskunnassa. Opiskeltavat tiedolliset kokonaisuudet ovat myös välttämättömiä kulttuuriperinnön ja nykykulttuurin ymmärtämisessä.

Filosofian käytännön merkitys perustuu siihen, että opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Tietojen ja taitojen erikoistumisen vastapainona filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajempia käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset todellisuudesta, arvoista ja normeista voivat muodostaa keskenään johdonmukaisia kokonaisuuksia tai olla keskenään ristiriidassa. Filosofia kehittää arvostelukykyä.

Filosofian opiskelu edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Opiskelussa annetaan tilaa opiskelijoiden yksilöllisten näkemysten muodostamiselle. Opiskelijoiden paneutuessa filosofian peruskysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat samalla muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten

pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi, vastuullisiksi ja suvaitsevaisiksi kansalaisiksi, jotka pystyvät kohtaamaan muutoksia ja epävarmuutta.

Opetuksen yleistavoitteet

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia ratkaisuja sekä hyväksyy ajatuksen, ettei kaikkiin kysymyksiin ole vastausta. Lisäksi hän kehittää viestintätaitojaan jäsentämällä puhetta ja tekstiä käsitteellisesti sekä tunnistamalla väitteitä ja niiden perusteluja. Tavoitteena on myös, että opiskelija ymmärtää erilaisten filosofisten käsitysten perusteluja, pystyy keskustelemaan niistä johdonmukaisesti ja järkevästi sekä hallitsee yleissivistävät perustiedot niin filosofian historiasta kuin nykysuuntauksistakin ja osaa suhteuttaa niitä yhteiskunnan ja kulttuurin ilmiöihin.

Työskentelytavat ja opetusmenetelmät

Filosofian opiskeluun kuuluu rakentava ja suvaitseva keskustelu. Osa filosofian teoriasta opetetaan kuitenkin luennoiden. Lisäksi tehdään pari/ryhmätöitä sekä harjoitellaan filosofisten tekstien laatimista yksin tai ryhmissä.

Yleistä arvioinnista

Filosofiassa arvioidaan käsitteiden ja teorioiden omaksumista sekä kykyä ilmaista omaa filosofista ajattelua. Opiskelijan suhde filosofisiin kysymyksiin on yksilöllinen, mutta kysymysten käsittelyn perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja järjestelmällisyys.

Arviointi perustuu jatkuvaan näyttöön, aktiiviseen keskusteluun, kurssikokeeseen tai muuhun kirjalliseen tuotantoon. Arvostelusta sovitaan opiskelijoiden kanssa tarkemmin kurssin alussa.

PAKOLLINEN KURSSI

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun

Kurssilla muodostetaan yleiskuva filosofiasta tutustumalla filosofian luonteeseen, osa-alueisiin ja niiden peruskysymyksiin. Peruskysymysten avulla selvitetään millaisia vastauksia filosofialla on mm. ihmisolemuksesta, hyvinvointia ja tietämistä koskeviin kysymyksiin. Henkiseen kulttuuriperintöömme tutustutaan merkittävien länsimaisten filosofien kautta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja, ymmärtää, miten filosofiassa käsitteellistetään todellisuutta, tietämistä, toimintaa ja arvoja
- tunnistaa erilaisia filosofisia, tieteellisiä ja arkisia käsityksiä todellisuudesta, sen tietämisestä ja siinä toimimisesta
- hahmottaa kuvailevien ja normatiivisten väitteiden eroja ja osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta
- tutustuu henkiseen kulttuuriperintöömme filosofian näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofisten kysymysten luonne ja niiden suhde käytännöllisiin, tieteellisiin ja uskonnollisiin kysymyksiin, filosofian keskeiset osa-alueet
- todellisuuden luonnetta koskevia filosofisia perusnäkökymyksiä: hengen ja aineen suhde, vapaus ja välttämättömyys
- tietoa ja tietämistä koskevia filosofisia perusnäkökymyksiä ja niiden suhde tieteellisiin ja arkisiin näkökulmiin: tieto, totuus ja perustelu, käsitteellisen ja kokemuksellisen suhde tiedon muodostumisessa
- yksilön ja yhteiskunnan suhde filosofisena kysymyksenä, oikeudenmukaisuuden ja vapauden käsitteet
- hyvän ja oikean käsitteet, toimintaa ohjaavien moraalisten arvojen luonne ja suhde tosiasioihin sekä muihin arvoihin kuten kauneuteen, hyvää elämää ja onnellisuutta koskevia filosofisia näkökymyksiä

SYVENTÄVÄT KURSSIT

FI2 Filosofinen etiikka

Kurssilla käsitellään kulttuuri-identiteettiimme kuuluvia arvoja, normeja, moraalialia sekä etiikkaa ja sen ongelmia ja teorioita. Lisäksi pohditaan hyvään elämään, kestävään kehitykseen sekä teknologian kehittämiseen ja käyttöön liittyviä kysymyksiä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan tärkeimpiin ongelmiin, käsitteisiin ja teorioihin
- osaa arvioida elämää, ihmisen toimintaa, teknologian kehittämistä ja kestäväää elämäntapaa moraalisisista näkökulmista sekä perustella arvioitaan etiikan käsittein
- kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja perusteitaan filosofisen etiikan välinein
- oppii kriittisyyttä ja suvaitsevaisuutta niin itseä kuin toisia kohtaan.

Keskeiset sisällöt

- moraalit ja sitä pohtiva soveltava ja normatiivinen etiikka sekä metaetiikka
- moraalisia arvoja ja normeja koskevien vakaumusten erilaiset perustat, moraalien suhde oikeuteen ja uskontoon, järjen ja tunteiden asema moraalissa vakaumuksissa
- moraalisten arvojen ja normien objektiivisuus ja subjektiivisuus, kysymys eettisten perusteiden tiedollisuudesta ja eettisten totuuksien mahdollisuudesta
- klassisen hyve-etiikan sekä seuraus- ja velvollisuusetiikan perusteet
- filosofinen etiikka ja kysymys hyvästä elämästä
- etiikka kestävässä kehityksessä ja sen haasteissa sekä teknologiassa ja sen kehittämisessä

FI3 Tiedon ja todellisuuden filosofia

Kurssilla käsitellään tietoa, tietämistä, totuutta sekä metafysiikan peruskysymyksiä. Lisäksi tutustutaan tieteelliseen tutkimukseen sekä siihen miten tieteen ja teknologian kehittyminen ovat vaikuttaneet tietoomme ja käsityksemme todellisuudesta. Kurssilla kehitetään myös omaa kriittistä ajattelua sekä täsmällistä viestintää tutustumalla loogisesti pätevään päättelyyn.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa, mitä tieto ja tietäminen ovat filosofiassa, tieteessä ja arkielämässä
- osaa arvioida, millaisia kuvia todellisuuden perusrakenteesta muodostuu filosofiassa, tieteessä ja katsomuksissa
- oppii erittelemään ja arvioimaan kriittisesti tiedollisia uskomuksia ja väitteitä
- oppii hahmottamaan tieteellisen tutkimuksen ja päättelyn luonnetta
- saa valmiuksia kohdata muutoksia ja epävarmuutta.

Keskeiset sisällöt

- metafysiikan keskeisiä kysymyksiä ja peruskäsitteitä, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta, todellisuuden rakenne luonnontieteellisen, ihmistieteellisen ja käytännöllisen tiedon valossa
- totuuden luonne ja totuusteoriat
- tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen
- tietäminen, ymmärtäminen ja tulkinta, käytännöllisen ja tieteellisen tiedon eroja ja yhtäläisyyksiä, tietäminen luonnontieteissä ja ihmistieteissä
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja sen metodologisia peruskäsitteitä
- argumentoinnin ja päättelyn perusteet

FI4 Yhteiskuntafilosofia

Kurssilla tutustutaan yhteiskuntafilosofian suuntauksiin ja syvennetään opiskelijoiden demokraattisen yhteiskunnan toimintaperiaatteiden tuntemusta. Lisäksi tarkastellaan yhteiskunnan rakenteellisia tekijöitä ja toimintatapoja, jotka edistävät tai vaarantavat ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja turvallisuutta. Kurssilla tarkastellaan myös yksilöä yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä sekä nykykulttuurin ilmiöitä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii hahmottamaan yhteiskunnan luonnetta ja sen keskeisten instituutioiden toimintaa
- osaa arvioida yhteiskunnallisen järjestyksen oikeutusta
- osaa jäsentää yhteiskunnan ja yksilön suhdetta sekä yhteiskunnallista ja poliittista toimintaa.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, ihmisoikeussopimuksia ja julistuksia
- yksilön oikeudet ja velvollisuudet, rikos ja rangaistus
- yhteiskuntajärjestyksen, vallan ja omistamisen oikeuttaminen: yhteiskuntasopimusteorioiden, anarkismi ja yhteiskunnalliset utopiat, dystopiat ja niiden toteutuminen kuten holokausti
- poliittinen filosofia: konservatismi, liberalismi ja sosialismin perusajatukset ja niiden yhteiskuntafilosofiset nykytulkinnot
- nykykulttuuriin liittyviä filosofisia kysymyksiä: sukupuoli ja sukupuolisuus, identiteetti ja identiteetin rakentuminen, toiseus, vieraus ja monikulttuurisuus

HISTORIA

Lukion historian opetus luo opiskelijalle edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja sekä auttaa häntä hahmottamaan kansainvälistä maailmaa. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova oppiaine.

Opetuksen lähtökohtana ovat historian luonne tieteenalana ja sen tiedon muodostumisen perusteet. Sen vuoksi huomiota kiinnitetään tietojen kriittiseen pohdintaan ja tulkintaan sekä pyritään ottamaan huomioon ilmiöiden moniperspektiivisyys. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos, jatkuvuus sekä syy-yhteydet. Muutoksen analyysia korostavana oppiaineena historia luo mahdollisuuksia käsitellä tulevaisuutta sekä arvioida tulevaisuuteen liittyviä

mahdollisuuksia. Opetuksessa korostetaan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä inhimillisen kulttuurin laaja-alaisuutta, kulttuurien erilaisuuden ymmärtämistä ja kansainvälisen yhteisymmärryksen merkitystä. Oman maan menneisyyttä tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tuntemaan Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset tapahtumat sekä niiden taustat ja seuraamukset
- näkee nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohdana
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historian jatkumoon ja rakentamaan näin omaa historiatietoisuuttaan
- osaa hankkia menneisyyttä koskevaa tietoa ja arvioida sitä kriittisesti sekä ymmärtää sen monitulkintaisuuden, suhteellisuuden ja syy-yhteyksien monisäikeisyyden
- osaa arvioida menneisyyden ihmisen toimintaa ja historiallisia ilmiöitä kunkin ajan omista lähtökohdista sekä nykyajan näkökulmasta
- ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden erilaisuutta
- saa aineksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan luomiseen sekä toimintaan vastuullisena kansalaisena

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteena ovat historialle ominaiset taidot ja ajattelutavat sekä oppimäärän keskeisten sisältöjen hallinta. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan valmiuteen rakentaa tiedoistaan jäsenytyneitä kokonaisuuksia, erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja tiedonlähteitä kriittisesti. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä: Kokeiden asemasta voidaan käyttää opintotehtäviä, tutkielmia ja muita vaihtoehtoisia arviointikeinoja.

PAKOLLISET KURSSIT

HI1 Ihminen, ympäristö ja kulttuuri

Kurssi tarkastelee ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta sekä tämän tuloksena tapahtunutta kulttuuriympäristön rakentumista ja kehittymistä esihistoriasta nykyaikaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ihmisen ja luonnon välisen riippuvuussuhteen osana kestävästä kehityksestä
- ymmärtää, miten ihminen käyttää luonnonvaroja toimeentulon lähteenä ja miten käyttö vaikuttaa ympäristöön ja yhteiskuntarakenteeseen
- tuntee tuotantotalouden kehityslinjat ja vaikutukset elämäntapaan
- tietää väestönkasvun pääpiirteet ja siihen vaikuttavat tekijät
- saa kokemuksen, miten historia on vaikuttanut oman elämän kulkuun ja kulttuurivaikutteisiin

Keskeiset sisällöt

Esihistoria - pyyntikulttuurin aika

- ihmisen kehitysvaiheet
- keräilijöiden ja metsästäjien elämäntapa
- inarilaisen esihistorian piirteiden tunnistaminen

Maanviljely ja sen aiheuttamat muutokset

- työnjako ja kulttuurien synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit

Välimeren talousalue antiikin aikana

- Kreikan talouselämä
- Rooma - miljoonakaupunki ja imperiumi
- orjuus ja antiikin tekniikka

Keskiajan talous- ja yhteiskuntajärjestelmä

- feodaaliyhteiskunta
- keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki

Löytöretket

- löytöretkien edellytykset ja seuraukset
- maailmantalouden syntyminen

Teollistuva maailma

- tekniset innovaatiot
- muutoksen sukupuolten työnjaossa
- yhteiskunnalliset muutokset ja ympäristövaikutukset
- muutokset kaupunkirakenteessa

Globaali kulutusyhteiskunta

- raaka-aineiden ja markkinoiden jakaminen
- massatuotanto ja kulutusyhteiskunta
- sosialistinen suunnitelmatalous
- kolmannen maailman muotoutuminen
- kasvun rajat ja uudet haasteet

Aihekokonaisuudet

Kestävä kehitys

Teknologia ja yhteiskunta

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin.

HI2 Eurooppalainen ihminen

Kurssi tarkastelee eurooppalaisen kulttuurin keskeisiä saavutuksia sekä eurooppalaisen ihmisen maailmankuvan muutosta ja sen taustalla vaikuttanutta tieteellistä ja aatehistoriallista kehitystä. Kurssilla tutustutaan eurooppalaisen kulttuurin tuotoksiin erityyppisen historiallisen lähdeaineiston kautta. Kulttuuri ymmärretään laaja-alaisena käsitteenä. Lisäksi opitaan mieltämään oman kotiseudun piirteet omaleimaiseksi osaksi eurooppalaista elämänmuotoa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mistä eurooppalaisuus rakentuu, tutustumalla Euroopan keskeiseen kulttuuriperintöön
- ymmärtää tieteen saavutusten merkityksen maailmankuvan muokkaajana
- osaa analysoida kulttuuri-ilmiöitä aikakautensa ilmentäjinä
- tuntee yhteiskunnallisen kehityksen taustalla vaikuttavia aatehistoriallisia virtauksia
- tuntee eri aikakausien elämäntapoja ja maailmankuvaa
- tunnistaa oman kulttuuriperinnön piirteitä kurssin viitekehityksessä
- antaa arvon kansalliselle ja lappilaiselle elämänmuodolle ja saamelaiskulttuurille

Keskeiset sisällöt

Antiikin aika

- demokratian synty
- antiikin kulttuuri

Keskiajan yhtenäiskulttuuri

- keskiajan maailmankuva
- uskonnon merkitys kulttuurissa

Uuden ajan murros

- renessanssi ja tiedon vallankumous
- uskonpuhdistus
- barokki itsevaltiuden ja vastauskonnonpuhdistuksen ilmentäjänä
- luonnontieteellisen maailmankuvan synty

Valistuksen aikakausi

- valistusfilosofia ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja taiteeseen
- Yhdysvaltain itsenäistyminen ja Ranskan suuren vallankumouksen aatteellinen perintö

Aatteiden vuosisata

- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset

- tiede uskonnon haastajana
- porvariston vuosisata

Nykyaika

- populaarikulttuurin pirstoutuminen ja mediamaailman synty
- populaarikulttuurista massaviihteeksi

Aihokokonaisuudet

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Viestintä ja mediaosaaminen

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin. Arviointiin vaikuttaa koemenestys, tuntiaktiivisuus, jatkuva näyttö ja omien tuotosten laatu.

HI3 Kansainväliset suhteet

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä tapahtumia, taustoja ja muutoksia 1800-luvun lopulta lähtien. Kurssilla analysoidaan kansainvälisen politiikan ilmiöitä taloudellisen, aatteellisen ja valtapoliittisen kilpailun perusteella. Yhtenä kurssin keskeisenä näkökulmana on diktatuurin ja demokratian vastakkain asettelu. Lisäksi kurssi tarjoaa hyvät eväät päivänpoliittisen uutisaineksen taustojen ymmärtämiselle.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan pääpiirteitä ja teoriaa
- ymmärtää kansainvälisten yhteistyörakennelmien ja vastakkainasettelujen perusteita
- ymmärtää aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen vaikutuksen kansainvälisten suhteiden historiassa
- aktivoituu uutistarjonnasta ja pystyy oivaltamaan median välittämän informaation taustoja
- osoittaa eri työtavoin, että pystyy analysoimaan ajankohtaisia uutistapahtumia kurssin antamaa taustaa vasten

Keskeiset sisällöt

Suurvaltojen ylivalta-yritykset

- kansainvälisen politiikan peruskäsitteet
- imperialismin teoria ja käytännöt
- ensimmäinen maailmansota ja sen vaikutukset kansainväliseen politiikkaan

Maailmansotien välinen aika ja toinen maailmansota

- eurooppalaiset ääriliikkeet, demokratian kriisi ja kansanvainot

- ihmisoikeudet, joukkotuhonta, holokausti ja muut kansanvainot
- toinen maailmansota seurausilmiöineen
- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja sen merkitys sekä muut keskeiset ihmisoikeussopimukset

Kylmä sota

- kylmän sodan teoriat: Yhdysvallat ja Neuvostoliitto kaksinapaisen maailman johtajina
- kylmän sodan ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset rintamat
- kylmän sodan kriisien luonne
- Saksa kylmän sodan näyttämönä
- Kiinan rooli kansainvälisessä politiikassa

Uusi epävarmuuden aika

- Neuvostoliiton hajoaminen ja kaksinapaisuuden purkautuminen
- kansainväliset rauhanpyrkimykset
- kolmas maailma osana kansainvälistä politiikkaa
- Lähi-idän ongelmakenttä
- Yhdysvaltain aseman muutos kansainvälisessä politiikassa
- uudet kansainväliset rakenteet

Aihokokonaisuudet

Hyvinvointi ja turvallisuus

Viestintä- ja mediaosaaminen

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin. Arvioinnissa otetaan huomioon myös harrastuneisuus.

HI4 Suomen historian käännekohtia

Kurssilla analysoidaan Suomen historian keskeisiä muutoksia ja kehityslinjoja 1800-luvulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelukohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman muuttuminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä taloudelliset ja kulttuuriset muutokset.

Tavoitteet

Ruotsin ajan perintö

Vallanvaihdos

- Suomen liittäminen Venäjään
- autonomian synty

Suomalaisuuden synty ja kansallinen herääminen

- aatteellinen ydin ja keskeiset vaikuttajat

Yhteiskunnallinen ja taloudellinen murros

- sääty-yhteiskunnan hajoaminen ja kansalaisyhteiskunnan synty

- sortokaudet ja kansanvallan synty

Suomen itsenäistymisprosessi

- Suomen itsenäistyminen
- sisällissota
- hallitusmuoto

Kahtiajaosta eheytymiseen

- oikeistoradikalismien nousu
- elintason nousu
- kulttuurista kulutustavaraa

Toinen maailmansota seurauksineen

- sodat ja jälleenrakentaminen
- oma kotiseutu sotien puristuksessa; tuho ja jälleenrakentaminen
- ulkopoliittikan muutos

Hyvinvointivaltion rakentaminen

- rakennemuutos
- 1960- ja 1970-lukujen kulttuurinen ja yhteiskunnallinen muutos

Suomen uusi kansainvälinen asema

- kytkeytyminen kansainväliseen talouteen kulttuurisesti, taloudellisesti ja poliittisesti
- suomalaisten tulevaisuus osana globaalia järjestelmää

Aihokokonaisuudet

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Viestintä ja mediaosaaminen

Arviointi

Kurssi arvostellaan numeroin.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

HI5 Suomen vaiheet esihistoriasta autonomian aikaan

Kurssi tarkastelee Suomen historian keskeisiä kehityslinjoja ennen vuotta 1809 sekä suomalaista kulttuuriperintöä. Paikallinen monikulttuurinen perintö tuo kurssille oman värinsä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maamme kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- ymmärtää suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin

- oppii arvostamaan suomalaistan kulttuuriperintöä
- oppii arvostamaan paikallista kulttuuriperintöä
- oppii yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta

Keskeiset sisällöt

Esihistoria

- esihistoria ja tulkinnat suomalaisten ja saamelaisten alkuperästä
- asutus, elinehdot, uskonnot ja uskomukset sekä ulkoiset yhteydet

Suomen liittyminen länsieurooppalaiseen kulttuuriyhteisöön keskiajalla

- Suomi idän ja lännen välimaastossa
- sääty-yhteiskunnan synty
- asutus, elinkeinot, uskonnolliset ja poliittiset muutokset

Uuden ajan uudet tuulet

- uskonpuhdistus ja keskusvallan voimistuminen

Suurvaltakausi

- suurvaltakauden vaikutukset Suomessa
- talous, väestö ja koulutus

Vapauden ja hyödyn aika

- kulttuurinen ja taloudellinen kehitys
- kustavilaiset uudistukset
- kansallisen tietoisuuden ensimmäiset askeleet

Aihekokonaisuudet

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Arviointi

Kurssi arvostellaan numeroin.

HI6 Kulttuurien kohtaaminen

Kurssilla tarkastellaan valinnaisesti jonkun tai joidenkin kulttuuripiirien ominaispiirteitä ja nykyaikaa sekä kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Käsiteltävät kulttuurialueet valitaan Euroopan ulkopuolelta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kulttuurin peruskäsitteitä ja oppii ymmärtämään omasta kulttuuristaan poikkeavan kulttuuriarvomaailmaa
- ymmärtää henkisen kulttuurin, yhteiskuntarakenteen, talouselämän ja luonnonolojen keskinäisen riippuvuuden

- oppii analysoimaan kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa
- osaa ottaa huomioon kulttuuritaustojen erilaisuuden vuorovaikutustilanteissa
- osaa hyödyntää mediaa tietojen hankinnassa ja tietojen arvioinnissa

Keskeiset sisällöt

Tarkasteltavaksi kulttuurialueeksi valitaan yksi tai useampia seuraavista:

Afrikka	Japani
arktiset kulttuurit	Kiina
Australia ja Oseanian alkuperäiskulttuurit	Korea
Intia	Latinalainen Amerikka
islamilainen maailma	Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit

Aihekokonaisuudet

Viestintä ja mediaosaaminen

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin.

YHTEISKUNTAOPPI

Yhteiskuntaoppi antaa perustietoja yhteiskunnasta ja syventää käsitystä yhteiskunnan toiminnasta. Yhteiskunnan rakennetta ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan, Euroopan ja maailman näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteiden sisällöistä. Se luo opiskelijoille edellytyksiä aktiiviseen ja kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Opetus perustuu keskeisiin yhteiskuntaeettisiin arvoihin, kuten oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoon, sosiaaliseen vastuuseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, työn ja yrittäjyyden arvostukseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Aihekokonaisuuksiin paneudutaan joustavasti ja soveltuvien osien.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

*ymmärtää yhteiskunnan olemuksen historiallisen kehityksen tuloksena

*tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin

*hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön

- *on selvillä vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista kansalaisyhteiskunnassa ja osaa myös käyttää vaikutusmahdollisuuksiaan
- *pystyy hankkimaan ajankohtaista tietoa eri lähteistä sekä arvioimaan kriittisesti verbaalista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- *kykenee muodostamaan itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- *saa edellytyksiä vastuuntuntoisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja suvaitsevan yhteiskuntakäsityksen rakentamiseen

Arviointi

Yhteiskuntaopin oppimisen arvioinnissa huomio kiinnitetään oppimäärän asiasisällön ja keskeisten käsitteiden hallintaan, opiskelijan valmiuteen ilmaista tietonsa jäsentyneesti sekä arvioida ja tulkita yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota kriittisesti. Näitä valmiuksia arvioidaan kurssien yhteydessä monipuolisten koetehtävien avulla. Samoin arvioinnissa otetaan huomioon jatkuva näyttö ja innostuneisuus työntekoon. Yhteiskunnallinen harrastuneisuus parantaa tuloksia.

PAKOLLISET KURSSIT

YH1 Yhteiskuntatieto

Kurssi perehdyttää valtiolliseen ja yhteiskunnalliseen järjestelmään ja keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet
- *tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja vaikuttamismahdollisuudet
- *omaksuu tasapainoisen ja analyttisen näkökulman yhteiskuntaan
- *tuntee hyvinvoinnin perusteet
- *tuntee yhteiskunnan omakseen

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan kehitys

- *Suomen väestörakenne, oman kunnan väestörakenne
- *hyvinvointivaltion rakentaminen
- *hyvinvointivaltion mahdollisuudet

VALTA

*valta käsitteenä ja vallankäytön muodot

*poliittiset järjestelmät

VAIKUTTAMINEN

*demokratia ja kansalaisyhteiskunta

*globaali vaikuttaminen

*vaikuttamisen haasteet

OIKEUSVALTIO JA TURVALLISUUSJÄRJESTELMÄT

*perusoikeudet

*tuomio- ja järjestysvalta

*turvallisuuspolitiikka ja vaihtuvat uhkakuvat

SOSIAALIPOLITIIKKA

*tarkoitus, tehtävät ja muodot

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin. Harrastuneisuus tukee koenäyttöjä.

Aih kokonaisuudet

Kaikissa kokonaisuuksissa on yhtymäkohtia tähän kurssiin.

YH2 Taloustieto

Kurssi johdattaa ymmärtämään talouselämän periaatteita ja pohjautuu taloustieteisiin. Kurssi käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kuluttajan, yritysten ja valtioiden näkökulmista. Asoihin perehdytään tilastojen ja muiden lähteiden avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että, opiskelija

*tutustuu kansantalouden keskeisiin perusteisiin, käsitteisiin ja teorioihin

*tutustuu Suomen ja kansainvälisen talouselämän nykytilaan ja tulevaisuuden näkyymiin

*saa taitoja tehdä jokapäiväisiä taloudellisia päätöksiä

*osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta

*tuntee työnteon ja yrittäjyyden merkityksen kansantaloudelle

Keskeiset sisällöt

Suomalaisten elinkeinot

*alkutuotanto

*teknologia ja teollistuminen

*palveluyhteiskunta

Taloudellinen toiminta ja yritykset

*talouden peruskäsitteet

- *kysyntä, tarjonta ja tasapaino markkinatalouden perusteina
- *kilpailu ja sen muodot
- *yritystoiminta ja kuluttaja
- Talouselämän vaihtelut ja häiriöt
- *taloudellinen kasvu
- *keynesiläisyys ja monetarismi talouden häiriöiden vaihtoehtoisina ratkaisumalleina
- Rahapolitiikka ja rahoitusmarkkinat
- *markkinoiden vapautuminen
- *rahoitusmarkkinoiden rakenne
- *rahapolitiikka ja korko
- Julkinen talous ja talouspolitiikka
- *verotus ja finanssipolitiikka
- *politiikka ja markkinavoimat
- *tulopolitiikka
- Suomi kansainvälisessä kaupassa
- *kansainvälistyvä talous ja Suomi
- *globalisaation vaikutuksia
- Suomen talouden tulevaisuudennäkymät
- *uhkatekijät, mahdollisuudet ja kasvun rajat
- *alueiden Suomi, Lappi osana kansantaloutta ja globaalitaloutta

Arvointi

Kurssi arvioidaan numeroin

Aihekokonaisuudet

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäminen

Kestävä kehitys

Teknologia ja yhteiskunta

SYVENTÄVÄT KURSSIT

YH3 Kansalaisen lakitieto

Kurssi antaa perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja opettaa opiskelijaa valvomaan omia oikeuksia sekä hoitamaan yksinkertaiset oikeustoimet itse.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on , että opiskelija

*oppii perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista

*saa perustiedot Suomen tuomioistuinlaitoksesta ja kansalaisen kannalta merkittävistä kansainvälisistä tuomioistuimista

- *oppii hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- *tuntee oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana
- *kykenee löytämään ja oppii käyttämään keskeisiä oikeudellisia tiedon lähteitä
- *haluaa toimia oikein ja lainmukaisesti

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet

- *Suomen oikeushistoria
  - *oikeusjärjestys ja oikeusjärjestelmä
  - *peruskäsitteet
  - *oikeudellisen tiedon hankkiminen
- Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet
- *perheoikeus
  - *työoikeus
  - *kuluttajansuoja
  - *velka, takaus ja maksukyvyttömyys
  - *asuminen
  - *muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin

Rikos- ja prosessioikeus

- *oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- *rangaistukset
- *kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin

YH4 Eurooppalaisuus ja Euroopan unioni

Kurssi perehdyttää opiskelijat Euroopan unionin toimintaan, yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa sekä kannustaa osallistumaan ajankohtaiseen Euroopan unionista käytävään keskusteluun.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa monipuolista ja syventävää tietoa Euroopan unionista ja sen toiminnasta
- *oppii toimimaan Euroopan unionin kansalaisena
- *tuntee Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja uhkia
- *osaa hankkia Euroopan unionia ja kansalaisia koskevaa vertailevaa tietoa
- *ymmärtää Euroopan yhdentymisen vaikutuksen oman elämänsä ja Suomen poliittisen järjestelmän kannalta

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen identiteetti

*yhteiset eurooppalaiset arvot

*Euroopan unionin kansalaisuus

Vaikuttaminen ja vallankäyttö Euroopan unionissa

*Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmä

*suomalaiset osana päätöksentekojärjestelmää

*erilaiset jäsenet

Euroopan unionin alueelliset vaikutukset

*nuorten opiskelu ja työnteko unionialueella

*alueitten unioni kansalaisten näkökulmasta

Euroopan unionin haasteet

*EU:n laajeneminen

*yhteinen turvallisuuspolitiikka

*EU ja globaalit järjestelmät

Arviointi

Kurssi arvioidaan numeroin.

Aihekokonaisuudet

Kurssilta löytyy yhtymäkohtia kaikkiin aihekokonaisuuksiin. Erityisesti voi mainita seuraavat kokonaisuudet, joihin voi perehtyä soveltuvin osin:

Hyvinvointi ja turvallisuus

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Viestintä ja mediaosaaminen

PSYKOLOGIA

Psykologia on ihmisen toimintaa tutkiva tiede. Se antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia seikkoja. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologia on luonteeltaan sekä empiirinen että pohdiskeleva oppiaine. Tämä kehittää opiskelijan kriittistä ajattelua.

Opetuksessa luodaan edellytyksiä psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaaliin, kulttuuriin ja ajankohtaisiin kysymyksiin. Lisäksi opitaan ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja riippuvuutta toisistaan

Opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedon muodostumista painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen sisältöjä.

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden vuorovaikutukseen
- *hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tietää psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon mahdollisuuksia ja rajoituksia
- *ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietoaan elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tarkasteluun
- *voi edistää omaa psyykkistä kasvua ja hyvinvointia
- *osaa soveltaa tietoja opiskeluun, ajatteluun ja vuorovaikutustaitoihin
- *kykenee hankkimaan psykologista tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tiedon luotettavuutta
- *kehittää valmiuksiaan sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan, ja yhteiskunnallisten suurten ja pienten muutosten tunnistamiseen
- *ymmärtää eri kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä

Arviointi

Arvioinnissa tärkeällä sijalla on kognitiivisesti korkeatasoinen ymmärtävä osaaminen. Tiedon muokkaaminen ja kokonaisuuksien ymmärtäminen on keskeinen osa arviointia. Kyetäkseen tähän opiskelijan on hallittava perusasiat ja tieteenalalle ominainen käsitteistö ja ajattelutapa. Opiskelija siis osoittaa sen, että hän on ymmärtänyt asiat, jotka on opiskeltu ja osaa soveltaa tietoa. Kaikista kursseista arviointi annetaan numeroin.

PAKOLLINEN KURSSI

PS1 Psyykinen toiminta, oppiminen ja vuorovaikutus

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu psykologiaan tieteenä ja psykologian soveltamiseen yhteiskunnan erialueilla
- *ymmärtää eri tapoja tutkia ja selittää ihmisen toimintaa
- *tietää psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten emotio, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- *ymmärtää oppimista psykologiseen tietoon tukeutuen
- *osaa pohtia psykologisen tiedon avulla omaa opiskeluaan

*osaa soveltaa sosiaalipsykologista tietoa sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelussa ja ymmärtää itseään ryhmän jäsenenä

Keskeiset sisällöt

Psykologia tieteenä:

*psykologian tutkimuskohteet ja sovellutusalueet

*psykologisen tiedon muodostuminen

*keskeisiä psykologisia lähestymistapoja psykologisten ilmiöiden selittämiseen

Psyykkisen toiminnan luonne:

*psykologian peruskäsitteitä

*toimintaa ohjaavia psyykkisiä, biologisia ja sosiaalisia tekijöitä

Oppimisen psykologian perusteet ja sovelluksia

Sosiaalipsykologian perusteita, kuten ryhmädynamiikka, roolit ja normit

Aih kokonaisuudet

Kurssia voi syventää kaikilla aihekokonaisuuksilla koulun ja opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

PS2 Ihmisen psyykinen kehitys

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

*ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen perusteena olevia psykologisia, biologisia ja sosiaalisia taitoja

*tietää keskeisiä kehityspsykologisia teorioita ja osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa omaan elämäänsä

*ymmärtää yksilön psyykkisen kehityksen jatkuvan monimuotoisena koko elämän ajan

*ymmärtää yksilön kehitykseen liittyviä ongelmia ja ymmärtää, että kehitykseen voi vaikuttaa

*ymmärtää, miten psyykkistä kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

*yksilön psyykinen kehitys elämän eri vaiheissa

*psyykkisen kehityksen osa-alueet kehityspsykologisten teorioiden valossa

*psyykkisen kehityksen yhteydet biologisiin tekijöihin, esimerkiksi perintötekijöihin ja hermoston kehitykseen

*sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kulttuurin merkitys ihmisen psyykkisessä kehityksessä

*psyykkisen kehityksen ongelmia ja kuinka ne vaikuttavat

*psyykkisen kehityksen tutkiminen

PS3 Ihmisen tiedonkäsittelyn perusteet

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kognitiivisten perusprosessien, kuten tarkkaavaisuuden, havaitsemisen ja muistin toiminnan perusteita
- *ymmärtää vireystilan säätelyä ja sen merkitystä ihmisen hyvinvoinnin kannalta
- *ymmärtää hermoston perusrakenteen ja toiminnan periaatteita sekä niiden yhteyksiä kognitiivisiin toimintoihin
- *tietää, miten kognitiivisia perusprosesseja ja hermoston toimintaa tutkitaan

Keskeiset sisällöt

- *kognitiiviset perusprosessit
- *vireystilan säätely, nukkuminen ja uni
- *hermoston rakenne, hermosolun ja hermoverkkojen toiminta ja niiden yhteys psyykkisiin toimintoihin
- *kognitiivisen toiminnan häiriöt ja aivovauriot sekä niiden kuntoutus
- *kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimus ja sovelluksia

Aihokokonaisuudet

Hyvinvointi ja turvallisuus, aihepiiri sopii monipuolisesti tarkasteltavaksi esim. onnettomuustilanteiden yhteydessä
Viestintä ja mediaosaaminen

PS4 Motivaatio, tunteet ja älykäs toiminta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ihmisen toiminnan olevan sekä tietoisien ohjauksen että tiedostamattomien tekijöiden vaikutuksen alaisista
- *tutustuu motivaation ja emootioiden perusteorioihin ja tietää, miten ihmisen motivaatiota ja emootioita koskeva tutkimustieto syntyy niiden pohjalta
- *ymmärtää, miten motivaatio, emootiot ja kognitiiviset toiminnot muodostavat dynaamisen toimintaa ohjaavan kokonaisuuden
- *ymmärtää, miten motivaatio ja emootiot ovat yhteydessä yksilön ja yhteisön hyvinvointiin
- *ymmärtää tietoisuuden, ajattelun ja kielen merkityksen ihmisen toiminnassa
- *ymmärtää taitavan ajattelun, älykkyyden, asiantuntijuuden ja luovuuden edellytyksiä ja kehittämismahdollisuuksia yksilön ja yhteisön näkökulmasta

Keskeiset sisällöt

- *eritasoiset motiivit

- *tunteet moniulotteisina prosesseina sekä tunteiden muodostuminen, ilmeneminen ja merkitys
- *motivaation ja emootioiden perusteorioiden ja tutkimus
- *motivaation, emootioiden ja kognitiivisten toimintojen keskinäiset vaikutukset ihmisen toiminnassa
- *motivaation ja tunteiden yhteydet sosiaaliin ja kulttuuriin tekijöihin
- *motivaatioiden ja tunteiden biopsykologinen perusta
- *korkeatasoinen kognitiivinen toiminta, kuten ajattelu, ongelmanratkaisu ja päätöksenteko

PS5   Persoonallisuus ja mielenterveys

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää persoonallisuuskäsitteen laaja-alaisuuden ja tietää, millaisin tutkimusmenetelmin persoonallisuutta koskeva tieto on syntynyt
- *ymmärtää erilaisia lähestymistapoja persoonallisuuden kuvaamiseen
- *ymmärtää mielenterveyden määrittelyn vaikeuden sekä sen, miten psyykkiset, biologiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät ovat yhteydessä mielenterveyteen
- *tietää keskeisiä mielenterveyden häiriöitä ja niiden erilaisia hoitomuotoja
- *tietää psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämisen keinoja

Keskeiset sisällöt

- *persoonallisuuspsykologian keskeisiä käsitteitä, esimerkiksi minuus ja identiteetti
- *persoonallisuuden määrittely ja selittäminen psykologian eri näkökulmista
- *persoonallisuuden tutkiminen
- *mielenterveyteen vaikuttavat tekijät ja mielenterveyden häiriöt
- *psykoterapia ja lääkehoito mielenterveyden ongelmien hoidossa
- *psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitäminen

Aihekokonaisuudet

Hyvinvointi ja turvallisuus

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

MUSIIKKI

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on merkittävä osa ihmisen kulttuuria. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhte vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, sekä tukee itsetuntoa.

Opiskelija oppii ymmärtämään musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Tehtävänä on tarjota elämyksiä, taitoja ja tietoja, jotka lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä ja rohkaisevat häntä elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Musiikinopetuksessa on keskeistä opiskelijan oma ilmaisu, luovuus, vuorovaikutustaidot ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen, ajattelu ja kyky oman toiminnan arviointiin kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuisia ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja.

Musiikin tuottaminen - laulaminen, soittaminen ja musiikillinen keksintä - ja kuunteleminen ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä. Oppisisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilainen suuntautuminen ja lähtötaso. Musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikin tulee tukea ja luoda koulun kulttuuritoimintaa. Se on tärkeä osa koulun juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälisiä vuorovaikutusta.

Opiskelija saa valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikin alalla ja median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja kykenee arvioimaan sitä, sekä oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista.
- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää tietojaan musiikin eri tyyleistä, historiasta sekä musiikin teoriasta.
- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta ja toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa
- oppii ymmärtämään musiikin ja äänen merkitystä mediassa
- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- osaa asettaa musiikinopiskelulle tavoitteita ja arvioida niiden toteutumista.

Arviointi

Musiikinopetus tarjoaa useita tapoja kehittää opiskelijoiden musiikillista osaamista. Kukin opiskelija syventää musiikillisia valmiuksiaan sekä itsenäisesti että yhdessä

ryhmän kanssa. Nämä musiikinopiskelun erityispiirteet edellyttävät jatkuvaa ja monipuolista arviointia, jolla suunnataan ja tarkennetaan oppimisprosessin kulkua. Arviointi tukee myönteisesti opiskelijan musiikillista edistymistä ja hänen musiikkisuhteensa syventymistä. Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa arviointia. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

PAKOLLISET KURSSIT

MU1 Musiikki ja minä

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän pohtii oman musiikkisuhteensa kautta musiikin merkitystä ihmiselle ja ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana sekä kulttuuripalvelujen käyttäjänä.

Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ilmaisun välineenä.

Kurssilla syvennetään musiikin peruskäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla.

Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

MU2 Moniääninen Suomi

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään.

Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä.

Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisen taidemusiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman ilmaisun sekä kuuntelu- ja kommunikointivalmiuksien kehittämiseen. Sisältöjen tulee edustaa eri musiikinlajeja: populaari-, taide- ja perinnesäveltäjämusiikkia.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

MU3 Ovet auki musiikille

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta.

Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista.

Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin.

Opiskelija kehittää musisointi- ja tiedonhankintataitojaan.

MU4 Musiikki viestii ja vaikuttaa

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa.

Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja internetissä. Opiskelija tutkii myös musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

MU5 Musiikkiprojekti

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja.

Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai taiteidenvälinen projekti.

Syventävät kurssit järjestetään vuorovuosin.

KOULUKOHTAINEN SOVELTAVA KURSSI

MU6 Omaehtoinen musiikki

Kurssin tavoitteena on oman musiikkiharrastuksen ohjaajakeskeinen syventäminen.

Kurssi suoritetaan itsenäisesti ohjaajan hyväksymän toimintasuunnitelman mukaisesti.

Suorittamisesta pidetään päiväkirjaa, joka palautetaan tuotosten (esim. nauhoitus) kanssa ohjaajalle hyväksyttäväksi.

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

KUVATAIDE

Lukion kuvataideopetuksessa opiskelija oppii tulkitsemaan, arvostamaan ja arvottamaan omaa ja muiden kuvallista kulttuuria. Kuvataideopetuksen tarkoituksena on kehittää opiskelijan ymmärrystä yhteiskunnan ja ympäristön visuaalisista ilmiöistä ja niiden merkityksistä. Omakohtainen taiteellinen työskentely antaa opiskelijalle mahdollisuuden taiteesta nauttimiseen, onnistumisen kokemuksiin ja itselle tärkeiden asioiden ilmaisemiseen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan mielikuvituksen, luovan ajattelun ja assosiaatiokyvyn kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan ja perustelemaan esteettisiä ja eettisiä arvovalintojaan omassa elämässä, kuvataiteessa, mediassa ja kulttuuriympäristössä. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Opetuksessa syvennetään visuaalisen kulttuurin yleissivistyksen perusteet ja luodaan riittävät edellytykset jatko-opinnoille. Opetuksen sisältöjä ovat kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu, taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen, ympäristön suunnittelu, arkkitehtuuri ja muotoilu sekä median visuaaliset tekstit. Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, jossa taidolliset ja tiedolliset sisällöt täydentävät toisiaan. Oppisisällöistä rakennetaan teemallisia kokonaisuuksia ja opetuksessa tehdään yhteistyötä eri taiteen- ja tieteenalojen kanssa. Opetuksen lähtökohtana on opiskelijan oma kokemus, jonka pohjalta opiskelija toteuttaa monipuolisia kuvien tuottamisia tulkintaprosesseja. Oppiaineiden välistä yhteistyötä tehdään kouluympäristön viihtyvyyden ja kulttuuritoiminnan lisäämiseksi. Opiskelija hankkii projekti- ja kulttuuriosaamista työskennellessään yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa.

Inarin kunnan Ivalon lukion kuvataideopiskelijalla on oiva tilaisuus syventyä oman alueen kulttuuriin liittyviin seikkoihin: saamelaisuuteen, suomalaisuuteen jne. Inarin kuntalaisen tulee olla tietoinen, että hänen ympärillään on sekä omassa kunnassa ja

länissä, että laajemassa piirissä pohjoiskalotin kulttuuri, joka vaikuttaa hänen identiteettinsä ja johon hän voi itse vaikuttaa. Lähiympäristössä on ainutlaatuisia luonnon maisemia ja kulttuurisia resursseja, jotka ovat helposti hänen ulottavuudella. Kuvataideopetuksen on varmistettava, että opiskelija voi käyttää näitä mahdollisuuksia hyväksi.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja arvottamaan kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria omassa elämässään ja yhteiskunnassa
- tuntee kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin keskeisiä käsitteitä ja osaa käyttää niitä taideteosten, visuaalisten viestien sekä omien ja toisten töiden tulkinnessa, arvioinnissa ja työskentelyprosessin kuvailussa
- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn ja itsearviointiin sekä yhteistyöhön
- oppii valitsemaan ja käyttämään tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja, tekniikoita ja välineitä kuvallisessa ilmaisussaan
- tuntee nykytaidetta ja kuvataiteen historiaa
- ymmärtää mediakulttuuria ja sen vaikutusta ihmiseen ja yhteiskuntaan
- oppii mediatuotannon visuaalisen sisällön suunnittelua, tuottamista ja esteettistä arviointia ja osaa soveltaa mediateknologiaa omassa kuvallisessa työskentelyssään
- tuntee arkkitehtuurin, muotoilun ja esinekulttuurin visuaalista kieltä ja historiaa
- tiedostaa oman toimintansa vaikutukset luontoon, kulttuurimaisemaan, rakennettuun ympäristöön ja niitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon
- osaa käyttää ja arvostaa kulttuuripalveluja

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on pitkäkestoista ja vuorovaikutteista. Arvioinnin tulee antaa tietoa opiskelijan edistymisestä ja samalla kannustaa häntä ilmaisemaan itseään rohkeasti luottaen omaan kuvalliseen ilmaisuunsa. Kuvataideopetuksen tulee kehittää opiskelijan itsearviointitaitoja. Arvioinnin kohteina ovat työprosessit, työskentelyn tulokset, sisällölliset, ilmaisulliset ja tekniset taidot ja kyky soveltaa teoretietoa omassa ilmaisussaan. Kuvataidekurssien arvioinnissa otetaan huomioon kuvalliset ja kirjalliset yksilö- ja ryhmätehtävät, luonnokset, itsenäisesti suoritettavat tehtävät ja yleinen aktiivisuus.

PAKOLLISET KURSSIT

KU1 Minä, kuva ja kulttuuri

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee visuaalisen kulttuurin sisältöjä ja perusteita
- oppii ilmaisemaan itseään kuvataiteen keinoin ja tekemään omakohtaisia ratkaisuja
- oppii käyttämään taiteen käsitteistöä tarkastellessaan ja arvioidessaan omia, muiden opiskelijoiden, taiteen ja median kuvia
- oppii tarkastelemaan visuaalisen kulttuurin ilmiöitä kriittisesti ja tulkitsemaan niiden sisältöjä, muotoja ja merkityksiä yksilön ja yhteiskunnan kannalta sekä soveltamaan oppimaansa omassa työskentelyssään
- ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään ja yhteiskunnassa

Keskeiset sisällöt

- mitä taide on: taide yksilön ja yhteiskunnan kannalta ja erilaiset taidekäsitteet
- kuvan valta ja vallan kuva kulttuurissa
- taide kulttuurin tulkina: suomalaisuus, saamelaisuus, pohjoismaisuus, eurooppalaisuus ja Euroopan ulkopuolisia kulttuureita
- oma kuvallinen ilmaisu: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen työskentely (esim. kuvanveistos, keramiikka), digitaalisen kuvan käyttö
- kuvan rakentamisen keinot: sommittelu, muoto, väri, liike, tila ja aika
- kuvan tulkinta ja analysointi kuvallisilla ja sanallisilla keinoilla, analysointitapoihin, kuten formalistiseen, semioottiseen, ikonografiseen ja reseptioanalyttiseen tulkintaan tutustuminen

KU2 Ympäristö, paikka ja tila

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii muotoilun ja arkkitehtuurin perusteita, ilmaisutapoja, materiaalituntemusta, estetiikkaa ja suunnitteluprosesseja
- oppii ympäristön suunnittelussa ja muotoilussa tekemään havaintoja eri näkökulmista, kuten esteettiseltä ja eettiseltä sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän kehityksen kannalta
- oppii tarkastelemaan ympäristöä luonnonvaraisena, rakennettuna, sosiaalisena ja psyykkisenä ilmiönä sekä kulttuurisena viestinä
- ymmärtää yhteisö- ja ympäristötaiteen merkityksen ympäristösuunnittelussa ja laajemmin visuaalisessa kulttuurissa

Keskeiset sisällöt

- tila käsitteenä: tilan kokeminen psyykkisenä, fyysisenä ja sosiaalisena paikkana
- arkkitehtuurin ja muotoilun peruskäsitteet: mittakaava, liike, tila, suhdejärjestelmät, rakenne, väri, muoto ja materiaali
- maisema, rakennus, esine ja taideteos materiaalisena, henkisenä, esteettisenä ja oman aikansa kulttuurihistoriallisena viestinä
- arkkitehtuuri ja muotoilu kulttuurisesti kestävä kehityksen ja talouselämän näkökulmasta
- mallintaminen, havainnekuvat, pienoismallit ja materiaalikokeilut

SYVENTÄVÄT KURSSIT

KU3 Media ja kuvien viestit

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii erittelemään ja tulkitsemaan median kuvaaman maailman suhdetta kulttuuriin ja todellisuuteen
- ymmärtää kuvailmaisun vaikutuskeinoja mediassa
- oppii käyttämään erilaisia kuvia ja tekniikoita eri viestintäympäristöissä oman ilmaisunsa välineenä
- oppii analysoimaan ja kehittämään omaa mediasuhdettaan.

Keskeiset sisällöt

- kuva mediassa: kuvajournalismi, mainonta, viihteen kuvat, populaarikulttuuri, sarjakuva, www-sivujen ja tietokonepelien kuvailmaisu
- graafinen suunnittelu: taitto, typografia, kuvan muokkaus- ja siirtomenetelmät
- mediakuvien aatekriittinen ja kulttuurinen tarkastelu eri aikoina, paikoissa ja osakulttuureissa
- valokuva mediassa
- musta/valkoinen valokuvan keskeiset tekniikat: kuvaaminen, kehitys ja näyttelyä
- elokuva ja video: perinteinen ja uudistuva kuvakerronta
- visuaalisuus tuotteistamisessa ja tuotemerkkien luomisessa

KU4 Taiteen kuvista omiin kuviin

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa kuvataiteen historian pääpiirteitä teemallisesti ja kronologisesti
- ymmärtää kuvataiteen sisältöjä ja ilmaisutapoja eri aikoina ja eri kulttuureissa

- käyttää omassa ilmaisussaan hyväkseen taiteen tuntemustaan ja tutustua lähemmin piirustus- ja maalaustaiteen tekniikoihin
- oppii työskentelemään itsenäisesti ja harjaantuu pohdiskelevaan, sanalliseen itsearviointiin.

Keskeiset sisällöt

- taidekuvan tulkinta ja analyysi kuvin ja sanoin
- eri aikakausien kulttuuristen merkitysten ja käsitysten ilmeneminen kuvataiteessa
- aiheen kehittäminen ja luonnostelu osana taiteellista luomisprosessia: oppilaan oman piirustus- ja maalaustaiteen kehittämistä
- kuvan sisältö ja muoto taiteilijan ja kulttuurin viestinä, sommittelu, kuten: väri, valo, varjo ja liike sekä illusorisuus ja kolmiulotteisuus sekä pinnan rakenne ja materiaali

KU5 Nykyaiteen työpaja

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii seuraamaan ja arvioimaan nykyaiteen ajankohtaisia ilmiöitä
- oppii havaitsemaan ja oivaltamaan visuaalisia merkityksiä ympäristössä sekä soveltamaan havaintojaan omassa ilmaisussaan
- oppii ymmärtämään ja käyttämään nykyaiteen keinoja työskennellessään erilaisten ilmiöiden parissa
- harjaantuu tavoitteelliseen prosessinomaiseen työskentelyyn.

Keskeiset sisällöt

- mitä nykyaide on: nykyaiteen taustalla vaikuttavat ilmiöt ja erilaiset taidekäsitykset
- nykyaide ja kulttuurien välinen vuorovaikutus, visuaaliset alakulttuurit
- taiteiden väliset projektit koulussa tai koulun ulkopuolella
- oman produktion toteuttaminen
- visuaaliset ammatit yhteiskunnassa ja taidealan organisaatioita

KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

KU6 Keramiikan työpaja

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii arvostamaan keramiikkataiteen historiallisia ja nykypäivän ilmiöitä
- oppii keramiikkataiteen perustaidot ja -tekniikat
- oppii keramiikkataiteen peruskemian ja -turvallisuusseikat

Keskeiset sisällöt

- Käyttö- ja taide-esineiden tuotanto. Rengas- ja levytekniikat. Dreijaus. Engobe- ja lasitemaalaus.

Numeroarvostelu.

KU7 Kuvataiteen diplomikoe

- Kuvataideopiskelijoille, jotka pyrkivät jatko-opiskeluun kuvataidealalla. Kansallisella tasolla suunniteltuja tehtäviä, josta valitaan yksi. Sisältää sekä kirjallisen että käytännöllisen osa. Prosessikuvauspäiväkirja.
- Kurssi suoritetaan opetushallituksen Kuvataiteen lukiodiplomin ohjeiden mukaisesti. Kuvataiteessa lukiodiplomin muoto on portfoliomuotoinen näyttö. Ennen osallistumista diplomikurssille tulee opiskelijalla olla suoritettuna neljä lukion hyväksymää kuvataiteen kurssia.

Arvostelu opetushallituksen ohjeiden mukaisesti arvosanoin 0-5.

Syventävät ja soveltavat kurssit tarjotaan vuorovuosin.

LIIKUNTA

Liikunnanopetuksen tehtävänä on edistää terveellistä ja aktiivista elämäntapaa sekä ohjata opiskelijaa ymmärtämään liikunnan merkitys fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Liikunnan myönteiset kokemukset vahvistavat psyykkistä vireystilaa ja jaksamista koulutyössä. Liikunnassa opiskelija ilmaisee itseään ja kokee elämyksiä. Se on toiminnallinen oppiaine, jossa kehitetään opiskelijoiden fyysomotorisia ominaisuuksia sekä tuetaan heidän tasapainoista kasvuaan ja kehitystään. Liikunnan avulla vahvistetaan sosiaalisia taitoja ja yhteenkuuluvuutta, ohjataan vastuullisuuteen ja reilun pelin hengen ymmärtämiseen sekä hyviin tapoihin. Liikunnanopetus tukeutuu eettiseen ja esteettiseen arvopohjaan. Fyysisen kunnon harjoittamisen ja seurannan avulla opiskelijaa ohjataan ymmärtämään hyvän kunnon merkitys jaksamiselle ja työkyvylle. Monipuolisella liikunnan opetuksella luodaan valmiuksia omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Liikuntaa opetetaan monipuolisesti ottaen huomioon vuodenaajat ja paikalliset olosuhteet. Opetusjärjestelyinä käytetään yksilö-, pienryhmä- sekä ryhmäopetusta. Suomalaisen liikuntakulttuurin perinteet otetaan huomioon valittaessa liikuntamuotoja. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoilla opetusta eriytetään yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Opetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon turvallisuus, monikulttuurisen opiskelija-aineksen erityistarpeet sekä uskonnollinen vakaumus.

Opetuksen tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- Kehittää taitojaan ja tietojaan eri liikuntamuodoissa
- Saa valmiuksia omaehtoiseen liikuntaharrastukseen
- Osaa arvioida omaa fyysistä kuntoaan sekä asettaa itselleen tavoitteita
- Toimii hyvien tapojen mukaisesti, noudattaa sovittuja sääntöjä sekä osaa liikkua luonnonarvoja kunnioittaen
- Osaa työskennellä rakentavasti, turvallisesti ja vastuullisesti sekä itsenäisesti että ryhmissä

Arviointi

Liikunnan arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus, ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky. Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroarvosanoin. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnan oppimäärästä.

PAKOLLISET KURSSIT

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja taitoja ja tietoja sekä annetaan mahdollisuus tutustua uusiin lajeihin. Tarvittaessa opetusta eriytetään opiskelijälähtöisesti. Kurssien suunnittelussa otetaan huomioon vuodenajat niin, että pakollisten kurssien aikana pyritään harjoittamaan kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa. Opetuksessa korostetaan liikunnan vaikutusta terveyteen ja hyvinvointiin. Opiskelussa huomioidaan turvallisuus ryhmiä muodostettaessa.

LI1 Taitoa ja kuntoa

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- jatkaa peruskoulussa opittujen liikuntataitojen syventämistä ja harjoittamista
- saa ohjausta monipuoliseen liikuntaan
- saa myönteisiä liikuntakokemuksia
- ymmärtää monipuolisen fyysisen kunnon harjoittamisen periaatteet ja toimii terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävästi
- tutustuu mahdollisuuksien mukaan uusiin liikuntalajeihin

Keskeiset sisällöt

- fyysisen kunnon harjoittelu, oman fyysisen kunnon mittaaminen ja arviointi
- lihashuolto ja rentoutus
- sisä- ja ulkopalloilu, mailapelit
- voimistelu ja tanssi eri muodoissaan
- talviliikunta

- uinti ja vesipelastus
- yleisurheilu
- suunnistus ja luontoliikunta

Kurssin arviointi

Kurssin arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky.

LI2 Liikuntaa yhdessä ja erikseen

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa lajitaitojaan ja -tietojaan
- saa perustiedot kunto-ohjelman laatimiseen ja toteuttamiseen
- saa ohjausta henkilökohtaisen, terveyttä edistävän liikuntaharrastuksen aktivoimiseen
- oppii vastuulliseen toimintaan itsenäisesti ja ryhmässä
- oppii arvostamaan ja ylläpitämään terveyttä ja työkykyä
- kehittyä sosiaalisessa kanssakäymisessä

Keskeiset sisällöt

- fyysisen kunnon harjoittelu, lihahuolto ja rentoutus
- sisä- ja ulkopalloilu, mailapelit
- voimistelu ja tanssi eri muodoissaan
- talviliikunta
- kuntouinti ja vesiliikunta
- luontoliikunta
- jokin uusi liikuntalaji

Kurssin arviointi

Kurssin arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen sekä taidot, tiedot ja toimintakyky.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

Kurssien tavoitteena on opiskelijälähtöisyyden korostuminen, yhteistoiminnallisuuden edistäminen ja koulun yhteishengen vahvistaminen. Syventävien kurssien sisältöjen tarkentaminen tapahtuu opiskelijoiden kanssa yhdessä.

LI3 Virkisty liikunnasta

Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Kurssi koostuu yhdestä tai useammasta liikuntamuodosta. Opettaja tarkentaa yhdessä opiskelijaryhmän kanssa kurssin sisällön.

Kurssin arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen.

LI4 Yhdessä liikkuen

Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden yhteisiä liikuntaharrastuksia. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän yhteistoiminta. Kurssin sisältönä on vanhat tanssit tai jokin muu yhdessä toteutettava liikunta.

Kurssin arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen.

LI5 Kuntoliikunta

Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan tehostaminen, oman kunnon kohottaminen ja seuraaminen sekä jatkuvan liikunnan harrastamisen merkityksen oivaltaminen. Opiskelijat laativat henkilökohtaisen liikuntasuunnitelman kurssille, joka toteutetaan sekä itsenäisesti että ryhmässä. Opettaja tarkentaa sisällön yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

Kurssin arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan aktiivisuus, vastuullisuus ja asennoituminen.

Aihekokonaisuudet liikunnan kursseissa

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Opiskelijat osallistuvat kurssien suunnitteluun ja heitä kannustetaan itsearviointiin ja palautteen antamiseen. Tuodaan esille mahdollisuudet osallistua paikalliseen liikuntatoimintaan suorittajana, ohjaajana tai taustavaikuttajana. Kerrotaan liikunta-alan yrittäjistä ja heidän tarjoamista palveluista.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Liikunnanopetuksen yhtenä tavoitteena on tarjota jokaiselle opiskelijalle oman tasonsa mukaisia haasteita ja siten mahdollisuuksia onnistumisen elämyksiin. Näin liikunta vaikuttaa fyysisen hyvinvoinnin lisäksi myös opiskelijan henkiseen hyvinvointiin. Suorituspaikkojen kuin itse

suoritustenkin tulee olla turvallisia. Kaikkien opiskelijoiden tulee tuntea olemisensa ja tekemisensä turvalliseksi kaikissa tilanteissa. Lisäksi turvallisuuteen kiinnitetään huomiota suorituspaikoille siirtymisten yhteydessä.

Kestävä kehitys

Liikunnan tiimoilta on hyvä käydä keskustelua mm. koulumatkojen kulkemisesta ilman saastuttavia kulkuvälineitä. Lisäksi voidaan tuoda esille rakennettujen liikuntapaikkojen vaihtoehtona luonto liikuntapaikkana.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Suomalainen liikuntakulttuuri on muotoutunut omanlaisekseen. Harjoitettavien lajien kautta opiskelija voi muodostaa oman käsityksensä liikuntakulttuurista ja perehtyä myös muiden maiden liikuntakulttuuriin.

Teknologia ja yhteiskunta

Liikunnanopetus on täynnä teknologiaa välineineen ja suorituspaikkoineen. Opiskelijoiden on helppo ymmärtää teknologian vaikutus liikuntaan ja luokuntamuotoihin. Heitä tulisi ohjata teknologian hallintaan ja kriittiseen tarkasteluun liikunnassa. Opiskelijalla on myös mahdollisuus tutustua liikuntamuotoihin, jotka eivät välttämättä ole riippuvaisia teknologisista ratkaisuista.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Opiskelijaa ohjataan kriittiseen lukutaitoon liikunta-alan tietotulvassa. Tietoverkot tarjoavat runsaasti lisämateriaalia liikunnanopetuksen tueksi.

TERVEYSTIETO

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoitus on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Tämä osaaminen ilmenee tiedollisina, sosiaalisina, tunteiden käsittelyä ohjaavina, toiminnallisina, eettisinä sekä tiedonhankintavalmiuksina. Terveysosaamiseen kuuluu valmius ottaa vastuuta oman ja toisten terveyden edistämisestä. Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairautta sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmasta. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena toiminta- ja työkyynä. Lukion terveystiedon opiskelussa terveyteen ja sairauksiin liittyviä ilmiöitä tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla. Tärkeää on myös terveyttä koskeva arvopohdinta.

Pakollisen kurssin aikana opiskelija perehtyy terveyteen ja sairauksiin vaikuttaviin tekijöihin kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyyn sekä työ- ja toimintakyvyn edistämisen näkökulmasta. Keskeistä on omien terveystottumusten tarkkailu ja itsehoitovalmiuksien kehittäminen.

Syventävillä kursseilla perehdytään seikkaperäisemmin nuoren arkielämässään tarvitsemiin terveysresursseihin, terveystottumuksiin ja selviytymisen keinoihin sekä terveystietämisen käsittelyyn vastuullisen aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta. Terveystietämisen ja sairauksiin liittyviä tekijöitä ja niihin vaikutusmahdollisuuksia tarkastellaan tutkimuksen, terveydenhuollon ammattikäytäntöjen, palvelujen käytön sekä historiallisen ja yhteiskunnallisen kehityksen näkökulmasta.

PAKOLLINEN KURSSI

TE1 Terveystietämisen perusteet

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn sekä työ- ja muuhun turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista omassa elämäntavassaan ja ympäristössään
- tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyn merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta sekä oppii pohtimaan niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja yhteiskunnassa
- tunnistaa terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä
- osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveystietämiseen ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä terveystietämisen näkökulmasta
- tuntee keskeiset terveyden ja sosiaalihuollon palvelut

Sisällöt

Kurssilla käsitellään asioita, jotka liittyvät työ- ja toimintakykyyn sekä turvallisuuteen. Tällaisia ovat mm. ravitsemus, uni, lepo, kuormitus, terveystietäminen, mielenterveys, sosiaalinen tuki, työhyvinvointi, -turvallisuus, turvallisuus kotona ja vapaa-aikana ja ympäristön turvallisuus.

Seksuaaliterveys, parisuhde, perhe ja sukupolvien sosiaalinen perintö tulevat esille kurssin sisällöissä.

Kansantaudit ja yleisimmät tartuntataudit sekä niihin liittyvät riski- ja suojaavat tekijät sekä niihin vaikuttaminen kuuluvat myös kurssiin. Kuten myös sairauksien ja vammojen itsehoito, ensiapu ja avun hakeminen.

Kurssilla tutustutaan terveyseroihin maailmassa ja niihin vaikuttaviin tekijöihin.

Kurssilla on esillä terveystietojen tiedonhankintamenetelmiä sekä terveyttä koskevan viestinnän, mainonnan ja markkinoinnin kriittistä tulkintaa.

Tutustumme terveydenhuolto- ja hyvinvointipalveluiden käyttöön sekä kansalaistoimintaan kansanterveystietämisessä.

Arviointi

Arvioinnin apuna käytetään mahdollisia kurssikokeita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmää, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia, toiminnallisia tehtäviä sekä tuntityöskentelyn havainnointia.

SYVENTÄVÄT KURSSIT

TE2 Nuoret, terveys ja arkielämä

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan elämäänsä aikuisuuden ja vanhemmuuden näkökulmasta
- osaa pohtia ja tarkastella terveyteen ja sairauteen liittyviä arvoja ja arvostuksia
- osaa perustella omia valintojaan terveyden näkökulmasta ja arvioida elämäntapaan ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille
- osaa kuvata koettua terveyttä ja terveysongelmia selittäviä ilmiöitä ja niiden erilaisia tulkintoja

Sisällöt

Kurssilla käsitellään itsetuntemukseen, aikuistumiseen, sosiaalisen tuen merkitykseen perheessä ja lähiyhteisössä, vanhemmuuteen ja perhe-elämään valmentautumiseen liittyviä asioita.

Pohdimme elämänolon, mielenterveyden ylläpitämisen ja jaksamisen, masennuksen ja kriisien kohtaamisen merkitystä.

Käymme läpi ruuan terveydelliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset merkitykset sekä painonhallinnan, terveysliikunnan ja syömishäiriöt.

Fyysinen ja psyykinen turvallisuus, väkivallaton viestintä ja seksuaaliterveys ovat keskusteluiden kohteena.

Tutustumme terveysongelmia selittäviin kulttuurisiin, psykologisiin ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja niiden tulkintoihin.

Kurssilla käsittelemme myös tupakkaa, alkoholia ja huumeita yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmasta.

Arviointi

Arvioinnin apuna käytetään mahdollisia kurssikokeita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmää, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia, toiminnallisia tehtäviä sekä tuntityöskentelyn havainnointia.

TE3 Terveys ja tutkimus

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa pohtia kansanterveystieteen ja ehkäisevän terveydenhuollon kehityksen päälinjoja kansallisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa hankkia, arvioida ja tulkita terveyteen ja sairauksiin liittyvää arki- ja tutkimustietoa
- toteuttaa pienimuotoisia terveysterveys-/terveyskäyttäytymiskartoituksia omassa opiskeluympäristössään
- osaa käyttää terveydenhuollon palveluja sekä tuntee asiakkaan ja potilaan oikeudet
- osaa pohtia ja arvioida teknologisen kehityksen merkitystä terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta

Sisällöt

Kurssilla tutustutaan terveyden edistämiseen, sairauksien tunnistamiseen ja ehkäisyyn liittyviin eri aikakausien menetelmiin. Tutkitaan terveyskäyttäytymistä ja koettua terveyttä. Tähän liittyen perehdytään fyysisen ja psyykkisen työ- ja toimintakyvyn mittauksiin, ergonomiamittauksiin, työhyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Käydään läpi terveydenhuollon ja hyvinvointipalvelujen käytäntöjä sekä asiakkaan ja potilaan oikeuksia. Harjoitetaan tutkimustiedon ja median terveydestä välittämien mielikuvien kriittistä lukutaitoa. Arvioidaan ja seurataan terveystottumuksia sekä tehdään pienimuotoisia tutkimuksia.

Arviointi

Kurssin arvioinnissa käytetään mahdollisia yksilö- ja ryhmätehtäviä, esitelmää, pienimuotoisia kartoituksia ja tutkimuksia sekä toiminnallisia tehtäviä.

Aihekokonaisuudet terveystiedossa

Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys

Tuodaan esille lukuisat mahdollisuudet toimia erilaisissa vapaaehtois- ja seuratoiminnoissa liikunnan ja terveyden alalla.

Annetaan tietoa alan yrittäjyystoiminnasta Ivalossa.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Tätä aihekokonaisuutta käsitellään useassa kohdin eri terveystiedon kursseilla.

Kestävä kehitys

Käsitellään omien liikunta- ja terveystottumusten vaikutusta luontoon ja sitä kautta kestävään kehitykseen.

Kulttuuri-identiteetti ja kulttuurien tuntemus

Suomalaisten terveysolojen ja sairastavuuden vertailu muiden maiden vastaaviin auttaa opiskelijaa sijoittamaan itsensä maapallon terveyskartalle.

Teknologia ja yhteiskunta

Käsitellään teknologiaa terveyden apuvälineenä ja toisaalta uhkana ihmisen terveydelle.

Viestintä- ja mediaosaaminen

Opetellaan kriittiseen lukutaitoon terveystiedotuksessa ja kriittiseen suhtautumiseen median luomaan ihmiskuvaan ja käyttäytymismalleihin.

OPINTO-OHJAUS

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa lukio-opinnoissa ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävät tiedot ja taidot selviytyäkseen jatko-opinnoista ja työelämästä. Erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita on tuettava ja autettava myös opintoihin liittyvissä käytännön ongelmissa. Ohjaustoimintaa tulee olla koko lukioajan. Sen aikana opiskelijalle karttuu tietoja ja taitoja, joiden avulla on mahdollista suunnitella jatko-opintoja ja ammatillista suuntautumista.

Valinta- ja ongelmatilanteissa sekä päätöksentekotaitojen kehittämisessä opiskelijan tulee saada henkilökohtaista tai pienryhmäohjausta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella opintoihinsa, koulutusvalintoihinsa sekä ammatti- ja urasuunnitteluunsa, tulevaisuuteensa ja elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus käsitellä pienryhmässä asioita, jotka ovat muiden opiskelijoiden kanssa jaettavissa olevia ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelija itsenäiseksi ja vastuulliseksi, jotta hän voi laatia oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa, pystyy tunnistamaan opiskeluunsa liittyviä ongelmia ja tietää mistä saa apua näihin ongelmiin. Tavoitteena on, että opiskelija opiskelee täysipainoisesti koko lukion ajan, kehittää oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen tapojaan sekä löytää omat vahvuutensa opiskelijana.

Opiskelijaa tulee ohjata siten, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutus- ja ammatinvalintaan liittyvät hakuoppaat ja muut tietolähteet sekä osaa käyttää tietoverkoissa olevaa informaatiota jatko-opintoihin hakeutumisen tukena. Opinto-ohjauksen tehtävänä on välittää tietoa työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua eri ammatteihin ja työelämään sekä opiskeluun muissa oppilaitoksissa. Opiskelijaa tulee ohjata myös siten, että hän osaa etsiä tietoa muiden maiden opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opiskelijaa tulee ohjata ja tukea elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa. Opiskelijan tulee saada ohjausta jatko-opintojen suunnittelussa siten, että hänellä on tietoa opiskeluvaihtoehtoista lukion jälkeen ja että hän tuntee toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen keskeisen koulutustarjonnan. Tarkoituksena on, että opiskelijalla on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin lukion jälkeen. Opiskelijan tulisi pystyä arvioimaan ammatillisen suuntautumisen etsimisessä ja päätöksenteossa realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen huomioon jatko-opintosuunnitelmansa.

PAKOLLINEN KURSSI

OP1 Koulutus, työ ja tulevaisuus

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa lukio-opintojen aloittamiseen ja suorittamiseen tarvittavat tiedot ja taidot
- saa jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvät tiedot ja taidot
- mahdollisuuksien mukaan tutustuu työelämään, toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin
- tutustuu ajankohtaisiin lukio-opintoihin liittyviin kysymyksiin sekä ylioppilastutkintoon, jatko-opintoihin ja ammatti- ja urasuunnitteluun liittyviin kysymyksiin

Sisällöt

Opinto-ohjauksen kurssilla kehitetään opiskelijan omia opiskelutaitoja ja edistetään omien toimintamallien tunnistamista. Ohjauksella pyritään tukemaan opiskelijaa omien vahvuuksien tunnistamisessa ja itsetuntemuksen parantamisessa. Kurssilla tutustutaan lukio-opintojen rakentumiseen ja suunnitteluun, ylioppilastutkintoon sekä mahdollisuuksien mukaan työelämään ja jatkokoulutuspaikkoihin. Kurssilla ohjataan **opiskelija pohtimaan ammatillista ja jatko-opintoihin suuntautumistaan.** Vahvistetaan jatko-opintoihin hakeutumista ja työelämään siirtymistä.

Arviointi

Kurssi suoritetaan ensimmäisen vuoden aikana ja siitä saa suoritusmerkinnän.

Aihekokonaisuudet: hyvinvointi ja turvallisuus

SYVENTÄVÄ KURSSI

OP2 Opiskelu, työelämä ja ammatinvalinta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- parantaa itsetuntemustaan
- tutustuu työelämään ja perehtyy työelämän kannalta keskeisiin kysymyksiin

Sisällöt

Opinto-ohjauksen syventävällä kurssilla tutustutaan työelämään ja tuetaan opiskelijaa ammatti- ja urasuunnittelussa. Kurssilla painotetaan mahdollisuuksien mukaan paikallisia työ- ja elinkeinoelämän kysymyksiä. Kurssilla pyritään ohjaamaan opiskelijaa itsetuntemuksen parantamisessa.

Arviointi

Kurssista saa suoritusmerkinnän.

Aih kokonaisuudet: aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys, hyvinvointi ja turvallisuus, teknologia ja yhteiskunta

MUUT KOULUKOHTAISET SOVELTAVAT KURSSIT

BIOLOGIA-KEMIA

BK1 Biologian ja kemian tutkimus

Tavoitteet

Opiskelija oppii hankkimaan tutkimusaineistoa ja analysoimaan aineistoa sekä biologisin ja kemiallisin laborointitekniikoin. Samalla hän oppii laboroinnin eri työmenetelmiä ja töiden raportoimista sekä töiden suunnittelua. Lisäksi opiskelijalle hahmottuu biologian ja kemian riippuvuus toisistaan tieteenaloina.

Arviointi

Arviointi perustuu töiden suorituksiin ja niiden raportointiin. Hyväksytysti suoritetusta kurssista saa suoritusmerkinnän (S).

KANSAINVÄLISYYS

KV1 Kansainvälisyys 1

Tavoitteet

Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan myönteistä kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta, joiden pohjalta on mahdollista saavuttaa kulttuurien välisen toiminnan taito ja menestyä kansainvälisessä yhteistyössä. Keskeisenä tavoitteena on toimia aktiivisesti keskinäiseen kunnioittamiseen perustuvan monikulttuurisen ja kansainvälisen yhteiskunnan rakentamiseksi.

Sisältö

Kurssilla käsitellään kansainvälisiä kysymyksiä, eri maiden tapoja ja kulttuureja. Kurssilla voidaan myös opetella jonkin harvinaisen kielen alkeita, olla yhteydessä ulkomaisiin kouluihin jne. Kurssin tarkempi sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kiinnostuksen kohteiden mukaan. Toteutuksessa hyödynnetään koulun kansainvälisiä hankkeita ja yhteyksiä eri maihin ja kouluihin.

Arviointi Suoritusmerkintä S.

KV2 Kansainvälisyys 2

Tavoitteet

Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan myönteistä kulttuuri-identiteettiä sekä kulttuurien tuntemusta, joiden pohjalta on mahdollista saavuttaa kulttuurien välisen toiminnan taito ja menestyä kansainvälisessä yhteistyössä. Keskeisenä tavoitteena on toimia aktiivisesti keskinäiseen kunnioittamiseen perustuvan monikulttuurisen ja kansainvälisen yhteiskunnan rakentamiseksi.

Sisältö

Kurssilla käsitellään kansainvälisiä kysymyksiä, eri maiden tapoja ja kulttuureja. Kurssilla voidaan myös opetella jonkin harvinaisen kielen alkeita, olla yhteydessä ulkomaisiin kouluihin jne. Kurssin tarkempi sisältö suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kiinnostuksen kohteiden mukaan. Toteutuksessa hyödynnetään koulun kansainvälisiä hankkeita ja yhteyksiä eri maihin ja kouluihin.

Arviointi Suoritusmerkintä S.

NORJAN KIELI

NO1 Norjan kielen alkeiskurssi

Kurssilla tuodaan esiin norjan kielen osaamisen merkitys ja sen tuomat mahdollisuudet Pohjois-Suomessa, sekä norjan ja ruotsin kielen kielisukulaisuus. Kurssilla opitaan henkilökohtaisissa kontakteissa ja perusvuorovaikutuksessa tarvittavaa sanastoa ja painotetaan puheviestintää.

Tavoitteet:

Kurssilla painotetaan puheen ymmärtämistä, puhumista ja erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa selviytymistä. Opetellaan norjan kielelle ominaisia viestintätapoja. Harjoitellaan keskustelutilanteita liittyen kurssin sisältöön. Opetellaan kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Oppilas saa tietoa Norjan kulttuurista ja asennoituu ennakkoluulottomasti Pohjoismaiden kulttuuriin ja kansalaisiin.

Sisällöt:

Tervehtiminen, hyvästely, esittäytyminen ja tutustuminen. Keskustelutilanteita käytettäessä tai tarjotessa esimerkiksi kauppa-, pankki-, posti-, liikenne-, majoitus-, ja ateriointipalveluita.

Arviointi Suoritusmerkintä S.

NO2 Norjan kielen jatkokurssi

Kurssilla jatketaan peruskoulussa aloitettua vapaaehtoista norjan kielen opiskelua tai kurssi voidaan suorittaa myös NO1-kurssin jälkeen.

Tavoitteet

Tavoitteena on jo hankitun kielitaidon ylläpitäminen ja laajentaminen sekä sanavaraston kartuttaminen. Kehitetään puhe- ja tekstin ymmärtämisvalmiuksia. Kiinnitetään huomiota ilmaisuvarmuuteen. Harjoitellaan kirjallisten tuotosten tekemistä. Tutustutetaan oppilas norjalaiseen maailmankuvaan, kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Sisällöt

Lähiympäristö ja siihen kuuluvat henkilöt, asiat ja toiminnot. Koulu, juhlapäivät, aika ja kalenteri. Keskustelutilanteita esimerkiksi lääkärissä, kutsuilla ja harrastuksissa.

Arviointi Suoritusmerkintä S.

TIETOTEKNIikka

Tietotekniikan käyttötaito on luku-, kirjoitus- ja laskutaidon ohella uusi perustaito. Valmius käyttää tietotekniikkaa vaatii perehtymistä, harjoittelua ja harjaantumista. Käyttövalmiuden kannalta on keskeistä sovellusohjelmien, tietokoneiden ja oheislaitteiden toiminnan tunteminen. Edistyneempää valmiutta ja ammattimaista taitoa tavoitteleva tarvitsee tietoa tietotekniikan perusteista, ohjelmoinnista ja tietokoneiden rakenteista.

Tietotekniikka luokitellaan koulukohtaiseksi soveltavaksi oppiaineeksi.

Arviointi:

Kursseista saa sopimuksen mukaan joko numeroarvosanan tai suoritusmerkinnän.

AT1 Työpajakurssi

Tietovälineiden ja sovellusohjelmien hyödyntämistä tutkimusongelman yhteydessä. Toteutetaan projektityönä. Tietojenkäsittelyn projektityötaitojen oppiminen. Tuloksena esim. tilastollinen tutkimusraportti.

Opitaan mm. taulukkolaskenta- ja tekstinkäsittelyohjelman käyttöä / yhteiskäyttöä raportin tuottamisessa.

AT2 Kotisivukurssi

Ohjelmointityön perusteita. Tehdään internet-kotisivu ja sen päivityksiä HTML-koodia käyttäen.

AT3 Esitysgrafiikkaa

Tehdään PowerPoint-esitysohjelmalla erilaisia dia- ja kalvopohjia sekä esityksiä.

AT4 Tietokannat

Tietokantojen laatimista, lajittelua ja raporttien kokoamista.

TUTOROINTI

TU1 Tutorointi

Tavoitteet

Tutor-kurssin tavoitteena on tutorina eli vertaisohjaajana toimiminen yhden

lukuvuoden ajan. Tavoitteena on myös ohjata opiskelijoita selkeään itseilmaisuun ja vuorovaikutukseen toisten kanssa (vuorovaikutustaidot). Nuoria rohkaistaan oman elämän ja arkiselviytymisen käsittelyyn (selviytymistaidot). Kurssin tavoitteena on myös yhteishengen ja turvallisuuden lisääminen kouluyhteisössä. Tutoritoiminta on koulun eteen tehtävää työtä, mutta tarkoitus on, että tutorit kasvavat kantamaan vastuuta yhteisistä asioista ja kehittyvät sen myötä ihmisinä. Tutorkurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää oman ja kouluyhteisönsä hyvinvoinnin perusedellytykset ja rohkaistuu toimimaan myönteisesti niiden turvallisuuden ja viihtyisyyden puolesta. Tutoritoiminta kannustaa opiskelijoita vastuunkantajiksi niin omassa elämässään kuin ympäröivässä yhteiskunnassaan.

Pääsyvaatimus

Tutor-kurssille pääsyvaatimuksena on se, että opiskelija on ensimmäisen opiskeluvuotensa aikana osoittanut kykenevänsä vastuulliseen opiskeluun.

Keskeiset

sisällöt

Tutor-kurssilla opiskelijat osallistuvat lukioon tulevien ohjaukseen ja neuvontaan sekä lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoiden neuvontaan ja opiskelun tukemiseen. Tutoroinnin tarkoituksena on helpottaa lukion aloittavien opiskelijoiden sopeutumista kouluun ja opiskeluun. Uusien opiskelijoiden opastaminen painottuu ensimmäisiin jaksoihin. Opiskelija harjaantuu esiintymään koulun edustajana erilaisissa tilaisuuksissa. Tutorit osallistuvat tarvittaessa koulun edustajina lukion esittelytilaisuuksiin, vanhempainiltoihin ja uusille opiskelijoille järjestettäviin tiedotustilaisuuksiin. He ovat mahdollisesti mukana myös messuilla ja avustavat kouluun tutustuvien oppilaiden opastamisessa. Tutorit järjestävät myös erilaisia koulun yleistä viihtyisyyttä lisääviä tilaisuuksia ja tapahtumia. Tutor-opiskelijat kokoontuvat säännöllisesti suunnittelemaan toimintaansa. Kurssi perustuu sekä teoriaan että käytännön toimintaan.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, mikä edellyttää jatkuvaa aktiivista ja omatoimista toimintaan osallistumista.

VERKKOLEHTI

VL1 Verkkolehti 1

Tavoitteet

Opiskelija tutustuu toimitustyöhön, muun muassa haastattelujen tekemiseen, valokuvaamiseen ja kirjoittamiseen. Kurssilla perehdytään toimittamisen perusasioihin ja opitaan tuottamaan erilaisia lehtijuttuja. Kurssin aikana tehdään lehti, jonka

suunnittelu- ja toimitustyö kuuluu kurssin sisältöön.

Keskeiset sisällöt

- tutustutaan sanomalehtien ja aikakauslehtien rakenteeseen ja sisältöön
- lehtijuttujen kirjoittaminen, valokuvaaminen
- kurssin aikana toimitetaan internetiin koulun omaa verkkolehteä
- kurssilaiset julkaisevat kouluvuoden päätteeksi koulun lehden (Valo), johon kootaan tapahtumia ja haastatteluja kuluneen kouluvuoden ajalta

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

VL2 Verkkolehti 2

Tavoitteet

Kurssi on jatkokurssi Verkkolehti 1 -kurssin suorittaneelle opiskelijalle.

Kurssilla perehdytään lehden toimittamisen lisäksi materiaalin julkaisemiseen verkossa. Kurssin aikana opiskelija suunnittelee lehden typografiaa ja taittoa.

Keskeiset sisällöt

- lehtijuttujen kirjoittaminen, valokuvaaminen
- kuvien käsittelyä julkaisukelpoisiksi (mm. koko, punasilmäisyys, suunta)
- yksittäisen artikkelin, haastattelun tms. ulkoasun suunnitteleminen ja taittaminen (taitto-ohjelmaan tutustuminen)
- kurssin aikana toimitetaan internetiin koulun omaa verkkolehteä
- kurssilaiset julkaisevat kouluvuoden päätteeksi koulun lehden (Valo), johon kootaan tapahtumia ja haastatteluja kuluneen kouluvuoden ajalta

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

VL3 Verkkolehti 3

Tavoitteet

Kurssi on jatkokurssi Verkkolehti 1 ja 2 -kurssit suorittaneelle opiskelijalle.

Kurssilla perehdytään lehden toimitustyön lisäksi lehden kokonaisuuden suunnitteluun sekä toimitusaikataulun valmisteluun ja toteuttamiseen. Opiskelija ottaa vastuuta lehden toimitustyöstä ja yhteisesti sovittujen tehtävien valmistumisesta.

Keskeiset sisällöt

- lehden kokonaisuuden suunnitteleminen

- toimituksellisen työn aikataulujen luominen
- koko julkaistavan lehden ulkoasun suunnitteleminen ja taittaminen
- kurssin aikana toimitetaan internetiin koulun omaa verkkolehteä
- kurssilaiset julkaisevat kouluvuoden päätteeksi koulun lehden (Valo), johon kootaan tapahtumia ja haastatteluja kuluneen kouluvuoden ajalta

Lisäksi kurssi voi sisältää

- lehtijuttujen kirjoittaminen, valokuvaaminen
- kuvien käsittelyä julkaisukelpoisiksi (mm. koko, punasilmäisyys, suunta)
- verkkolehden sivujen ulkoasun muokkaaminen

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä.

YRITTÄJYYS

YR1 Yrittäjyys

Tavoitteet

Yrittäjyyskurssilla perehdytään yrityksen perustamisen keskeisiin kysymyksiin. Kurssilla tutustutaan Inarin kunnan elinkeinoelämään ja yrityksiin, pyritään yhteistyöhön paikallisten yritysten ja yrittäjien kanssa. Tarkoituksena on antaa opiskelijoille tietoa oman kunnan työmahdollisuuksista ja myös siitä, että yrittäjyys voi olla yksi tapa hankkia elanto, toteuttaa itseään ja hyödyntää osaamistaan ja luovuuttaan.

Sisältö

Kurssi toteutetaan siten, että aluksi on muutamia oppitunteja, joilla käydään läpi yrityksen perustamiseen liittyviä asioita (yritysidea, rahoitus, mistä neuvoja ja apua, milloin kannattaa harkita oman yrityksen perustamista jne.). Yritysvierailuja ja työssäoppimisjakso viikonloppuina tai iltaisin, sekä kirjallinen raportti yrityksestä, jossa opiskelija on ollut työharjoittelussa tai vastaava projektityö.

Arviointi Suoritusmerkintä S